

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

HET ERFRECHT IN DE SOVJETUNIE

Inleiding

1. Het recht om te erven, d.w.z. om het vermogen van een overledene te mogen overnemen, onderstelt dat de overledene *privé-eigendom* genoot. Juist omdat hij tijdens zijn leven, voor eigen rekening en uit eigen naam, goederen mocht opstapelen, rijst na zijn dood het probleem op : wie krijgt die goederen nu ? — een probleem van erfrecht.

Ook voor de erfgenaam is het erfrecht niets anders, dan een middel om *privé-eigendom* te verwerven. Dit is namelijk de opvatting van ons burgerlijk wetboek, waarin te lezen staat (art. 711) : « Eigendom van goederen wordt verkregen en gaat over door erfopvolging, door schenking onder de levenden of bij testament, en uit kracht van verbintenissen ». Er dient nauwelijks aan herinnerd, dat waar ons burgerlijk wetboek (Code Napoléon, 1804) over « eigendom » handelt, het aan niets anders denkt dan aan *privé-eigendom*.

2. Zo vraagt men zich af : kan het erfrecht nog enige betekenis hebben in een maatschappij, die alle *privé-eigendommen* zou *afschaffen* ?

Natuurlijk niet.

Men zou zich echter vergissen, moest men ervan uitgaan, dat een kommunistische (en a fortiori : een *vóór-kommunistische*) maatschappij alle *privé-eigendom* wil afschaffen. Laten we eens een historisch document herlezen, dat amper veertig jaar jonger is dan de Code Napoléon : het beroemde *Manifest der Kommunistische Partij* (1848).

3. In het begin van deel II (« Proletariërs en Kommunisten ») schrijven Karl Marx en Friedrich Engels : « Kenmerkend voor het kommunisme is niet het afschaffen van eigendom, kortweg, doch het afschaffen van *bourgeois eigendom* ».

En ze spreken uitsluitend de bourgeois toe, wanneer ze vervolgen :

« Dat we *privé-eigendom* wensen af te schaffen brengt u aan het walgen. Maar in uw maatschappij is *privé-eigendom* voor de negen tienden van haar leden afgeschaft. 't Is juist omdat ze voor die negen tienden niet bestaat, dat ze voor u *wél* bestaat. U verwijt ons dus,

dat we een vorm van eigendom wensen af te schaffen, die pas kan bestaan op voorwaarde dat de overgrote meerderheid ervan beroofd weze.

« Met één woord : u verwijt ons, dat we *uw* eigendom willen afschaffen. In waarheid, ziedaar precies wat we willen.

« Zodra arbeid niet meer omgezet kan worden in kapitaal, in geld, in grondrente, kortom : in een maatschappelijke, tot monopolie uitgroeïende macht; zodra individuele eigendom niet meer in bourgeois eigendom kan overgaan, — dan beweert ge, dat het *individu* uitgeroeïd is.

« U geeft dus toe, dat waar u over het individu spreekt, u het uitsluitend hebt over de bourgeois, de eigenaar. Welnu, dat soort individu dient ongetwijfeld uitgeroeïd. »

4. Tot zover de negatieve kant der marxistische eigendomsleer.

Wat nu de positieve kant betreft (vervolg van het citaat) : « Het kommunisme ontnemt niemand het recht, zichzelf maatschappelijke produkten toe te eigenen ».

Met economische woorden : het kommunisme ontnemt niemand het recht, om *verbruiksgoederen*, consumptiegoederen te verwerven (eigen woning, stoffering daarvan, vervoermiddelen voor eigen gebruik, tuin, moestuin, bibliotheek, enz.). « Het ontnemt enkel het recht, om dank zij die toeëigening, andermans werk in pacht te nemen »; om verbruiksgoederen op te stapelen en te kapitaliseren; om er eigen *produktiemiddelen* (bedrijven) van te maken.

Het kommunisme bestrijdt enkel deze laatste eigendom, die eigendom « exponent twee ».

5. Het is dan ook enkel het recht, om *zulke* eigendom te erven, dat het kommunisme afschaffen wil. Moeten de produktiemiddelen aan de macht der partikulieren onttrokken worden, dan volgt daaruit, dat die goederen niet enkel het eigendomsrecht moeten ontvallen, doch ook zijn verlengstuk : het erfrecht.

Verbruiksgoedern, integendeel, moeten de individuele eigendom hoegenaamd niet ontvallen. Tot voorkoming van verwarring met de *privé*-, bourgeois eigendom (over produktiemiddelen), zal de individuele eigen-

dom over verbruiksgoederen voortaan heten: «persoonlijke eigendom», — «de vrucht van arbeid en verdienste» (1). Dit laatste gebied blijft dus ook voor het erfrecht openstaan.

6. Toch spreken Marx en Engels, aan het einde van deel II van hun Manifest, gladweg over «afschaffing van het erfrecht».

Men moet die woorden echter met de omgevende tekst lezen.

Waarover handelt die tekst? Over de maatregelen die het aan de macht gekomen proletariaat zou kunnen aanwenden, om het kapitaal aan de bourgeoisie te ontnemen, en om de produktiemiddelen in handen van de Staat (d.w.z.: van het als heersende stand ingerichte proletariaat) te brengen.

Marx en Engels sommen namelijk volgende maatregelen op: onteigening der grondeigendommen, een sterk stijgende belasting, concentratie van het kredietwezen in handen van de Staat, vermenigvuldiging der nationale bedrijven, verplichte arbeid voor allen, het combineren van landbouw met nijverheid, van opleiding met produktie, openbaar en kosteloos onderwijs, geleidelijke afschaffing van alle verschil tussen stad en platteland, enz.

Die maatregelen zijn ons thans overbekend, omdat ze in de socialistische Staten ofwel reeds verwezenlijkt zijn, ofwel in verwezenlijking gebracht worden, ofwel op de programma's voorkomen van de kommunistische partijen.

7. En de afschaffing van het erfrecht nu, die Marx en Engels onder nummer 3 op hun lijst plaatsen?

Men mag zeggen, dat ook zij verwezenlijkt is, — op voorwaarde dat men de vraag tot de produktiemiddelen beperkt. In de Sovjetunie althans is er heden geen plaats meer voor het erven van produktiemiddelen, nu de grond, de ondergrond, de wouden, de meeste bedrijven, de wateren, enz. genationaliseerd zijn (2).

Met de *produkten* van de (zelfs genationaliseerde) bedrijven en gronden, met de «maatschappelijke produkten» (Marx en Engels), met de verbruiksgoederen, is het echter anders gesteld. Die goederen blijven vatbaar voor individuele eigendom, voor «persoonlijke eigendom», als vrucht van eigen arbeid en verdienste (*supra*, nr 5). Als zodanig mogen ze dus ook bij erfopvolging overgaan: de Grondwet der Sovjetunie waarborgt zulk recht met zoveel woorden (art. 10).

8. Dit logisch en samenhangend systeem kwam, zoals de meeste systemen, slechts geleidelijk tot stand. Feiten, tradities, economische voorwaarden, politieke omstandigheden, brengen vaak enige afwijking in het toepassen van theoretische opvattingen, hoe helder die ook mogen zijn.

Zo volgde het erfrecht in de Sovjetunie, van 1917 tot 1961, een vrij kronkelende weg, — gestoord door de wisselvalligheden der nationale economie, het tijdelijk ontzien van het uitstervend kapitalisme, de uitbreiding van de persoonlijke eigendom der burgers, de rampen van de tweede wereldoorlog, enz.

Maar het belang van die weg ligt juist daarin, dat hij de verscheidene fazes uit de geschiedenis van het burgerlijk Sovjetrecht helpt illustreren. Ik zou mijn betoog ook in dat raam willen plaatsen.

9. De historici van het burgerlijk Sovjetrecht onderverdelen hun onderwerp als volgt (3):

Eerste stadium: van kapitalisme naar socialisme (1917-1935).

1e periode: De verwezenlijking der oktoberrevolutie (1917-1918).

2e periode: Het oorlogskommunisme (1918-1920).

3e periode: De nieuwe economische politiek (1921-1925).

4e periode: De socialistische opbouw van de nationale economie (1926-1935).

Tweede stadium: van socialisme naar kommunisme (sedert 1936).

1e periode: De afwerking van de Grondwet der Sovjetunie, op weg naar het voltrekken van het socialisme (1936-1940).

2e periode: De grote vaderlandsoorlog (1941-1945).

3e periode: De geleidelijke overgang van socialisme naar kommunisme (huidige tijd).

Ziedaar dus het plan, dat ik volgen zal.

Eerste stadium: van Kapitalisme naar Socialisme.

10. In de eerste periode uit dit stadium: *de verwezenlijking der oktoberrevolutie (1917-1918)*, vallen twee dekreten «over het gerecht», van 24 november 1917 en van 15 februari 1918.

Wellicht zou men daarvan verwachten, dat ze de wetten van het oude regime doodgewoon afschaffen? Dit is niet het geval geweest.

Het tweede dekreet bepaalt (art. 36) (4), dat in strafzaken en in burgerlijke zaken, de rechtbank geleid wordt door de vigerende strafwetten en burgerlijke wetten, voor zover ze niet bij dekreten van het Centrale Uitvoeringskomitee of van de Raad der Volkskommissarissen werden afgeschaft, en dat ze niet in strijd zijn met het socialistisch rechtsgeweten.

11. Doch op 27 april 1918 vaardigden bedoelde lichamen een dekreet uit, «over afschaffing van het erfrecht» (5).

Zowel naar zijn opschrift als naar zijn eerste bepaling lijkt dit dekreet vrij radikaal:

artikel I spreekt inderdaad de afschaffing uit van alle erfrecht, zowel naar de wet als bij testament;

het voegt er aan toe, dat alle door een overledene nagelaten goederen aan de Staat toebehoren;

verwanten in rechte (opgaande of dalende) linie, (volle of halve) broers en zusters, alsook de langstlevende echtgenoot, genieten echter een recht op *steun*, ten laste van het nagelaten vermogen — zo ze arbeidsonbekwaam en onvermogen zijn (art. II). Dit in afwachting, aldus de tekst, van het uitvaardigen van een dekreet over maatschappelijke zekerheid voor allen (6);

volstaat het nagelaten vermogen niet om steun te verschaffen aan allen, die daartoe gerechtigd zijn, dan zal eerst voor de meest behoeftigen gezorgd worden (art. III).

12. Sommige Sovjetauteurs hebben deze bepalingen als volgt gekommentarieerd:

1) het dekreet schafft alle erfrecht af;

2) het vervangt dit recht door een privé- en tijdelijke vorm van maatschappelijke zekerheid, van wederzijdse hulp (7).

Gelet op artikel I tot III (*supra*, nr 11), lijkt die ontleding wel juist.

Doch art. IX bemoeilijkt de zaak. Daarin staat nl. wat volgt:

gaat de waarde van het vermogen van de overledene 10.000 roebel niet te boven; meer bepaald: is dit vermogen samengesteld uit een hoeve, uit huiselijke stof-fering, uit werktuigen (in de stad of op het platteland); dan wordt dit vermogen ter beschikking gesteld van de langstlevende echtgenoot en van de bij art. II genoemde verwanten.

Art. IX herhaalt weliswaar de hoedigheidswor-den niet (« arbeidsonbekwame », « behoeftige »), welke in art. II voorkomen. Maar, zo luidt het antwoord, men mag wel onderstellen dat het blote verwijzen naar art. II de waarde heeft van een herhaling van bedoel-de woorden. Zo betekent art. IX niets anders dan dit: staat men voor een « klein vermogen », dan wordt de steun, die het belast, in natura verschaft, en niet in geld.

13. Een andere zienswijze kreeg weliswaar de bo-venhand. De klassieke leer luidt aldus (8).

Beschouwt men het dekreet van 1918 in zijn geheel, dan komt men tot het besluit, dat zijn opschrift mis-leidend is, en de complexe inhoud niet weergeeft. Mis-schien wil dit opschrift, zoals vele dekreten uit die tijd, alleen een *programma* aankondigen?

Want het dekreet van 1918 wil hoegenaamd niet alle erfrecht afschaffen. Het bestrijdt enkel de grote nalatenschap, de nalatenschap van kapitaal, van monopo-lie, van produktiemiddelen. Het *Manifest* getrouw, be-legert het dekreet de bourgeois eigendom, niet het produkt van de arbeid. Dit laatste blijft wel vatbaar voor erfrecht, zoals blijkt uit artikel IX, omtrent de vermogens die 10.000 roebel niet te boven gaan.

De klassieke schrijvers vinden een bevestiging van hun zienswijze in twee andere dekreten:

a) dit van 20 augustus 1918 (art. 8), krachtens welk het vermogen waarvan de waarde bepaalde perken niet overschrijdt, als nalatenschap slechts kan over-gaan overeenkomstig het dekreet over de afschaffing van het erfrecht;

b) het dekreet der Republiek Oekraïne, van 11 maart 1919 (art. 1, opmerking 1), krachtens welk de bepalin-gen tot afschaffing van het erfrecht geen toepassing vinden, wanneer het vermogen de waarde van 10.000 roebel niet te boven gaat.

14. Het dekreet van 1918 geniet terugwerkende kracht. Het geldt zelfs voor reeds opengevallen nalatenschappen, zo deze nog niet vereffend waren op de dag, waarop het dekreet in werking trad (art. X).

15. Tot aanvulling van het dekreet van 27 april 1918 over afschaffing van het erfrecht, houdt een dekreet van 20 mei 1918 zich met de *schenkingen* bezig (9).

Worden daarbij nietig verklaard, onder meer:

a) alle schenkingen, en andere vormen van verkrij-ging ten kosteloze titel, waarvan het voorwerp de waarde van 10.000 roebel overschrijdt (art. 1);

b) alle schenkingen om reden des doods, zonder on-derscheid naar de waarde (art. 5). — Deze laatste bepaling bevestigt de afschaffing van alle erfrecht bij testament.

16. Laten we de wetgeving van 1918 samenvatten:

a) het testament is afgeschaft;

b) het afschaffen der erfopvolging naar de wet wordt in twijfel getrokken. Naar sommige schrijvers zouden de bepalingen ten gunste van de langstlevende echtge-noot, en van de behoeftige verwanten, eerder tot het steun- dan tot het erfrecht behoren. De heersende me-ning gaat echter in tegenovergestelde zin: de erf-opvolging naar de wet blijft gehandhaafd voor kleine, uit verbruiksgoederen samengestelde vermogens.

17. De omwenteling van 1917 lokte de buitenlandse legers tot invallen in het oud-Tsaristische rijk. Zo ont-stond de periode van het zgn. *oorlogskommunisme* (1918-1920).

Tijdens die periode bleven de hierboven beschreven dekreten van kracht.

De derde periode, daarentegen, die van de *Nieuwe Ekonomische Politiek* (de NEP: 1921-1925), bracht aanzienlijke veranderingen in het erfrecht.

Die periode is bekend om haar tijdelijke toegevingen aan het privé-initiatief. Deze bleken onontbeerlijk, om de toen in de Sovjetunie bestaande nijverheid, die uit de Tsarentijd stamde, niet lam te leggen.

Op gebied van burgerlijk recht, werd de nieuwe po-litiek door twee belangrijke rechtsbronnen belichaamd:

a) de Verklaring van 22 mei 1922, over de essentiële, door de Republiek Rusland erkende privé-vermogens-rechten;

b) het Russisch burgerlijk wetboek, van 31 oktober 1922.

18. De Verklaring van mei 1922 (10) legt de grondbeginselen vast, waarvan het toen ontworpen burgerlijk wetboek zou uitgaan. Ze gunt de burgers onder meer het recht:

om nijverheids- en handelsbedrijven op te richten;

om daarover als eigenaar te beschikken.

Als logisch gevolg erkent de Verklaring ook het erfrecht op die bedrijven, zowel naar de wet als bij testament. Doch ten einde de wedergeboorte van grote, kapitalistische eigendom niet in de hand te werken, beperkt de Verklaring de omvang van de nalatenschap tot 10.000 goudroebel.

De regel verdient niettemin de aandacht. Hij gedooft immers een kleine, kapitalistische eigendom over som-mige produktiemiddelen (nijverheids- en handelsbedrij-ven).

19. Het burgerlijk wetboek der Republiek Rusland, van 31 oktober 1922, breidt die politiek uit. En op zijn beurt heeft dit wetboek een beslissende invloed uitge-oefend op die der overige Republieken (11).

Het wetboek van 1922 aanvaardt het beginsel van het erfrecht (art. 416), zonder onderscheid:

noch naar de aard der goederen (produktiemiddelen of verbruiksgoederen;

noch naar de bron van het recht (wet of testament).

De globale waarde der nalatenschap (na het aftrek-ken van de schulden) mag de 10.000 goudroebel niet overschrijden. Wat daarboven gaat krijgt de Staat (art. 417).

Naast het burgerlijk recht brengt ook het *fisikaal* recht een beperking: er wordt een erfbelasting inge-voerd, op de nalatenschappen waarvan de netto-waar-de 1000 roebel overschrijdt (12).

Dus: aanvaarding van het principe enerzijds, doch beperking anderzijds.

Nu de uitwerking.

20. I. Erfopvolging naar de wet.

Het wetboek van 1922 roept tot de nalatenschap (art. 418), bij gelijke delen (art. 420):

de afstammelingen van de overledene: kinderen, kleinkinderen, en verder; de langstlevende echtgenoot; de arbeidsonbekwame ouders van de overledene; de overige arbeidsonbekwame personen, die ten laste van de overledene zouden zijn, sedert minstens één jaar vóór zijn dood.

Men lette op het feit, dat noch de echtgenoot, noch de afstammelingen, aan enig vereiste van behoeftigheid moeten voldoen: het wetboek van 1922 roept ze tot de

nalatenschap, zonder naar hun arbeidsbekwaamheid te vragen. Zo gaat het wetboek van 1922 al een stap verder dan het dekreet van 1918, die het behoeftigheidsvereiste op alle erfgenamen toepaste (*supra*, nr 11).

Omgekeerd: het dekreet van 1918 riep de (arbeids-onbekwame) broers en zusters. Het wetboek van 1922 roept ze niet meer.

21. Verder voorziet het wetboek van 1922 (art. 421) een aparte behandeling voor de voorwerpen van huiselijke stoffering en gewoon gebruik, — een gedeeltelijke navolging, mag men zeggen, van het dekreet van 1918 (art. IX).

Zulke goederen komen nl. niet in aanmerking voor het berekenen van de 10.000 goudroebel, waartoe de netto-waarde der nalatenschap beperkt moet blijven (art. 416). Ze hebben hoofdzakelijk een gevoelswaarde, ze maken deel uit van de woning, en daarom worden ze dan ook door het wetboek voor die erfgenamen bestemd, welke samen met de overledene leefden.

Om dezelfde reden worden weeldevoorwerpen in deze categorie juist niet begrepen.

22. II. Het testament.

Het dekreet van 1918 had het testament afgeschaft (*supra*, nr. 11). Het wetboek luidt hier een ommekeer in.

Het aanvaardt het testament opnieuw, — doch met dezelfde beperkingen als voor erfopvolging naar de wet:

a) wat de waarde betreft: de legaten mogen het totaal bedrag der legaten 10.000 goudroebel niet overschrijden;

b) wat de personen betreft: het testament mag uitsluitend dienen: ofwel om een bepaald goed aan één der krachtens artikel 418 reeds geroepen erfgerechtigden te vermaken;

ofwel om onder die erfgerechtigden de nalatenschap anders te verdelen dan bij hoofden, en gelijke delen (art. 420).

23. Met andere woorden: de legatarissen moeten onder de wettelijke erfgerechtigden gekozen worden. De wet kiest zowel de enen als de anderen. Het testament mag niets anders doen, dan wijzigingen brengen in de wettelijke verdeling (13).

Zulke beperking laat zich begrijpen wanneer men bedenkt, dat het wetboek van 1922 deel uitmaakt van de tijdelijke toegevingen aan de kapitalistische economie. Het erfrecht van 1922 mag bedrijven beslaan, produktiemiddelen. Dit betekent een afwijking van de marxistische beginselen. Ze moet dus een uitzondering blijven. Ze mag derhalve de kring van erfgerechtigden niet te buiten gaan, die de wet omschrijft.

24. De erflater mag de wettelijke erfgerechtigden, of enkelen onder hen, helemaal *onterven*.

In dat geval gaan de goederen, die ze krachtens de wet zouden ontvangen hebben, naar de Staat (art. 420, wetgevende opmerking).

25. De erfgerechtigde, die zich ter plaatse van het openvallen der nalatenschap bevindt, geniet een termijn van drie maanden (van de dag af waarop de bewaringsmaatregelen getroffen worden) om ze te *verwerpen*. Dit gebeurt door een verklaring in de bevoegde rechtbank. Doet hij het niet, dan wordt hij geacht, te aanvaarden (14).

De afwezige erfgerechtigden genieten een termijn van zes maand (art. 430).

Het erfdeel van hem, die verwerpt, wast niet bij dit der medeërfgerechtigden aan (15): het komt de Staat ten goede (art. 429, lid 2). Zo ziet men, hoe de Staat weer telkens opdaagt: bij onterving (*supra*, nr 24), bij verwerping.

26. De erfgerechtigde (bij de wet of bij testament) die de nalatenschap aanvaardt, betaalt de *schulden* slechts tot beloop van de baten (art. 434).

Zo ook de Staat, die onbeërfde goederen overneemt (zelfde tekst).

Die regels zullen in de latere wetgeving behouden blijven, — evenwel met een juistere formulering (18).

De beperkte aansprakelijkheid van de Staat laat zich (ook bij ons) door administratieve en budgetaire overwegingen rechtvaardigen. Die van de erfgenaam berust gedeeltelijk op treurige ervaringen uit het oude regime. Toen kwam het immers voor, dat arme erfgenamen de last der schulden van hun voorgangers eendeloos meesleepten, met voor gevolg: woeker en elende.

Overigens is de regel der beperkte aansprakelijkheid in de hedendaagse wetgevingen meer verspreid dan de oude, Romeinse regel der aansprakelijkheid *ultra vires hereditatis*

27. Laten we het erfstelsel van het wetboek van 1922 nog eens samenvatten.

a) Het wetboek aanvaardt het beginsel van het erfrecht (bij de wet of bij testament).

b) Het maakt geen onderscheid naar de aard der goederen (produktiemiddelen of verbruiksgoederen) die in de nalatenschap voorkomen.

c) Het beperkt evenwel de globale waarde der nalatenschap tot 10.000 goudroebel (netto).

d) Het beperkt de kring der erfgerechtigden door het uitsluiten van broers en zusters (die bij het dekreet van 1918 wél geroepen waren).

e) Omgekeerd roept het wetboek van 1922 de langstlevende echtgenoot en de afstammelingen van de overledene, zonder enig vereiste van behoefte te stellen (het dekreet van 1918 stelde dit wél).

f) De erflater moet zijn legatarissen kiezen binnen de kring der wettelijk erfgerechtigde personen.

g) Onterving van of verwerping vanwege een erfgerechtigde komen de Staat ten goede.

h) De Staat krijgt ook het deel der nalatenschap, dat de 10.000 goudroebel (netto) zou overtreffen.

28. De volgende periode uit de geschiedenis van het Sovjetrecht: *de socialistische opbouw der nationale economie (1926-1935)*, luidt een begin van voorspoed in. Zo krijgt de persoonlijke eigendom der burgers (over verbruiksgoederen) en steeds ruimere betekenis.

Als gevolg daarvan wordt ook het erfrecht verder uitgebreid, en ondergaat het wetboek van 1922 belangrijke wijzigingen (17). Ik noem hier enkel die, welke mijn betoog betreffen.

a) Kenmerkend is al de eerste: reeds op 15 februari 1926 viel de beperking tot 10.000 goudroebel weg. — Waarom? Omdat de Sovjetstaat de vorming van een grote, kapitalistische eigendom niet meer vreesde. Kapitalistische eigendom is weliswaar bij de wet niet afgeschaft. Doch hij blijft binnen aanvaardbare perken, en betreft hoofdzakelijk de landbouw en de huisnijverheid. Het burgerlijk wetboek van 1922 had eigenlijk zijn doel bereikt.

b) De kring der *erfgerechtigden* breidt zich uit: hij omvat de geadopteerden en hun nakomelingen (6 april 1928).

c) De kring der *legatarissen* breidt zich nog verder

uit: niet enkel wettelijk erfgerechtigden, doch ook Staatsorganismen en sociale organisaties mogen tot legataris worden aangesteld (6 april 1928). — Zulks mag gebeuren, niet alleen bij ontstentenis, doch ook bij aanwezigheid van wettelijk erfgerechtigden (zelfde tekst).

Dat is van groot belang. Het wijst op een wens van de Sovjetwetgever, dat de burgers hun goederen zouden afstaan aan sociale fondsen. Nu zijn dergelijke fondsen, in een kommunistische maatschappij, er toe geroepen, een essentiële rol te vervullen bij het kosteloos uitdelen der verbruiksgoederen, naar het beginsel: voor ieder naar zijn behoeften.

d) Minderjarige kinderen mogen niet onterfd worden, — althans niet boven één vierde van hun wettelijk erfdeel (28 mei 1928). — Zo voert het Sovjetrecht het systeem in van de reserve, of voorbehouden deel.

e) Een reeks dekreten uit de jaren 1922 tot 1928 regelen de beschikking over *bankdeposito's*. Ze lopen uit op het toevoegen van een 436e artikel aan het burgerlijk wetboek van 1922, krachtens welk de bewaargevers aan de Staatsbanken of -spaarkassen de nodige instructies mogen geven, om over hun deposito's bij hun overlijden te beschikken.

Maar gaat het hier wel om erfrecht (bij testament)? De Sovjetjuristen zijn het over de kwalifikatie niet eens. Velen onder hen zien in die instructies niets anders dan bedingen ten behoeve van derden, wat met de nalatenschap niets te maken heeft. Is de derde een erfgerichtigde, dan behoudt hij daarnaast al zijn rechten op de nalatenschap. Pas indien de bewaargever geen instructies (onder de levenden) heeft gegeven, dan volgen de deposito's het lot van de nalatenschap.

29. Tot zover het eerste stadium uit de geschiedenis van het Sovjetrecht: van kapitalisme naar socialisme.

Het blote voortbestaan van het burgerlijk wetboek van 1922 (een produkt van de opportunistische « nieuwe politiek ») bewijst al, dat het kapitalisme niet uitgeroeid is. Bedoeld wetboek laat de deur immers op een kier open voor privé-bedrijven, met het recht op privé-eigendom, dat die bedrijven kenmerkt, en het erfrecht, dat ze bestendigt.

Doch het privé-bedrijf boet aan economisch belang in. Anderzijds wast de massa der verbruiksgoederen (vooral als produkten der nationale ekonomie) geleidelijk aan.

Per slot van rekening vermindert de bourgeois eigendom (over produktiemiddelen), en vermeerdert de persoonlijke eigendom der burgers (over verbruiksgoederen).

Het is met het oog op die laatste, persoonlijke eigendom, dat het erfrecht steeds ruimer wordt.

Tweede stadium: van Socialisme naar Kommunisme.

30. Dit stadium wordt ingeluid door de periode: *afwerking van de Grondwet der Sovjetunie, op weg naar het voltrekken van het socialisme (1936-1940)*.

De Grondwet dagtekt van 5 december 1936. Naast het socialistisch stelsel (als hoofdvorm) der ekonomie, dult ze nog een beperkte privé-ekonomie, voor boeren en huishouders, — voor zover ze op hun persoonlijke arbeid berust, buiten elke vorm van exploitatie van andermans arbeid (art. 9).

Wat het erfrecht betreft, wordt dit door de Grondwet vermeld enkel in verband met de persoonlijke eigendom der burgers over verbruiksgoederen (art. 10).

31. De volgende periode: *de grote vaderlandsoorlog*

(1941-1945), leek wel weinig geschikt voor een verdere ontwikkeling van het burgerlijk recht. Toch eindigt ze met een uiterst belangrijke wetgeving over het erfrecht.

a) Vooreerst werd de in 1922 ingevoerde belasting afgeschaft (18).

b) Verder werd het burgerlijk wetboek van 1922, bij een dekreet van het Presidium van de Opperste Raad der Sovjetunie (12 juni 1945), grondig gewijzigd. En wel als volgt.

32. I. Erfopvolging naar de wet.

Het dekreet van 1945 vermenigvuldigt het aantal erfgerechtigden (art. 1).

A. Het roept eerst (op gelijke rang):

de kinderen van de overledene (ook de geadopteerde) (19);

de langstlevende echtgenoot;

de vader en de moeder, zo ze arbeidsonbekwaam zijn (20);

alle overige arbeidsonbekwame personen, zo ze ten minste één jaar vóór zijn dood ten laste van de overledene waren.

Een ander verschil. Het burgerlijk wetboek van 1922 riep alle naaste afstammelingen bij hoofden, welke ook hun graad van verwantschap met de overledene was: kinderen, kleinkinderen, of verder (*supra* nr 20). Het dekreet van 1945 voert daarentegen het beginsel der *plaatsvervulling* in: kleinkinderen delen bij staken het deel dat het kind zou gekregen hebben, moest het niet vóór de overledene gestorven zijn. Hetzelfde voor de verdere graden.

B. Ontbreken voornoemde personen, of verwerpen ze de nalatenschap, dan gaat deze niet meer naar de Staat, zoals het burgerlijk wetboek van 1922 dit wenste (*supra*, nrs 24,25).

Vooreerst vergroot het deel van wie verwerpt, door aanwas, het deel van wie aanvaardt, — net zoals in ons recht (21).

Bij ontstentenis van de hierboven (A) genoemde personen, gaat de nalatenschap:

a) eerst, naar de arbeidsbekwame vader en moeder van de overledene (22);

b) en bij ontstentenis, naar zijn broers en zusters.

Deze laatste twee categorieën van erfgerechtigden zijn nieuw, ten opzichte van het burgerlijk wetboek van 1922. Want dit wetboek riep ze pas indien ze arbeidsonbekwaam, resp. ten laste van de overledene waren (*supra*, nr 20).

De vergelijking met het dekreet van 1918 werpt een soortgelijke opmerking op (23).

33. II. Het testament.

Ook hier komen er diepgaande veranderingen. Het dekreet van 1945 bepaalt immers wat volgt (art. 2).

a) Ieder burger mag zijn goederen, geheel of gedeeltelijk, aan één of meer personen vermaken, die reeds tot de nalatenschap geroepen worden krachtens art. 1 van hetzelfde dekreet. — Dit is het beginsel van het burgerlijk wetboek van 1922.

b) Hij mag zijn goederen ook aan Staatsorganismen of aan sociale organisaties vermaken. — Die regel vond men reeds in het dekreet van 6 april 1928 (*supra*, nr 28, c).

c) De erflater mag evenwel de volgende personen niet onterven: zijn minderjarige kinderen (24);

de overige, bij artikel 1 van het dekreet genoemde personen (*supra*, nr 32, A), zo er arbeidsonbekwaam zijn. — Dit is nieuw.

d) Bij ontstentenis van de bij artikel 1 genoemde personen, mogen de goederen aan om het even wie vermaakt worden. — Ook dit is nieuw.

34. Vergelijken we deze bepalingen met die van het burgerlijk wetboek van 1922.

a) Het dekreet van 1945 voert een grotere testeervrijheid in. Vroeger bleef de keus van de erflater immers beperkt tot de kring der erfgeëchtigden krachtens de wet. Nu mag de erflater zijn goederen vermaken :

aan Staatsorganismen en aan sociale organisaties, — zelfs naast erfgeëchtigden krachtens de wet;

aan om het even wie, — bij ontstentenis van erfgeëchtigden krachtens de wet.

b) Doch tevens versterkt het dekreet van 1945 het voorbehouden deel (reserve) : minderjarige kinderen mogen niet meer van hun erfdeel beroofd worden, zelfs niet voor één vierde (wat bij het dekreet van 1928 beschikbaar bleef);

komen er, onder de erfgeëchtigden krachtens de wet, arbeidsonbekwamen voor, dan moet de erflater hun wettelijk erfdeel ontzien. Hij mag enkel vermaken : de erfdeelen der arbeidsbekwame erfgeëchtigden.

35. Zo komt een testeerecht tot stand, dat zeer dicht bij het onze ligt, — al ligt het, in ander opzicht, zeer dicht bij het kommunisme. 't Is vooral de inrichting van de reserve die de oorspronkelijkheid uitmaakt van het dekreet van 1945.

a) De Code Napoléon somt de reservataire erfgenamen op beperkende wijze op, bij categorieën : de afstammelingen (art. 913, 914), de ascendenten (art. 915).

Naar het dekreet van 1945 genieten een reserve : om het even welke erfgeëchtigden, als ze maar arbeidsonbekwam zijn. Kortom : wie het nodig heeft (kommunistisch denkbeeld). Alles wordt gericht op de arbeid.

b) Naar de Code Napoléon vormt de reserve slechts een portie van het wettelijk erfdeel.

Het dekreet van 1945 behoudt het hele erfdeel voor. het onderstelt immers, bij de erfgeëchtigde, een staat van behoefte.

36. En zo komen we tot de periode, die we thans beleven, en die de naam draagt : *de geleidelijke overgang van socialisme naar kommunisme (sinds 1945)*.

In 1960 werd een ontwerp kodifikatie der grondbeginselen van het burgerlijk Sovjetrecht gepubliceerd, met het oog op openbare discussies. Het idee, om een burgerlijk wetboek voor de hele Unie op te stellen (wat de Grondwet van 1936 voorzag, art. 14, punt x), werd terzijde geschoven. De Sovjetwetgever geeft de voorkeur aan een kodifikatie van grondbeginselen alleen, en laat het aan elk der vijftien Verenigde Republieken over, die beginselen uit te breiden en aan te passen naar de lokale behoeften en mogelijkheden (25).

Een neiging tot decentralisatie, derhalve, die duidelijk naar voren trad op het hier bestudeerd gebied. Want het ontwerp laat haast de hele regeling van het erfrecht aan de Republieken over. « De lijst der erfgeëchtigden krachtens de wet, aldus artikel 94 (lid 2), en de erfopvolging, worden bij de wetten der Verenigde Republieken bepaald ».

Artikel 95 herhaalt de regel der testeervrijheid, behoudens het beginsel der reserve. Doch het laat de Republieken de lijst der reservataire erfgeëchtigden bepalen, alsook de omvang der reserve.

37. Een ander essentieel kenmerk van het ontwerp van 1960 is de definitieve afschaffing van de privé-eigendom. De laatste sporen van kapitalisme en van privé-bedrijven zijn uit de tekst verdwenen (26).

38. De discussies rond het ontwerp van 1960 brachten weliswaar talrijke wijzigingen mee (27).

De meeste raken evenwel de grond van het recht niet. Doch juist op gebied erfrecht is het anders. De tekst, die door de Opperste Raad der Sovjetunie op 8 december 1961 werd aangenomen (en die op 1 mei 1962 in voege trad), wijkt inderdaad van het ontwerp af, — doch alweer tot versterking van het erfrecht (zowel naar de wet als bij testament).

39. I. Erfopvolging naar de wet.

Artikel 118 van het wetboek van 1961 bepaalt, voor al de Verenigde Republieken, een eerste orde van erfgeëchtigden. Het zijn (bij gelijke delen, behoudens plaatsvervulling) :

de afstammelingen van de overledene;

de langstlevende echtgenoot

de vader en moeder — onverschillig of ze al dan niet arbeidsbekwam zijn.

Het dekreet van 1945 maakte zulk onderscheid wel (*supra*, nr 32). Het riep, in een eerste orde, de arbeids-onbekwame vader en moeder. En slechts bij ontstentenis van erfgeëchtigden uit de eerste orde werden, als een tweede orde, de arbeidsbekwame vader en moeder geroepen.

Dit stelsel bracht evenwel zonderlinge toestanden mee. Bij voorbeeld : was de vader alleen arbeidsonbekwam, dan kwam hij in de eerste orde, bij uitsluiting van de arbeidsbekwame moeder (28).

40. Artikel 118 staat de Verenigde Republieken toe, verdere orden van erfgeëchtigden te roepen.

Wie zullen ze daarin begrijpen ? De grootouders ? De verlenging van de gemiddelde levensduur (29) brengt immers mee, dat meerdere generaties van eenzelfde familie gelijktijdig in leven zijn, en dat dus met de grootouders dient rekening gehouden. Of de broers en zusters (zoals naar de dekreten van 1918 en van 1945) ? Of de grootouders, broers en zusters samen ? Aldus zouden alle verwanten in de tweede graad onder één orde samengebracht worden (30).

41. Bij de aldus bepaalde erfgeëchtigden voegt artikel 118 al de arbeidsonbekwame personen toe, die de overledene ten laste had genomen, één jaar, of meer, vóór zijn dood.

Een dergelijke regel vindt men reeds in het wetboek van 1922 (*supra*, nr. 20) en in het dekreet van 1945 (*supra*, nr. 32). Doch het dekreet riep ze in de eerste orde van erfgeëchtigden; zo konden ze die van de tweede (arbeidsbekwame vader en moeder) en van de derde (broers en zusters) uitsluiten.

Naar het wetboek van 1961 zullen de behoeftige personen de erfgeëchtigden van de verdere (bij de wetten der Republieken bepaalde) orden niet meer uitsluiten. Ze zullen naast de erfgenamen uit de eerste orde, of uit een verdere, tot de nalatenschap komen, naar gelang de wettelijke roeping.

42. Het wetboek van 1961 neemt eindelijk het idee over, dat bij het dekreet van 1918 (*supra*, nr. 12) en het wetboek van 1922 (*supra*, nr. 21) naar voren is gebracht : de voorwerpen voor huiselijke stoffering en gewoon gebruik apart te behandelen. Die voorwerpen gaan naar de erfgeëchtigden krachtens de wet (verwanten of behoeftigen) die samen met de overledene inwoonden, — welke ook, naar de wetten der Republieken, hun orde en hun erfdeel mogen zijn (art. 118, lid 5).

Stel dat de overledene met zijn zuster leefde. In

een andere stad laat hij kinderen na. Deze kinderen (eerste orde van erfgerechtigden) erven al zijn goederen. Doch de voorwerpen voor huiselijke stoffering en gewoon gebruik gaan naar de zuster, — die misschien, naar de wetten der Republiek waar de nalatenschap openviel, pas tot een tweede of een derde orde behoort.

Wordt de zuster niet eens tot de nalatenschap geroepen, krachtens de wetten van bedoelde Republiek, dan krijgt ze ook die bijzondere voorwerpen niet: ze behoort dan niet tot de erfgerechtigden, zoals het wetboek van 1961 dit vereist.

De verdere inrichting van dit apart erfrecht wordt aan de Verenigde Republieken overgelaten (art. 118, *in fine*) (31).

43. II. Het testament.

Het wetboek van 1961 breidt de testeervrijheid nog verder uit.

Ieder burger mag zijn goederen (32) vermaken, geheel of gedeeltelijk, aan één of meer personen, — onverschillig of ze al dan niet tot de kring der wettelijk erfgerechtigden behoren (art. 119, lid 1). Naar het dekreet van 1945 genoot de erflater zulk recht pas, bij ontstentenis van wettelijk erfgerechtigden (*supra*, nr. 33).

De erflater mag zijn goederen ook aan de Staat (33), aan staatsorganismen of aan sociale organisaties vermaken (art. 119, lid 1).

44. Het wetboek van 1961 beperkt het voorbehouden deel (art. 119, lid 2), zowel wat de personen als wat de omvang betreft. Ook die beperkingen dragen (*a contrario*) tot een grotere testeervrijheid bij.

Ziehier de reservataire erfgenenamen (34):

- a) de kinderen van de erflater, — zo ze minderjarig en arbeidsonbekwaam zijn;
- b) de langstlevende, arbeidsonbekwame echtgenoot;
- c) de arbeidsonbekwame vader en moeder, en alle personen ten laste van de overledene.

Het wetboek van 1961 legt dus de nadruk, zoals het dekreet van 1945, op de arbeidsonbekwaamheid. Doch naar het dekreet van 1945 genoten alle arbeidsonbekwame erfgerechtigden een reserve (*supra*, nr. 33). Het wetboek van 1961 behoudt ze aan bepaalde categorieën voor.

Stel dat broers en zusters, naar de wetten van een Republiek, in tweede orde tot de nalatenschap geroepen worden. Ze zijn dus erfgerechtigd krachtens de wet. Moesten ze arbeidsonbekwaam zijn, dan hadden ze naar het dekreet van 1945 een reserve genoten. Ze genieten die niet meer naar het wetboek van 1961, aangezien ze niet op de beperkte lijst voorkomen van artikel 119.

Mogen de wetten der Republieken die lijst echter verlengen? Mogen ze, in het aangehaalde voorbeeld, bepalen, dat ook broers en zusters een reserve genieten? Dit is nu een open vraag. Een argument ten voordele van zulke reserve is de ruimere bevoegdheid, die door de nieuwe wetgeving aan de wetgevende macht der Verenigde Republieken wordt toegekend. Een argument daartegen: dat het wetboek van 1961 toch dieper in de erfregeling ingrijpt, dan het ontwerp van 1960; dat het wetboek een opvatting van de reserve aan de Republieken opdringt, wat het ontwerp niet deed; dat derhalve de opvatting van het wetboek niet enkel als dwingend, doch ook als uitsluitend recht moet worden beschouwd.

Het woord is aan de Opperste Rechtbank der Sovjetunie.

45. Ook naar de omvang beperkt het wetboek van 1961 het voorbehouden deel.

Het dekreet van 1945 liet de reserve met het volle erfdeel samenvallen (*supra*, nr. 35, b). Eén enkel reservataire erfgerechtigde, die de nalatenschap aanvaardde, kon aldus het hele testament, dat hem ontferde, ongedaan maken.

Het wetboek van 1961 herleidt de reserve tot twee derden van het wettig erfdeel. Zo zal het testament toch steeds tot beloop van één derde uitgevoerd kunnen worden.

46. Eindelijk verwijst het wetboek van 1961 (art. 119, lid 3) naar de statuten en reglementen der Staatsbanken en -spaarkassen, wat de wijze betreft, om over de deposito's te beschikken, na overlijden der bewaargevers. Een testament volstaat niet.

Dit is de voortzetting van de dekreten uit de jaren 1922-1929 (*supra*, nr. 28, e).

47. Hoe dient het recht van de Staat gekwalificeerd, die onbeërfde goederen overneemt? Ziedaar, in de Sovjetunie zoals bij ons, een omstreden vraag.

Naar het wetboek van 1922 (artt. 433, 434) kon men beweren, dat het hier niet om een erfrecht ging. Want dat wetboek scheen de Staat tegenover de erfgenenamen te plaatsen.

Ik geef toe dat ik die zienswijze toetreedt. Erfrecht is immers privaatrecht, is een middel om privé-eigendom (resp. persoonlijke eigendom, naar Sovjetrecht) te verkrijgen (*supra*, nrs. 1-7). Komt de Staat tussenbeide, dan verandert het recht van aard: het wordt publiek recht. M.i. neemt de Staat de onbeërfde goederen als soeverein over, niet als erfgenaar (35).

Nu onderstreept het wetboek van 1961 (art. 117, 120) dat het hier wél om erfrecht gaat. De Staat, aldus die teksten, treedt wél als erfgenaar op. Doch, zo voegt de rechtsleer er aan toe: als een erfgenaar van een bijzondere soort. De bijzonderheid ligt onder meer hierin, dat de Staat niet verwerpen mag (38).

48. De plaats waar een nalatenschap openvalt is van belang, nl. inzake (notariële en gerechtelijke) bevoegdheid, en wettenconflikten.

Naar Sovjetrecht valt de nalatenschap open ter plaatse van het laatste voortdurend verblijf van de overledene. Is die plaats onbekend, dan verwees het ontwerp van 1960 (art. 97) naar die, waar zich de goederen bevinden.

De stijgende voorspoed in de Sovjetunie brengt echter mee, dat de goederen van menig burger thans over verscheidene plaatsen verspreid liggen. Daarom vult het wetboek van 1961 de regel aan, met te verwijzen naar de plaats, waar zich «het belangrijkste deel» der goederen bevindt (art. 121).

49. Wat eindelijk de schenkingen betreft (die bij het dekreet van 20 mei 1918 onder bepaalde voorwaarden verboden waren: *supra*, nr. 15): er bestaat heden geen reden meer, om dit verbod te handhaven.

Enerzijds kent het wettelijk erfrecht de beperkingen niet meer, die hun weerslag vonden op het recht der schenkingen in de revolutieperiode.

Anderzijds is de testeervrijheid in de Sovjetunie even ruim geworden als bij ons, — voor zover het om verbruiksgoederen gaat, wel te verstaan.

Eindelijk: het wetboek van 1961 erkent als bron van burgerlijke rechten en plichten, elke handeling die niet in strijd is met de tekst of de geest van de wet. Nu: geen enkele tekst uit de nieuwe wetgeving

verbiedt de schenkingen; en de geest van die wetgeving blijkt voldoende uit de reeds vermelde testeervrijheid.

Besluit.

50. De historische ontwikkeling van het erfrecht in de Sovjetunie toont aan, hoe dit recht zich geleidelijk heeft verstevigd, zowel wat de erfopvolging naar de wet betreft, als het testament.

Laten we de evolutie op beide gebieden samenvatten.

51. I. Erfopvolging naar de wet.

Het dekreet van 1918 (*supra*, nrs. 11-13) schaft alle erfrecht af. Doch het bevat steunmaatregelen, waarin de heersende mening een handhaven van het erfrecht ziet, wanneer het gaat om kleine nalatenschappen. En ze stelt dit begrip gelijk met het begrip: verbruiksgoederen.

In navolging van de Verklaring van mei 1922 (*supra*, nr. 18), aanvaardt het Russisch burgerlijk wetboek van oktober 1922 (*supra*, nrs. 19-21) het recht tot erven, zonder de produktiemiddelen daarvan uit te sluiten. Doch het beperkt dit recht naar de omvang en naar de erfgerechtigden.

Het dekreet van 1926 (*supra*, nr. 28, a) laat reeds de beperking naar de omvang wegvallen.

Het dekreet van april 1928 (*supra*, nr. 28, b) vermeldt de geadopteerde kinderen onder de erfgerechtigden (37).

Het dekreet van mei 1928 (*supra*, nr. 28, d) voert de reserve in, ten behoeve van de minderjarige kinderen.

Het dekreet van 1945 (*supra*, nr. 32) breidt de kring der erfgerechtigden uit, met het invoeren van opvolgende orden. Het breidt ook de reserve uit, ten behoeve van alle arbeidsonbekwame erfgerechtigden.

Het ontwerp van burgerlijk wetboek der Sovjetunie (grondbeginselen, 1960: *supra*, nr. 36) laat de inrichting van het erfrecht aan de Verenigde Republieken over.

Eindelijk legt het wetboek van 1961 (*supra*, nrs. 39-42) aan de Republieken enkele beginselen op, tot uitbreiding van het erfrecht: een eerste, ruim bezette orde van erfgerechtigden; — een eigen massa van voorwerpen voor huiselijke stoffering en dagelijks gebruik; — een reserve ten behoeve van enkele categorieën onder de erfgerechtigden (zo ze arbeidsonbekwam zijn).

52. II. Het testament.

De dekreten van 1918 schaffen het testament af (*supra*, nr. 11), — alsook de schenking om reden des doods (*supra*, nr. 15).

De Verklaring van mei 1922 herstelt het testament, doch onder dezelfde beperkingen (naar de omvang, naar de personen) als voor de erfopvolging naar de wet (*supra*, nr. 18).

Het burgerlijk wetboek van 1922 neemt die regels over (*supra*, nrs. 22-24).

Het dekreet van 1926 schaft de beperking naar de omvang af (*supra*, nr. 28, a).

Het dekreet van april 1928 breidt de kring der legatarissen verder uit, dan die der erfgerechtigden naar de wet (*supra*, nr. 28, c).

Het dekreet van mei 1928 voert de reserve in, ten behoeve van de minderjarige kinderen (*supra*, nr. 28, d).

De dekreten van 1922 tot 1929 brengen een bijzondere regeling tot stand voor de bankdeposito's (*supra*, nr. 28, e).

Het dekreet van 1945 breidt de kring der legatarissen uit, — doch ook de reserve (*supra*, nrs. 33-35).

Eindelijk geeft het wetboek van 1961 aan de erflater een vrije keus, — en beperkt het de reserve (*supra*, nrs. 43-45).

53. Betekent die versteviging van het erfrecht, en vooral dan van het testament, een evolutie der Sovjetmaatschappij naar de *bourgeoisie*?

In waarheid ligt de uitleg juist in de tegenovergestelde richting (38).

Ik heb reeds onderstreept dat de nalatenschap, naar Sovjetrecht, thans uitsluitend uit *verbruiksgoederen* bestaat. Deze zijn wel vatbaar voor persoonlijke eigendom, maar niet voor kapitalisatie, voor opbrengst buiten arbeid.

Wat moet er dan mee gebeuren, bij de dood van de eigenaar? Ze dienen *opnieuw in omloop gebracht*.

De verwanten van de overledene lijden daarbij geen verlies (in het normale geval, dat ze arbeidsbekwaam zijn): ze verdienen immers een loon, ze genieten sociale zekerheid, hun materiële en kulturele behoeften worden hoe langer hoe meer dank zij sociale fondsen bevredigd.

Het beste gebruik, waaraan een arbeidend burger zijn persoonlijke eigendom kan besteden, na zijn dood en zelfs tijdens zijn leven, ligt juist in het storten in die sociale fondsen.

Daar moet dan ook de hoofdreden gezocht worden van de gestadige uitbreiding der testeervrijheid; meer bepaald, van de mogelijkheid om staatsorganismen en sociale organisaties te begiftigen, zelfs ten koste van erfgerechtigden (*supra*, nr. 43).

In het Sovjetrecht lijkt het wel, alsof het testament alweer de bovenhand krijgt, boven de erfopvolging naar de wet (39).

54. Wie zou daarover kunnen klagen?

Enkel de *arbeidsonbekwame* verwanten, en de personen die de overleden ten laste hadden.

't Is dan ook voor hen dat het erfrecht, met de waarborg der reserve, nog iets betekent.

En dan nog blijft die reserve tot twee derden van het wettelijk erfdeel beperkt. Waarom?

Omdat zelfs de arbeidsonbekwame burger nog elders vrij belangrijke steun vindt. Ook hij geniet immers van de sociale fondsen, en zelfs, in de meeste gevallen, van de sociale zekerheid.

Het enige, wat hem ontbreekt, is een loon. Ziedaar dan wat het erfrecht enigszins moet vergoeden.

55. Zo ziet men, dat de Sovjetmaatschappij zich enkel van de faktor *arbeid* uit ten volle laat begrijpen. Ik kan immers mijn hele betoog samenvatten met te zeggen:

a) in het Sovjetrecht omvat het erfrecht uitsluitend de produkten van de arbeid (persoonlijke eigendom der burgers);

b) alleen zij, die niet arbeiden kunnen, verdienen nog een erfrecht.

Prof. René DEKKERS.

(1) Manifest der Kommunistische Partij, 1 c.

(2) Grondwet der Sovjetunie, art. 5.

(3) Zie b.v. I.B. NOVICKIJ, *Istoria sovetskogo grazhdanskogo prava*, in: *Kurs sovetskogo grazhdanskogo prava* (Moskva 1957), *Vvedenie*, bl. 6-8.

(4) *Dekrety sovetskoi vlasti* (Moskva 1959), I, bl. 473.

(5) «Ob otmene nasledovaniia», *Dekrety*, II, bl. 185-190.

(6) De wetgevende opmerkingen onder dit artikel verdui-

dilijken: dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen verwantschap door huwelijk of daarbuiten; dat verwantschap bij adoptie gelijk staat met bloedverwantschap.

(7) Zie de bespreking bij NOVICKIJ, *Istoria*, razdel I, glava II, § 4 (bl. 54-56).

(8) NOVICKIJ, *Istoria*, bl. 54-56, en bl. 30.

(9) *Dekrety*, II, bl. 290-294.

(10) Zie NOVICKIJ, *Istoria*, bl. 98-99.

(11) Zie b.v. de tabellen achteraan het werk: *Grazdanskoe zakonodatel'stvo SSSR i sojuznyh respublik, pod redakciej professora I.B. NOVICKOGO* (Moskva 1957), bl. 737-738.

(12) NOVICKIJ, *Istoria*, bl. 109.

(13) Zie artikel 419 van het burgerlijk wetboek van 1922.

(14) In ons recht, integendeel, wordt de erfzeggende, die de termijnen voorbij laat gaan, geacht te verwerpen (zie mijn *Handboek van burgerlijk recht*, Brussel 1955, II, nr 513). Waarom? Omdat het blote aanvaarden der nalatenschap, in ons recht, de erfgenaam met een onbeperkte aansprakelijkheid voor de schulden van de overledene belast. In het Sovjetrecht is het anders: het aanvaarden belast de erfgenaam slechts met een aansprakelijkheid tot beloop van de baten der nalatenschap (*infra*, nr. 26). Zo loopt de erfgenaam geen risico meer. Dan kan de wet hem gerust als aanvaardend behandelen.

(15) Vgl. met ons burgerlijk wetboek, art. 786.

(16) Het wetboek van 1922 spreekt van schulden «die de nalatenschap belasten» (art. 434). Het wetboek van 1961 zal zeggen: «de schulden van de overledene» (art. 120). Zie B.S. ANTIMONOV, *Hasledstvennoe pravo v Osnovah grazdanskogo zakonodatel'stva Sojuza SSR i sojuznyh respublik*, in: *Sovietskoe gosudarstvo i pravo*, 1962, 5, bl. 83-91.

(17) NOVICKIJ, *Istoria*, bl. 146-148.

(18) Dekreet van het Presidium van de Opperste Raad der Sovjetunie, 9 januari 1943.

(19) Die toevoeging dagtekent van 1928: *supra*, nr 28.

(20) Vgl. hieronder, zelfde nummer, B, a).

(21) NOVICKIJ, *Istoria*, bl. 283. - Ons burgerlijk wetboek, art. 786.

(22) Vgl. hierboven, zelfde nummer, A, c).

(23) Bovendien komt nog de discussie omtrent de aard (steun of erfrecht?) van het recht der behoeftige verwanten. *Supra*, nrs 11-13.

(24) Het dekreet van 28 mei 1928 liet de erfflater toe, nu één vierde van het wettelijk erfdeel te ontnemen (*supra*, nr 28, d).

(25) Zie mijn *Nieuwe Beginselen van het Sovjetrecht* (Studies en Voordrachten der Rechtsgeleerde Fakulteit, Brussel 1962).

(26) Artikel 23 van het ontwerp. - Vgl. *supra*, nrs 29-30.

(27) Zie de definitieve tekst der Beginselen in het *Rechtskundig Weekblad* 61-62, kol. 1981 en 2025. Men vindt een vergelijking tussen de wet en het ontwerp in mijn *Nieuwe Beginselen (Toevoegsel)*. Ook in: *Bulletin du Centre d'étude des Pays de l'Est* (Brussel 1962, bl. 29-34).

(28) ANTIMONOV, in *Sovietskoe gosudarstvo i pravo*, 1962, 5, bl. 83. - Zie ook de volgende voetnoot.

(29) In de Sovjetunie: 64 jaar voor mannen, 71 voor vrouwen.

(30) Besproken door ANTIMONOV, *op. cit.*, bl. 87-88.

(31) Over de kwesties die daarbij oprijzen, zie ANTIMONOV, *op. cit.*, bl. 85-87.

(32) Daarin begrepen de voorwerpen voor huiselijke stof-fering en dagelijks gebruik.

(33) Het dekreet van 1945 vermeldde niet de Staat zelf, enkel de organismen en de organisaties.

(34) De Sovjetrechtsleer bezigt hier, tussen aanhalings-tekens, een Romeinse uitdrukking: «noodzakelijke erfgenamen» (*heredes necessarii*). De aanhalingsstekens wijzen op volgend verschil. Voor de Romeinen was *heres necessarius* iemand, die geen keus had: hij mocht de nalatenschap niet verwerpen. Voor de Sovjetjuristen heeft de noodzakelijke erfgenaam die keus wél. Doch indien hij aanvaardt, dan heeft hij recht op het wettelijk minimum (reserve), ook al wou het testament het hem ontnemen.

(35) Zie mijn *Handboek van burgerlijk recht*, III, nrs 476-478.

(36) ANTIMONOV, *op. cit.*, bl. 89. - De Staat zou dus een «noodzakelijke erfgenaam» zijn, in Romeinsrechtelijke zin (*supra*, noot 34). Ik vraag me af, of de kommunistische opvattingen geen andere uitleg mogelijk maken. In dat recht zijn de onbeërfd goederen immers bestemd, om de sociale fondsen te voeden, waarmee de behoeften van allen bevredigd worden? Zo is het niet zozeer de Staat, die de onbeërfd goederen moet overnemen, doch de maatschappij.

(37) Zie echter ook al het dekreet van 1918, *supra*, noot 6.

(38) ANTIMONOV, *op. cit.*, bl. 91. - En *supra*, nrs 3-7.

(39) De overheersing van het testament neemt haar aanloop reeds vanaf het burgerlijk wetboek van 1922 (art. 419). Hier ook lijkt de Sovjetunie op het oude Rome, waar de erfopvolging naar de wet *ab intestato* genaamd werd, dus met verwijzing naar het normale geval: het testament. Doch te Rome omvatte het erfrecht de produktiemiddelen (de grond, slaven, kapitaal). In de Sovjetunie omvat het enkel de verbruiksgoederen. Anderzijds betekende de testeevrijheid voor de Romeinen een middel om hun ijdelheid bot te vieren; zodanig, dat de wetgever de legatenmanie herhaaldelijk moest tegenwerken. Ik twijfel er aan, of dit gevoel in de Sovjetunie enige rol speelt.

Het voorrecht van de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid

Tegen het voorrecht van de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (R.M.Z.) bestonden van diverse zijden ernstige bezwaren. Men voerde voornamelijk aan a) dat ook de opslagen, welke 10 % der bijdragen belopen en de intresten op bijdragen, eveneens aan 10 %, ten zelfde titel als de bijdragen bevoorrecht waren; b) dat het voorrecht niet in de tijd beperkt werd, zodat de R.M.Z. zich sterk voelde t.o.v. zijn schuldenaars en hun brede accoorden kon toestaan zonder dat zijn eigen positie hierdoor in het gedrang gebracht werd, terwijl de toestand der chirographaire schuldeisers steeds verslechterte; c) dat het voorrecht occult was in die zin dat eventueel enorme schuld-vorderingen gewaarborgd werden, die niet ter kennis van de andere belanghebbenden gebracht werden (cfr. K. Groes, R.W. 1960-61 kolom 1272).

De wetgever is voor deze opmerkingen niet ongevoelig gebleven en heeft er, bij de wijzigingen die onlangs aan de Besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders werden aangebracht, in ruime mate rekening mede gehouden. Inderdaad brengt de wet van 14 juli 1961, gepubliceerd in het Staatsblad dd. 12 augustus 1961, naast een aantal bepalingen van begrippen in verband met de onderwerping aan het stelsel, en naast een aantal teksten die betrekking hebben op de inrichting, de bevoegdheid van de Rijksdienst en de verplichtingen der werkgevers, een aantal wijzigingen en aanvullingen aan de tekst die aan deze verzuchtingen tegemoet komen.

Zo bepaalt de nieuwe tekst van artikel 12, par. 3 dat de Rijksdienst aan al wie het bij aangetekende

brief vraagt en een wettig belang doet gelden, binnen de maand het bedrag mededeelt van zijn schuld-vordering wegens bijdragen ten laste van een of meer met name aangeduide werkgevers. Dit is niet de officiële publicatie ter griffie welke door sommigen voorgesteld werd, en zij geeft niet het volledig bedrag der schuld t.o.v. de Rijksdienst omdat de eventueel belangrijke opslagen en intresten niet kenbaar gemaakt worden, maar zij stelt de geïnteresseerden toch in de mogelijkheid om zich bij benadering een juist denkbeeld te vormen van de situatie waarin een werkgever zich tegenover de R.M.Z. bevindt. Deze inauguratie is dan ook nuttig te noemen.

Even nuttig is de wijziging die aan het voorrecht gebracht werd. Ook zij zal misschien niet volledig alle bezwaren wegnemen maar het is niet te ontkennen dat zij een merkelijke verbetering voor de chirographaire schuldeisers medebrengt.

Het is ons opzet de nieuwe wetgeving in zake het voorrecht van de R.M.Z. nader te belichten.

De oude tekst van artikel 12 bis der besluitwet van 28 december 1944 luidde als volgt: «De betaling der onder artikel 3, alinea 6 voorziene bijdragen alsmede der onder artikel 12, § I voorziene bijdragevermeerdering en intrest van verwijl, is gewaarborgd door een voorrecht dat rang neemt onmiddellijk na nr 4 quater en onder nr 4 quinquies van artikel 19 der wet dd. 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheek».

Dit artikel is door artikel 4 der wet van 14 juli 1961 vervangen, waarvan de tweede paragraaf over het voorrecht handelt.

De nieuwe tekst luidt : « De betaling van de bijdragen aan de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid is gewaarborgd door een algemeen voorrecht op de roerende goederen van de schuldenaar; het neemt rang in, onmiddellijk na 4 quater en onder 4 quinquies van artikel 19 van de wet van 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheeken. Dit voorrecht bestaat gegurende een termijn van drie jaar, te rekenen van de dag waarop de bijdragen eisbaar worden of waarop de in artikel 12 § 1, derde lid, bedoelde kennisgeving wordt gedaan. Deze termijn wordt geschorst door de dood van de schuldenaar, de ontneming van het bezit en de gehele of gedeeltelijke inbeslagneming van zijn goederen. » Op te merken valt dat, waar de Nederlandse tekst zegt : Dit voorrecht bestaat..., de Franse tekst luidt « Ce privilège s'exerce... »

Hieronder zullen wij de uitwerking in de tijd van deze nieuwe tekst, de bevoorrechte schuldvordering en de verjaring en schorsing van het voorrecht nader beschouwen.

I. Uitwerking in de tijd.

Aangaande deze kwestie bepaalt artikel 7 der wet dat deze in werking treedt de dag, waarop zij in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt en art. 5 zegt : « Voor de bijdragen waarvan de betalingstermijn is verstreken vóór het inwerkingtreden van deze wet, gaat de termijn van drie jaar, bepaald in artikel 12 bis § 2 van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid van de arbeiders, eerst in de dag waarop deze wet in werking treedt ».

Het vraagstuk van de uitwerking in de tijd is belangrijk omdat van het antwoord dat hierop gegeven wordt, afhangt of de bijdragen, opslagen en intresten, verschuldigd vóór het in werking treden van de nieuwe wet, nog door een voorrecht gewaarborgd zijn of niet.

Voor de toekomst stellen zich geen moeilijkheden : het zijn enkel en alleen de bijdragen die, zoals verder zal aangetoond worden, bevoorrecht zijn.

Voor de vroegere verschuldigde bijdragen is er evenmin een moeilijkheid. Inderdaad, het geciteerde artikel 5 bepaalt dat het voorrecht hiervoor gedurende een termijn van drie jaar blijft bestaan, termijn welke een aanvang neemt de dag waarop de nieuwe wet in werking treedt.

Maar de vraag is meer ingewikkeld wat de opslagen en intresten betreft die verschuldigd waren op 12 augustus 1961, datum van inwerking treden der nieuwe wet. Bij gebreke aan een bijzondere tekst, moet de oplossing derhalve gevonden worden in de principes van burgerlijk recht.

In het opmerkelijke vonnis dd. 10 oktober 1961 door de handelsrechtbank van St. Niklaas geveld in zake R.M.Z./ Faillissement *De Brandt* (R.W. 1962 col. 1213) wordt volgende redenering ontwikkeld :

de opslagen en intresten, eisbaar vóór de wet van 14 juli 1961 waren luidens de vroegere wetgeving bevoorrecht. Het recht tot dit voorrecht is een verworven recht dat door de nieuwe wet niet aangetast werd. (De Page I nr 232 in fine) en de wet van 14 juli heeft geen terugwerkende kracht wat betreft dit voorrecht. Inderdaad de tekst spreekt hieromtrent niet uitdrukkelijk, dan wanneer de aandacht van de wetgever wel zeer bijzonder werd gevestigd op de kwesties der terugwerking nopens de punten waaromtrent dit zou te pas komen.

Anderzijds spruit de afschaffing « voor het verleden » van het bevoorrecht karakter van de opslagen en de intresten niet voort uit de beschikking van artikel 5. Aan de hand van de voorbereidende werken, besluit

het vonnis dat de Kamers te kiezen hadden tussen een beperking van de bevoorrechte bedragen en anderdeels het voorrecht voor onbeperkte bedragen vervallen gedurende een onbeperkt aantal jaren mits de R.M.Z. niet totaal inactief zou blijven, met andere woorden een voorrecht voor onbeperkte bedragen alleen voor zijn « bewaring » onderworpen aan het leggen van een beslag. Het vonnis zegt dat dit laatste systeem de overhand haalde zodat de R.M.Z. voortaan zijn voorrecht steeds voor alle verschuldigde bedragen zal kunnen bewaren mits alle drie jaren een vonnis te nemen en het een of ander roerend goed van de schuldenaar in beslag te nemen.

Het vonnis besluit : « overwegende dat de wet het voorrecht handhaaft voor de bijdragen, zowel voor de reeds vervallen als voor de toekomstige, doch een voorwaarde stelt tot bewaring van dit voorrecht ; dat de wil een voorrecht te bewaren, ook voor de toekomst, ten voordele van een categorie rechten (de bijdragen), niet kan voorgesteld worden als inhoudende impliciet de wil het voorrecht van een andere categorie rechten (bijslagen en intresten) af te schaffen voor het verleden, wel integendeel »; en neemt dan ook de vroeger verschuldigde opslagen en intresten op in het bevoorrecht passief.

Dit interessante vonnis berust, wat de grond der zaak betreft, op een theorie welke te eenzijdig belicht wordt. Het hoofdargument is nl. de theorie der « verworven rechten » theorie welke meer ingewikkeld is dan uit het vonnis blijkt. De Page (dl. I nr 227 vlg.) noemt ze fallacieus en stelt in hare plaats een geheel van vier regels waarvan er ter zake twee hun toepassingsveld vinden. Deze zijn de volgende : a) de nieuwe wet heeft geen invloed op de situaties welke ontstaan zijn en definitief verwezenlijkt onder de oude wet; b) de nieuwe wet is onmiddellijk toepasselijk op de toekomstige gevolgen van de situaties welke onder de vroegere wet ontstaan zijn.

Volgens deze regels blijven de opslagen en intresten onder de nieuwe wetgeving hun vroeger bevoorrecht karakter behouden op voorwaarde dat dit voorrecht, ontstaan onder de vroegere wetgeving, tijdens dezer van kracht zijn, definitief verwezenlijkt is.

Het ontstaan is onbetwijfelbaar : het voorrecht is samen met de schuldvordering ontstaan. Is het voorrecht echter definitief verwezenlijkt onder de vroegere wetgeving ? Is het een verworven recht ? Hierop moet negatief geantwoord worden. Het voorrecht is enkel het « betere recht » het voordeel dat een schuldeiser heeft om vóór de anderen betaald te worden, een voorkeur waaraan de debiteur vreemd blijft. Opdat deze voorkeur zich manifestere, moeten verschillende schuldeisers hun rechten doen gelden op de prijs van de te gelde gemaakte goederen van hun schuldenaar. Zolang er geen samenloop van schuldeisers is, kan er geen uitoefening zijn van een voorrecht.

Zolang de vordering van de R.M.Z. enkel bestond t.o.v. zijn debiteur ttz. dat geen uitvoering doorgedreven werd en de andere schuldeisers niet tegelijkertijd hun rechten laten gelden, bestaat het voorrecht van de R.M.Z. slechts in potentie en is het niet verwezenlijkt.

Hieruit volgt dat de opslagen en intresten, vóór het inwerking treden der wet van 14 juli 1961 verschuldigd, hun vroeger bestaand voorrecht verloren hebben, tenzij zij als bevoorrecht in samenloop met andere schuldvorderingen gekomen zijn wanneer de oude wetgeving nog in voege was.

Wanneer is dit het geval ? Volgens de auteurs is de samenloop niet door een bijzondere procedure geregeld : Men komt tot samenloop bij insolventie van de

schuldenaar en gelijktijdige manifestaties der schuldeisers die hun rechten op dezès goederen laten gelden.

Dit is bijv. het geval :

a) bij het faillissement : aan de schuldeisers wordt het recht ontnomen om individueel hun vordering te innen, zij moeten hun vordering bij de curator indienen die met de opbrengst van het actief de schulden volgens hun voorrechten en de andere pondspondsge wijze vereffent. De vorderingen worden samengebracht in handen van de curator die de massa der schuldeisers vertegenwoordigt. De samenloop is onmiskenbaar en daarom moet elke schuldeiser, luidens artikel 498 der faillissementswet, in zijn aangifte de voorrechten vermelden die aan zijn vordering gehecht zijn.

b) bij beslaglegging : volgens de rechtspraak (Cas. 10 januari 1935 Pas. 1935 I 101; Luik 30 oktober 1936 Pas. 1937 II 157) moet de beslaglegging echter gevolgd zijn door de ontneming uit het bezit, door de verkoop omdat het enkel de verdeling van de prijs is welke de andere schuldeisers interesseert. Een uitvoerend beslag, dat in feite als bewarende maatregel beschouwd wordt, wijst de andere schuldeisers niet op de insolventie, brengt geen samenloop en derhalve geen verwezenlijking van het voorrecht met zich.

c) bij aanvaarding van een erfenis onder voordeel van boedelbeschrijving : op voorwaarde dat in handen van de erfgenaam verzet is betekend volgens de wettelijke voorschriften.

d) bij de curatele van een onbeheerde nalatenschap : mits betekening der vordering in handen van de curator.

e) dient aangenomen te worden dat bij een gerechtelijk concordaat en bij een concordaat na faillissement bekrachtigd vóór 12 augustus 1961 datum van inwerkingtreden der nieuwe wet, de R.M.Z. zijn voorrecht uitgeoefend heeft ?

Zonder twijfel brengt een concordaat een samenloop van schuldeisers te weeg. Over hunne vorderingen wordt door de concordataire voorstellen een beslissing getroffen die voor alle schuldeisers bindend is. Maar deze overeenkomst wordt enkel tussen debiteur en chirographaire schuldeisers afgesloten : de voorrechten verliezen immers hun voorrecht bij deelname aan de stemmingen (artikel 15 der wet op het gerechtelijk accoord en artikel 513 faillissementswet). De R.M.Z. ingevolge de vroegere wetgeving bevoorrecht voor opslagen en intresten, bleef vreemd aan de operaties en de gevolgen van het concordaat. Hij kwam niet in samenloop met de andere schuldeisers en heeft derhalve, bij niet-uitoefening van zijn voorrecht, het geprivilegieerde karakter voor opslagen en intresten verloren.

Dit is echter slechts het geval bij een gewoon concordaat ; inderdaad wanneer het een concordaat met boedelafstand betreft, aanvaardt de wet dat de schuldeisers een massa vormen (Fredericq dl. VIII nr 778) waaruit dus noodzakelijk de samenloop der schuldeisers en de uitoefening van het voorrecht volgen.

In deze reeks van gevallen, reeks welke niet exhaustief is, blijven de opslagen en intresten verschuldigd vóór het inwerking treden der wet van 14 juli 1961, hun bevoorrecht karakter bewaren.

II. De bevoorrechte schuldvordering.

Volgens de vroegere tekst was, nast de betaling van de opslagen en intresten, de betaling gewaarborgd van de bijdragen welke door artikel 3, alinea 6 der besluitwet van 28 december 1944 voorzien waren.

Op het ogenblik van zijn uitvaardiging bij de besluitwet van 6 september 1946 beantwoordde deze tekst aan de realiteit. Door de opeenvolgende wijzigingen en aanvullingen van de besluitwet echter is de bepaling die vroeger dit 6e alinea uitmaakte van zijn plaats verwezen geraakt naar het huidige 2e alinea van paragraaf 3 en de 1e en 2e alinea van paragraaf 4 van gezegd artikel 3 en dit in een nieuwe redactie.

De tekst der wet van 14 juli 1961 heeft een einde gesteld aan deze anomalie en spreekt alleen van de bijdragen aan de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid zonder andere precisering.

Toch moet niet aangenomen worden dat alle bijdragen, die door de werkgevers aan de Rijksdienst verschuldigd zijn, onder toepassing van dit artikel vallen en door het voorrecht van artikel 12 bis par. 2 gewaarborgd zijn.

Inderdaad zijn de bijdragen die door de R.M.Z. geïnd worden van verschillende aard. Enerzijds zijn de bijdragen aan de werkgevers opgelegd door de besluitwet van 28 december 1944 en de haar wijzigende wetten en uitvoeringsbesluiten en anderzijds treffen we een bijdrageplicht, opgelegd door een aantal wetten en besluiten die niet terug te brengen zijn tot de besluitwet.

De bijdragen, die het voorwerp uitmaken van deze laatste teksten, zijn principieel niet de bijdragen welke door artikel 12 bis par. 2 bevoorrecht worden.

Dit blijkt uit volgende teksten :

1) wet van 21 mei 1955 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders. Artikel 16 par. 3 :

« De bijdragen verschuldigd door de werknemers die niet vallen onder de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, maar tot wie de Koning de voordelen van deze wet uitbreidt; deze bijdragen worden betaald volgens de voorwaarden door de Koning bepaald : de artikelen 12, 12 bis en 12 ter van de vermelde besluitwet zijn toepasselijk op degenen die deze werknemers tewerkstellen en op de instelling belast met het innen van de bijdragen ». Uit deze tekst blijkt dat bedoelde personen niet aan de besluitwet onderworpen zijn maar dat hunne bijdragen ook wat het voorrecht betreft gelijkgesteld worden met bijdragen van maatschappelijke zekerheid.

2) Wet van 27 juni 1960 betreffende de schadeloosstelling van de werknemers die ontslagen worden bij sluiting van ondernemingen. Artikel 19 : « De betaling van de in artikelen 13 en 14 van deze wet bedoelde bijdragen en opslagen wordt gewaarborgd door een voorrecht dat rang neemt onder 4° sexies van artikel 19 van de wet van 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheeken ».

3) Wet van 20 juli 1960 tot invoering van het gewaarborgd weekloon. Artikel 24 : « Artikel 19 van de wet van 16 december 1851 betreffende de voorrechten en hypotheeken, die titel XVIII van boek III van het Burgerlijk Wetboek uitmaakt, wordt aangevuld met een bepaling, die na 4° sexies dient ingevoegd en als volgt luidt : 4° septies. De betaling, door de werkgevers, van de bijdragen en opslagen, voorzien bij artikel 23 van de wet tot invoering van het gewaarborgd weekloon ».

Deze en voorgaande wet gelasten de R.M.Z. met de inning en invordering van bijdragen; opslagen en verwijntresten moeten berekend worden volgens dezelfde bedragen en in dezelfde voorwaarden; maar deze

bijdragen en opslagen zijn door andere voorrechten gewaarborgd.

Volgens deze teksten blijft de betaling van bepaalde opslagen bevoorrecht, dan wanneer dit niet het geval is voor de opslagen der bijdragen van het algemeen stelsel.

Het zijn dus de bijdragen die, in uitvoering van de besluitwet en hare uitvoeringsbesluiten aan de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid verschuldigd, gewaarborgd zijn met het voorrecht dat onder nr 4 quinquies van artikel 19 der hypotheekwet rang neemt.

De opslagen en intresten zijn niet meer bevoorrecht. Weliswaar wordt dit niet uitdrukkelijk in de tekst benadrukt hoewel zulks in zekere zin nuttig zou geweest zijn. Inderdaad, de intresten delen in principe de natuur van de hoofdvordering. Bij gedeeltelijke betaling wordt, luidens artikel 1254 B.W. eerst op intresten aangerekend en daarna eerst op het kapitaal. De intresten worden met hetzelfde voorrecht gewaarborgd, al bepaalt de tekst hieromtrent niets (cfr. De Page dl. VII nr 89 en 91; Lepinois dl III nr 1038). Anderzijds blijven de intresten van een bevoorrechte vordering in een faillissement verder lopen krachtens artikel 451 faillissementswet (cfr. Cass. 26 oktober 1933 Pas. 1939 I 438; Hrb. Aalst 19 februari 1960 R.W. 1959-60 kol. 1768). Toch blijkt ten overvloede uit de voorbereidende werken dat het de bedoeling van de wetgever was te moeten te komen aan de bezwaren, geopperd tegen het voorrecht der opslagen en intresten en dit voorrecht gewoonweg af te schaffen (cfr. Verslag Senaatscommissie).

Dit aangenomen zijnde, moeten de gevolgen van deze afschaffing nagegaan worden.

Door het wegvallen van het voorrecht voor alle opslagen en intresten, verschuldigd vóór (met uitzondering der gevallen waarin het vroeger voorrecht uitgeoefend werd bij samenloop met andere schuldeisers: zie hoger) en na het in werkingtreden van de wet van 14 juli 1961, is de R.M.Z. schuldeiser geworden van vele en belangrijke chirographaire schuldvorderingen.

Dit is van belang bij alle gerechtelijke tenuitvoerleggingen evenals bij het tot stand komen van concordaten.

Bij de verdeling van de prijs van een goed, en trouwens bij elke verdeling die een samenloop van schuldeisers medebrengt zal de vorderming moeten gesplitst worden in een bevoorrechte vordering voor bijdragen en een niet-bevoorrechte vordering voor opslagen en intresten. bij een concordaat wordt tussen de schuldenaar en het geheel van zijn chirographaire schuldeisers een overeenkomst afgesloten zodat de particuliere verhoudingen vervangen worden door de concordataire voorstellen. Deze regelen de modaliteiten der afbetaling zowel in de tijd als in de hoegrootheid. Dit accord kan voorzien dat slechts een gedeelte der schuld betaald wordt, zoals het ook de tijdstippen bepaalt waarop betalingen uitgevoerd worden. De voorstellen die door de vereiste meerderheden goedgekeurd worden en door de rechtbank van koophandel bekrachtigd worden, zijn bindend voor alle chirographaire schuldeisers, daarin begrepen de R.M.Z. voor zijn niet-bevoorrechte vordering in betaling van opslagen en intresten.

Anderzijds moet het passief op het ogenblik der stemming vastgelegd zijn dwz. bepaald in hoofdsom en intresten. Deze sommen zullen, zoals ze vastgelegd zijn, door de schuldenaar volgens de concordataire voorstellen betaald worden, wat wil zeggen dat, bij gebreke aan een bijzondere schikking in de concordataire voorstellen die het voortlopen der intresten bepaalt, de schuldenaar niet verplicht is de verdere lopende intres-

ten te voldoen (cfr. Fredericq dl VIII nr 744). Al bepaalt, artikel 9, p. 1 alinea 2 van het Regentsbesluit van 16 januari 1945 dat de intresten aan de R.M.Z. blijven lopen tot op de dag der betaling der bijdragen, toch zal deze bepaling niet toepasselijk zijn inzake het bijzonder stelsel van het concordaat, evenmin als dit regentsbesluit de bovenhand haalt op artikel 2277 B.W. dat de intresten na 5 jaar verjaard verklaart.

Uit deze vaststellingen vloeit voort dat bij een concordaat de massa der chirographaire schuldeisers door de goedkeuring der voorstellen bepaalt welke percentages van zijn chirographaire vordering aan de R.M.Z. zal uitgekeerd worden, welke de modaliteiten dezer betaling zijn en of de intresten blijven verder lopen of niet.

Bij de afhandeling van het concordaat mag de concordataire schuldenaar de R.M.Z. als chirographaire schuldeiser van opslagen en intresten niet uit het oog verliezen en moet hij hem dus de uitvoering der overeenkomst, insluiten in de betalingen der dividenden die hij verricht.

Wat de concordaten bekrachtigd vóór het in werking treden der wet van 14 juli 1961 betreft (en met uitzondering van de vroegere concordaten bij bedoelde afstand: zie hoger) is de R.M.Z. door de afschaffing van het voorrecht voor opslagen en intresten, thans deelnemer geworden aan het gerechtelijk accord en omdat de laattijdige aangifte geen verval meebrengt (Fredericq dl VIII nr 748) moet ook in dit geval de concordataire wet op hem integraal toegepast worden. Bij niet-naleving hiervan kan de ontbinding van het concordaat bekomen worden hetgeen normaal tot het uitspreken van het faillissement leidt. Na de volledige afwerking van het concordaat blijft de schuldenaar, luidens artikel 34 der wet op het gerechtelijk accord, verplicht zijn schuldeisers integraal te betalen in geval hij opnieuw in betere toestand verkeert.

Dit onderstelt dat de schuldenaar een kapitaal samengesteld heeft dat hem niet noodzakelijk is, een « overtolligheid », en de betaling van een dividend aan de schuldeisers mag noch aan zijn handelszaak, noch aan zijn privé-bestaan schaden (cfr. Fredericq dl VIII nr 734).

Bij concordaat na faillissement bestaat zulke verplichting ten andere niet. De betaling van het saldo is dan louter een natuurlijke verbintenis.

III. De verjaring van het voorrecht.

Vroeger was er geen bepaalde termijn voor het voorrecht van de R.M.Z. voorzien en derhalve kon het gedurende dertig jaar uitgeoefend worden.

De nieuwe tekst brengt hierin verandering. Gedurende een termijn van drie jaar bestaat volgens de Nederlandse tekst (een voorrecht bestaat eigenlijk wanneer de voorwaarden door de wet vereist, verenigd zijn: het voorkeurrecht is door de schuldeiser verworven van het ogenblik af dat de bevoorrechte schuldvordering ontstaan is) het voorrecht of wordt het uitgeoefend volgens de Franse tekst (een voorrecht wordt eigenlijk uitgeoefend wanneer er samenloop is van verscheidene schuldeisers). Deze termijn begint te lopen van de dag waarop de bijdragen eisbaar worden of waarop de in artikel 12 § 1 derde lid, bedoelde kennisgeving wordt gedaan.

De dag waarop de bijdragen eisbaar worden is, volgens artikel 5, 1e en 3e lid van het regentsbesluit van 16 januari 1945 de laatste dag van de maand volgend op het kwartaal.

Deze datum is eveneens de dies a quo voor de ver-

jaringstermijn van drie jaar waarover de R.M.Z. beschikt, luidens artikel 12 par. 1, 3e lid van de besluitwet, uit hoofde van niet-betaling der bijdragen binnen de voorgeschreven termijn en waarover het hof van cassatie zich in volgende termen uitspreekt: «dat die vordering dienvolgens ontstaan is bij het verstrijken van de termijn tijdens dewelke de verplichting diende vervuld; dat die termijn van verjaring van de vordering aldus op die datum een aanvang genomen heeft.» (Cass. 1-7-1954 Pas. 1954 I 952).

Ingeval geen dan wel een onvolledige of onjuiste aangifte is gedaan, bepaalt de R.M.Z. krachtens de bepaling van artikel 12, par. 1 3e alinea der besluitwet, ambtshalve het bedrag der verschuldigde bijdragen. Van dit bedrag wordt de werkgever bij aangetekende brief kennis gegeven. De datum van dit schrijven is de andere aanvangstermijn die voorzien is voor de verjaring van het voorrecht. Hier is de verjaring dus niet gelijklopend met de termijn der invordering. Dit is uit te leggen door het feit dat de voorrechten betrekking hebben op andere schuldeisers en niet op de schuldenaar.

De verjaring van drie jaar kan geschorst worden, wat gebeurt door de dood van de schuldenaar, de ontneming van het bezit en de gehele of gedeeltelijke inbeslagneming van zijn goederen.

De dood, de ontneming van het bezit en de inbeslagneming zijn termen die ontleend zijn aan artikel 19 der hypotheekwet. In deze wet hebben deze feiten echter een ander gevolg: zij sluiten de geldigheidsduur van een voorrecht af. Bevoorrecht zijn aldus bijv. de geneeskundige kosten die deze feiten één jaar voorafgaan, de lonen der bedienden die deze feiten zes maand voorafgaan. In de R.M.Z.-tekst daarentegen volgt hieruit dat de verjaring van het voorrecht geschorst wordt.

De schorsing van een verjaring betekent dat deze wegens een bepaalde reden niet loopt. Wanneer deze reden opgeheven is, zet de verjaring haar loop verder.

In onderhavig geval geeft dit aanleiding tot een curieuze conclusie: bij het overlijden van de debiteur wordt de verjaring geschorst: tot wanneer? tot de dood een einde neemt!!! In elk geval wil dit zeggen dat, na overlijden van de schuldenaar het voorrecht definitief behouden blijft, zowel t.o.v. de erfgenaam die de erfenis zuiver aanvaardt als t.o.v. de erfgenaam die onder voordeel van boedelbeschrijving aanvaardt.

Hierbij kan men zich afvragen waarom de wetgever strenger is voor de andere schuldeisers na het overlijden van de schuldenaar dan tijdens dezes leven.

Een tweede oorzaak van schorsing der verjaring van het voorrecht is de ontneming uit het bezit. Aan deze term moet dezelfde betekenis gehecht worden als in artikel 19 der hypotheekwet tzt, dat hiermede het faillissement aangeduid wordt.

Gedurende de afhandeling en de vereffening er van, loopt de verjaring dus niet, maar zij zet haar loop verder wanneer deze door het afleggen der rekeningen gesloten is.

Wanneer het faillissement bij gebreke aan actief afgesloten wordt, is het vonnis van sluiting enkel voorlopig en blijft de toestand van faillissement virtueel bestaan (Cass. 17 januari 1939 - Pas. 1939 I 26, R. prat. dr. b. V° Faillite et Banqueroute n° 17-18).

Nochtans hernemen de schuldeisers de uitoefening hunner individuele rechten tegen de debiteur, wat wil zeggen dat er geen ontneming uit het bezit meer is (Fredericq dl VII n° 253). Voor de verjaring van het voorrecht is deze voorlopige sluiting dan ook gelijk te stellen met de definitieve afsluiting van het faillissement, behoudens het geval dat het faillissement her-

opend wordt. Wat het concordaat bij boedelafstand betreft, brengt dit wel een samenloop van schuldeisers met zich mede, maar men staat niet voor een werkelijke ontneming uit het bezit. De vereffenaars bekoemen wel mandaat om alle goederen, zo roerende als onroerende van de debiteur, te verwezenlijken maar de debiteur wordt niet uit zijn rechten ontzet (cfr. Fredericq dl VIII, n° 782). Dit concordaat schorst dan ook de verjaring niet. De derde oorzaak van schorsing is de gehele of gedeeltelijke inbeslagneming der goederen van de debiteur.

Deze formule kan verwondering baren: een totale inbeslagneming is niet uitvoerbaar omdat hiervoor normaal drie procedures nodig zijn: de roerende inbeslaglegging, het beslag onder derden en de gedwongen ont-eigening (hier heeft de R.M.Z. ook, ingevolge de laatste alinea van artikel 19 der hypotheekwet een preferentieel recht).

Zij moet derhalve geïnterpreteerd worden in die zin dat één dezer vormen van beslaglegging, zelfs indien zij slechts op een gedeelte van de goederen van de debiteur slaat, de verjaring schorst zodat het voorrecht in zijn integraliteit behouden blijft en het geheel der goederen van de debiteur blijft bezwaren.

Verder stelt men zich de vraag of de beslaglegging door de R.M.Z. zelf moet gelegd worden of dat de beslaglegging door een andere schuldeiser volstaat om de verjaring van het voorrecht te schorsen. De tekst geeft terzake geen enkele aanduiding. Maar opdat zijn voorrecht zou uitgeoefend worden, en eventueel de verjaring ervan geschorst, is het noodzakelijk dat de R.M.Z. zich manifesteert bij de uitvoering door een derde doorgedreven en zijn rechten doet gelden op de opbrengst van een realisatie. Een beslaglegging door een derde gelegd en waaraan de R.M.Z. totaal vreemd blijft, kan de duur van zijn voorrecht niet verlengen door schorsing. Evenmin kan een beslaglegging die niet tot en met de verkoop doorgedreven wordt maar die een bezwarende maatregel uitmaakt, invloed op zijn voorrecht uitoefenen. De beslaglegging door een derde schorst derhalve de verjaring van het voorrecht van de R.M.Z. enkel in die gevallen waarin de R.M.Z. hetzij door een verzet op de verkoopprijs hetzij door een proces-verbaal van verglijking zijn vordering laat kennen hetzij dat de procedure hem gemeen is.

Men dient zich ook af te vragen of de R.M.Z. zijn beslaglegging dient door te drijven tot haar uiterste consequenties nl. de verkoop. Inderdaad, volgens een arrest van het hof van cassatie dd. 10 januari 1935 (Pas. 1935 I 101), moet een beslaglegging tot en met de verkoop uitgevoerd worden om de samenloop van de schuldenaars mede te brengen en aldus de uitoefening van het voorrecht te verwezenlijken. (Om reden van zulke manifestatie verklaarden we dan ook hierboven dat zulk beslag, in aanwezigheid van de R.M.Z. de verjaring van zijn voorrecht schorst). Dit principe vindt echter geen toepassing inzake het voorrecht van de R.M.Z. om reden van het essentieel onderscheid dat bestaat tussen de verschillende situaties. Een voorrecht dat moet verwezenlijkt worden binnen een bepaalde periode moet de samenloop der schuldeisers provoceren. Maar het voorrecht van de R.M.Z. moet niet verwezenlijkt worden: integendeel door het beslag moet het geschorst worden t.t.z. moet zijn duur verlengd worden. Trouwens, als op de beslaglegging de verkoop volgt, dan volgt ook de uitoefening van het voorrecht en dan heeft de schorsing en verlenging van ditzelfde voorrecht geen enkele zin meer. De beslaglegging door de R.M.Z. moet derhalve, om het voorrecht te behouden, geen samenloop door de verkoop medebrengen; deze kan uitgesteld worden tot de

R.M.Z. het noodzakelijk acht de uitvoeringsprocedure volledig af te handelen. Wat de bijdragen betreft, blijkt de mening van de rechtbank van koophandel van St. Niklaas in haar hoger geciteerd vonnis gegrond te zijn: «Overwegende dat... zodat de R.M.Z. voortaan haar voorrecht steeds voor alle verschuldigde bedragen zal kunnen bewaren mits alle drie jaren een vonnis te nemen en het één of ander roerend goed van de schuldenaar in beslag te nemen».

Als besluit menen we te kunnen zeggen dat aan de bezwaren, die tegen het occult karakter van zijn schuldvorderingen en tegen het voorrecht van de R.M.Z.

ingebracht werden, in ruime mate tegemoet gekomen wordt door de wet van 14 juli 1961. De belanghebbenden kunnen, althans wat de bijdragen betreft, de schuld van alle werkgevers kennen. Het voorrecht van opslagen en intresten werd volledig afgeschaft en wat het voorrecht op bijdragen betreft, werd dit beperkt tot een periode van drie jaar. De positie van de R.M.Z. blijft nochtans sterk omdat hij zijn voorrecht steeds zal kunnen behouden door de geheelheid of een gedeelte der goederen van zijn debiteur in beslag te nemen.

A. DISCART,
dr. juris.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 27 oktober 1961.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Vroonen.

Eerste Advokaat-generaal: M. Janssens de Bisthoven.

Advokaten: Mrs. Van Rijn en Simont.

Handels- en fabrieksmerken. — De wet van 1 april 1879 heeft geen voorzieningen getroffen in verband met de verkoop van een met een merk bekleed beschadigd, ontaard of versleten produkt. — Een dergelijke verkoop kan eventueel een onrechtmatige daad opleveren.

De wet van 1 april 1879 op de handels- en fabrieksmerken voorziet niet het geval van de koper van een met een merk bekleed produkt, die hetzelfde ontaard, beschadigd of versleten te koop aanbiedt.

De verkoop van zulke producten kan in zekere gevallen een oneigenlijk misdrijf of een misdrijf uitmaken, die de verantwoordelijkheid van de dader zou kunnen meeslepen.

Maison Moët et Chandon en Société vinicole de Champagne, successeur de G.H. Mumm & Co t./
Kapitein Johansson en Fletcher.

Gelet op het bestreden arrest op 30 juni 1959 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2 en 7 van de wet van 1 april 1879, betreffende de handels- en fabrieksmerken, 2, 8 van het «Unieverdrag van Parijs» tot bescherming van de nijverheidseigendom, goedgekeurd door de wetten van 5 juli 1884, 9 december 1901, 10 juni 1914, 23 mei 1929 en 2 juni 1939, 544, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest het derdenverzet van appellanten (hier aanlegsters), strekkende tot het bevelen aan de sekwester, verweerder, uitdrukkelijk te vermelden dat de partij champagneflessen van hun fabricatie en merken beschadigd was, en dat het hem verboden zou worden, rechtstreeks, of onrechtstreeks, voor de verkoop van deze beschadigde wijnen, hun merk en handelsnaam te gebruiken, ongegrond heeft verklaard om reden dat «het recht van aanlegsters op hun merken hun geen enkel voorrecht toekent ten opzichte van de koopwaren zelve die van die merken voorzien zijn; dat de voorrechten van de titularis van

een fabrieks- of handelsmerk op nauwkeurige en beperkende wijze door de wet van 1 april 1879 bepaald worden en dat geen enkele bepaling van deze wet aan de eigenaar van het merk het recht toekent zich met de toestand van zijn verkochte produkten in te laten; dat de redenering van appellanten er toe zou leiden aan de titularis van een merk een werkelijk recht van inmenging toe te staan wat betreft zijn produkt, en dit slechts omdat dit produkt door zijn merk zou geïdentificeerd worden; dat appellanten er aldus... toe komen te beweren titularis van een recht tot zaaksgevolg te zijn op de met hun merken voorziene produkten vermits zij ook staande houden wettelijk gegrond te zijn tussen te komen op elk moment van de overdracht van hun produkten om zich te verzetten tegen een gebruik van hun merk tegen hun wil en machtiging (en)... dat deze buitensporige aanspraak zowel de bepalingen van de wet van 1 april 1879 als deze van artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek overtreedt»,

eerste onderdeel, dan wanneer, zoals aanlegsters het in hun regelmatige conclusies deden gelden, voornoemde wet hun een uitsluitend recht van gebruik toekent op hun regelmatig gedeponeerde merken, gebruiksrecht dat enkel kan worden afgestaan met hun inrichting zelf; dat het precies is omdat de fabrikant of de handelaar de enige titularis is van het intellectueel recht, verleend door het merk dat hij op regelmatige wijze heeft neergelegd als onderscheidingsteken van zijn produkten en als erkenningsteken voor zijn cliënten, en omdat hij op zijn merk, niettegenstaande de verkoop van zijn produkten, een recht van uitsluitend gebruik bewaart, dat hij wettelijk gerechtigd is tussen te komen in gelijk welk stadium van overdracht van zijn produkten, om zich te verzetten tegen een gebruik van zijn merk tegen zijn wil en zonder zijn toelating, bijvoorbeeld in het geval van beschadigde, verminderde of gebruikte produkten,

doordat het bestreden arrest, door aan de aanspraak van aanlegsters elke wettelijke grond te ontzeggen, zonder nochtans het regelmatig deponeren van hun merken te betwisten, de in het middel aangeduide artikelen 1, 2 en 7 van de wet van 1 april 1879, voor zoveel als nodig, de artikelen 2 en 8 van het «Unieverdrag van Parijs», en artikel 97 van de Grondwet heeft geschonden;

tweede onderdeel, dan wanneer het merk het representatief teken van een onlichamelijk recht is, dat tot uiting komt door een gebruiksmonopolium ten voordele van de titularis die het regelmatig heeft gedeponeerd; dat dit recht geen enkel voorrecht of volgrecht, of welk ander recht ook omvat op het produkt zelf

dat voorzien is van het merk, maar dat de eigenaar van het met een merk bekleed produkt dit teken in bezit heeft en geen gebruik mag maken van zijn eigendomsrecht dat aan het onlichamelijk recht, dat er aan grenst en dat door dit teken wordt vertegenwoordigd nadeel zou kunnen berokkenen; dat dit toezicht op het commercieel verhandelen van het met een merk bekleed produkt waarop aanlegsters aanspraak maakten, het recht van de eigenaar niet aantast, maar de uitoefening van hun intellectueel recht is dat er mede samen bestaat op hetzelfde voorwerp in de mate waarin het merk moet gevrijwaard worden en onder voorbehoud van het toezicht van de rechtbanken,

doordat het bestreden arrest, aan aanlegsters, in tegenstelling met de klare en preciese betekenis van hun conclusies, de aanspraak op een voorrecht toeschrijft of op een volgrecht op de wijnen, en het aldus de bewijskracht van deze conclusies heeft geschonden (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek); doordat het arrest, minstens door te beslissen dat hun aanspraak tegen de bepalingen van de wet van 1 april 1879 en van het artikel 544 van het burgerlijk wetboek indruiste, deze in het middel aangeduide wettelijke bepalingen en het artikel 97 van de Grondwet heeft geschonden:

Overwegende dat verweerder Johansson, kapitein-bevelvoerder van de « Los Angeles », waar een brand op zee ontstaan was, bij verzoekschrift de benoeming aangevraagd had van een sekwester met opdracht de lading in ontvangst te nemen, haar bewaring te verzekeren, de gezonde lading naar haar bestemming te verzenden, de beschadigde goederen te herconditioneren of, zo nodig, te verkopen voor rekening van wie het zal aanbelangen;

Overwegende dat aanlegsters derden verzet gedaan hebben tegen het bevelschrift dat op dit verzoekschrift verleend werd, ten einde te bekomen:

1) dat de sekwester verplicht zal zijn uitdrukkelijk melding te maken dat het lot flessen champagne, voor aanlegsters gefabriceerd en met haar fabrieksmerk bekleed, beschadigd is,

2) dat hij, om dit lot te verkopen, geen gebruik zal mogen maken, noch rechtstreeks noch onrechtstreeks van het merk en van de handelsbenaming van aanlegsters, onder welke vorm dan ook en, onder meer, door het gebruik van verpakking en bekleding van de wijn,

3) dat het hem verboden zal zijn over te gaan tot de uitvoering van zijn opdracht op straf van schade-loosstelling;

Over het eerste onderdeel:

Overwegende dat het derden verzet steunt op de rechten die de wet van 1 april 1879 en het « Unieverdrag van Parijs » toekennen aan de titularis van een regelmatig gedeponeerd fabrieks- of handelsmerk;

Overwegende dat deze wetgeving alleen betreft, enerzijds, de wijze van verkrijgen van het merk en het uitsluitend gebruik ervan ten voordele van degene die het heeft gedeponeerd of van zijn rechthebbende en, anderzijds, het namaken en het onrechtmatig verwerken van bedoeld merk, alsook sancties welke de handelingen treffen die dit uitsluitend gebruik miskennen; dat zij geenszins het geval voorziet van de koper van een met een merk bekleed produkt die hetzelfde, beschadigd, ontaard of versleten te koop aanbiedt; dat, indien de verkoop van zulke produkten in zekere gevallen een oneigenlijk misdrijf of een misdrijf kan uitmaken, die de verantwoordelijkheid van de dader zou kunnen meeslepen, hun aanbod geen derdenverzet kan

rechtvaardigen dat steunt op de in het middel vermelde wetsbepalingen;

Dat dit onderdeel van het middel naar recht faalt;

Over het tweede onderdeel:

Overwegende dat het arrest niet verklaart dat aanlegsters aanspraak maken op een voorrecht of op een volgrecht op de wijnen, maar dat hun bewering dat zij wettelijk gegrond zouden zijn tussen te komen op elk moment van de overdracht van hun produkten daartoe zou leiden;

dat het de bewijskracht van de conclusies niet schendt;

dat dit onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319, 1320 en 1322 van het burgerlijk wetboek,

doordat het bestreden arrest, in het tweede deel van zijn motivering, het beroepen vonnis goedkeurt wanneer het als principe stelt dat « de eigenaar van een door een merk geïdentificeerde produkt geen wederrechtelijk gebruik ervan mag maken dat aan de titularis van dit merk nadeel zou berokkenen » en te dien opzichte zijn dispositief rechtvaardigt hierdoor: 1) « dat tweede verweerder in zijn omzendbrieven de nodige maatregelen genomen had om de kopers niet op een dwaalspoor te brengen omtrent de toestand van de waar; 2) dat het geenszins bewezen was dat de inhoud van de flessen beschadigd was; 3) dat de sekwester onder het merk van aanlegsters slechts flessen te koop aangeboden heeft waarvan enkel de verpakking en de etiketten bevuild waren en dat, om reden van de hoge kosten van een expertise, er bezwaarlijk tot de gevraagde onderzoeksmaatregel zou kunnen overgegaan worden ».

eerste onderdeel, dan wanneer, indien deze redenen het dispositief rechtvaardigen ten aanzien van het aldus uitgedrukt principe, er moet worden aangenomen dat de tegengestelde motieven de gegrondheid van het derdenverzet van aanlegsters bij toepassing van hetzelfde principe hadden moeten rechtvaardigen, wat aan dit principe een draagkracht geeft, die onverenigbaar is met de door het arrest in het eerste deel van zijn motivering uitgedrukte regelen,

doordat de tegenstrijdigheid welke ten aanzien van ditzelfde probleem van het samenbestaan van het eigendomsrecht en het recht op het merk op een zelfde voorwerp, bestaande tussen beide delen van het bestreden arrest bestaat, schending van artikel 97 van de Grondwet uitmaakt;

tweede onderdeel, dan wanneer aanlegsters, in hun regelmatige conclusies en met behulp van de juiste en volledige tekst van de berichten en omzendbrieven van de sekwester, de vergissing van de eerste rechter aantoonen, die hierin bestond dat hij de staat van de koopwaar die in voormelde berichten en omzendbrieven werd beschreven, beschouwde als enkel betrekking hebbende op de besmeurde verpakking en niet bovendien op de beschadiging van de inhoud van de flessen, en, in voormelde conclusies, onder voorbehoud van een nader onderzoek door een expertise, bovendien de schade van de wijn zelf rechtvaardigen door verslagen van gespecialiseerde wijnproevers, die niet tegengesproken werden door verweerders,

doordat de verwijzing, door het bestreden arrest, in vage en algemene termen, naar het beroepen vonnis, de middelen van aanlegsters onbeantwoord laat (schending van artikel 97 van de Grondwet), doordat het arrest, door aan de berichten en omzendbrieven van

tweede verweerder, in het bijzonder zijn brieven en omzendbrieven van 2 en 10 maart 1955, een draagkracht te geven die de gebruikelijke betekenis van hun tekst niet toelaat, de bewijskracht ervan heeft geschonden (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het burgerlijk wetboek);

derde onderdeel, dan wanneer aanlegsters, in hun regelmatige conclusies, voorstelden zelf de buitengewone kosten te dragen die de expertise van de champagnewijn zou meebrengen,

doordat het bestreden arrest, door het verzoek tot expertise, om reden van zijn hoge kostprijs en zonder inachtneming van bovenvermeld voorstel van aanlegsters, te verwerpen, de conclusies van aanlegsters onbeantwoord heeft gelaten; doordat bovendien de redenen waardoor de feitenrechter eerst en vooral het niet bestaan van een inwendige schade bevestigt, en daarna een verzoek tot expertise van de staat van de wijn verwerpt, niet om reden van de afwezigheid van inwendige schade, maar om reden van de hoge kostprijs van deze onderzoeksmaatregel, door dubbelzinnigheid en onzekerheid wat betreft de juiste mening van de feitenrechter over dit essentieel punt zijn aangetaast en bijgevolg gelijkstaan met het volledig ontbreken van motieven (schending van artikel 97 van de Grondwet) :

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat indien het arrest aanneemt dat de eigenaar van een door een merk beschermd produkt geen onrechtmatig gebruik ervan mag maken, dat aan de titularis van dat merk schade berokkent, het klaarblijkelijk die regel op artikel 1382 van het burgerlijk wetboek steunt, dat door de aanlegsters niet werd ingeroepen, terwijl het om hun op de wet van 1 april 1879 gevestigde vordering af te wijzen vaststelt dat die wet ten deze geen toepassing vindt;

Dat zulke beweegredenen geen tegenstrijdigheid vertonen;

Over het tweede onderdeel :

Overwegende dat het arrest om de eis te verwerpen welke strekt tot het proeven van de inhoud van de flessen ten einde over te gaan tot het vergelijken ervan met wijnen van dezelfde aard, merk en oorsprong, bewaard in de kelders in Champagne, vaststelt dat « de sekwester onder het merk van appellanten (hier aanlegsters) slechts flessen te koop aangeboden heeft waarvan enkel de verpakking en de etiketten bevuild waren »; dat, na deze soevereine vaststelling, welke een gepast antwoord op de conclusies uitmaakt, de gevraagde onderzoeksmaatregel als onnodig voorkwam;

Overwegende dat uit het arrest niet blijkt dat het uit de brief van 2 maart en uit de omzendbrieven van 10 maart 1955 is, dat het Hof afleidt dat de sekwester aangenomen heeft dat enkel de verpakking en de etiketten van de te koop gestelde flessen bevuild waren; dat de beslissing, daar zij van deze geschriften geen gewag maakt, hun bewijskracht niet heeft kunnen schenden;

Over het derde onderdeel :

Overwegende dat het arrest zonder dubbelzinnigheid vaststelt dat slechts de verpakking en de etiketten van de te koop gestelde flessen bevuild waren; dat deze beweegreden volstaat tot rechtvaardiging van het verwerpen van het deskundig onderzoek dat bestemd was de staat van de inhoud van de flessen te

bepalen; dat het middel, in zover het tegen een andere overvloedige reden gericht is, niet ontvankelijk is;

Overwegende dat geen van de onderdelen van het middel kan ingewilligd worden;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegsters tot de kosten.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 14 maart 1962.

Voorzitter : M. Somerhausen.

Raadsheren : M.M. Moreau en De Bock.

Substituut-auditeur-generaal : M. Hoeffler.

Buitengewone schade. — Ontvankelijkheid. — Termijnen. — Deskundig onderzoek.

1. *De Belgische Staat is weliswaar een enkele rechtspersoon, maar ieder departement heeft zijn eigen begroting; de aansprakelijkheid voor maatregelen van één departement kan niet op een ander worden afgewenteld.*

Dit betekent dat de afwijzing van het voorafgaand verzoekschrift om bestelvergoeding door één departement de termijn van beroep doet lopen, zelfs indien het antwoord van het andere departement nog niet is toegekomen.

2. *Hij die nooit op regelmatige wijze een bouwvergunning aan de gemeente heeft gevraagd, kan geen herstelvergoeding aanvragen voor de buitengewone schade die hem zou zijn toegebracht door de systematische weigering hem een bouwvergunning toe te staan.*

3. *De aarzelingen van het bestuur, zelfs als zij door het openbaar belang gewettigd zijn, kunnen aanleiding geven tot het toekennen van een vergoeding krachtens art. 7 W. 23 dec. 1946.*

4. *Wil men kunnen oordelen of de termijn, die de aarzelingen van het bestuur aan de eigenaar hebben opgelegd, naar billijkheid het toekennen van een vergoeding wettigt, dan is hiertoe een onderzoeksmaatregel nodig.*

Mommens t/ Gemeente Schaarbeek en de Belgische Staat (Minister van Landsverdediging en Minister van Openbare Werken).

Arrest nr. 9241.

Gezien het op 8 april 1959 ingediende verzoekschrift, waarbij Frédéric Mommens de Raad van State verzoekt « gunstig te adviseren over het toekennen » van een vergoeding van 500.000 frank ten laste van » de gemeente Schaarbeek en/of van de Belgische Staat, » voor de buitengewone schade die hierdoor is veroorzaakt, dat hijzelf of zijn rechtsvoorgangers de voordelen hebben moeten derven waarop zij aanspraak » konden maken voor hun eigendom van bouwgronden » te Schaarbeek, Kolonel Bourgstraat, die door toedoen » van de evengenoemde autoriteiten onbeschikbaar waren geworden »;

Gelet op artikel 25 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State;

Overwegende dat verzoekers vader de 1^e december 1930 in openbare verkoop een stuk grond van 1 ha 36 a 69 ca had aangekocht aan de zuidergrens van de Na-

tionale Schietbaan en de Roodebeekseweg; dat de gemeenteraad verzoekers vader op 27 maart 1931 vergunning heeft toegestaan tot het aanleggen van een straat van 16 meter breed om de Roodebeekseweg op zijn grond en op de aangrenzende gronden van de Commissie van openbare onderstand van Brussel te vervangen; dat verzoekers vader op zich nam, de kosten voor het aanleggen van die openbare weg te dragen en deze kosteloos aan de gemeente af te staan; dat die straat «Kolonel Bourgstraat» werd geheten; dat verzoekers vader 39 kavels aan die straat heeft verkocht en dat verzoeker zelf er een pand op n° 19 heeft gebouwd; dat de laatste grond in 1941 is verkocht; dat verzoeker sinds het overlijden van zijn vader en zijn moeder de enige eigenaar is van de niet-gebouwde kavels voor een oppervlakte van 22 a 39 ca;

Overwegende dat een besluit van de Regent van 1 februari 1945 heeft besloten tot het vaststellen van een algemeen en van bijzondere plans van aanleg voor het grondgebied van de gemeente Schaarbeek; dat geen enkel plan echter voor de Nationale Schietbaan en de omliggende gronden tot stand is gekomen; dat verzoeker het gemeentebestuur in 1949 bij herhaling heeft gevraagd, of het hem bouwvergunning voor één van de beschikbare gronden wilde toestaan; dat hij de gemeente in 1954 een «beginselakkoord» voor het optrekken van een gebouw naast n° 70 heeft gevraagd; dat hij zijn aanvraag in 1956 andermaal heeft ingediend en dat hij het gemeentebestuur op 17 augustus 1957 een door een architect opgemaakt voorontwerp heeft voorgelegd; dat geen van al die stappen tot een resultaat heeft geleid;

Overwegende dat verzoeker de gemeente Schaarbeek, de Minister van Openbare Werken en van Wederopbouw en de Minister van Landsverdediging op 26 oktober 1958 een vergoeding van 500.000 frank heeft gevraagd wegens de hem berokkende buitengewone schade, en wel omdat de gemeente Schaarbeek zijn vader had toegestaan de Kolonel Bourgstraat te trekken en omdat de onbeschikbaarheid van de aan die straat grenzende terreinen hem een buitengewone schade had berokkend;

Overwegende dat de beweerdte buitengewone schade volgens verzoeker het gevolg van de volgende maatregelen is:

1° systematische weigering van de gemeente Schaarbeek, een bouwvergunning toe te staan;

2° nalatigheid vanwege de Minister van Openbare Werken in het uitoefenen van de bevoegdheid welke hij aan de artikelen 5 en 9 van de besluitwet van 2 december 1946 betreffende de stedenbouw ontleent om te gelegener tijd plans van aanleg in te dienen of te doen indienen;

3° stilzitten van de Minister van Landsverdediging die, ondanks gevoerde onderhandelingen en sinds lang tot stand gekomen beginselakkoorden, zijn definitieve voornemens ten aanzien van het domein van de Nationale Schietbaan nog niet te kennen heeft gegeven;

Overwegende dat de Minister van Landsverdediging verzoekers aanvraag in een op 7 januari 1959 verzonden brief heeft afgewezen; dat hij beweert, dat de adviesaanvraag niet ontvankelijk, want meer dan zestig dagen na de kennisgeving van de afwijzing ingediend is; dat verzoeker doet gelden, dat de Minister van Openbare Werken hem op 9 januari 1959 heeft bericht, dat zijn verzoek werd onderzocht zodat de Belgische Staat niet geacht kon worden het voorafgaand verzoekschrift reeds op 7 januari 1959 afgewezen te hebben;

Overwegende dat de twee departementen verschillen-

de schadeveroorzakende maatregelen worden toegeschreven; dat de Belgische Staat weliswaar een enkele rechtspersoon is, maar dat ieder departement zijn eigen begroting heeft; dat de aansprakelijkheid voor maatregelen van één departement niet op een ander kan worden afgewenteld; dat de exceptie van niet-ontvankelijkheid, die het ministerie van Landsverdediging opwerpt, gegrond is;

Overwegende dat de gemeente opwerpt dat «verzoeker nooit een regelmatige aanvraag om bouwvergunning bij het schepencollege heeft ingediend, op grond waarvan voor hem, in geval van weigering, beroep als bepaald in artikel 90, 8°, van de gemeentewet had opengestaan»; dat uit het dossier blijkt, dat het college zich ertoe beperkt heeft, ongunstig over een «aanvraag om beginselvergunning» te adviseren alvorens die aan het bestuur van stedenbouw door te zenden;

Overwegende dat de gemeente in het voorafgaand verzoekschrift en in het aan de Raad van State gerichte verzoekschrift geen andere schademaatregel wordt verweten dan de «systematische weigering, een bouwvergunning toe te staan»; dat noch de verzoeker, noch zijn rechtsvoorgangers, ooit op regelmatige wijze vergunning hebben aangevraagd om op de nog beschikbare gronden te bouwen; dat het verzoekschrift voor zover het tegen de gemeente is gericht, niet gegrond is;

Overwegende dat de Minister van Openbare Werken toegeeft, dat het aanleggen van de wijk Nationale Schietbaan verdaagd is doordat onderhandeld werd over de overdracht van het buiten gebruik gestelde militair domein en onzekerheid bestond over het tracé van de autoweg Brussel - Leuven, maar dat hij beweert dat hem geen nalatigheid kan worden verweten;

Overwegende dat verzoeker de Minister van Openbare Werken verwijt «nalatig te zijn geweest in het uitoefenen van de bevoegdheid welke hij aan de artikelen 5 en 9 van de besluitwet van 2 december 1946 ontleent», maar dat uit het tekstverband van het verzoekschrift blijkt dat hij onder nalatigheid een verzuim verstaat; dat het besluit van de Regent van 1 februari 1945 op voorstel van de Minister van Openbare Werken heeft beslist, plans van aanleg voor het grondgebied van de gemeente Schaarbeek vast te stellen; dat die aanleg, die afhing van de nieuwe bestemming van het buiten gebruik gestelde militair domein en van het tracé van de autoweg, mede door regeringsbeslissingen bepaald was; dat de aarzelingen van het bestuur, zelfs als zij door het openbaar belang gewettigd zijn, aanleiding kunnen zijn tot het toekennen van een vergoeding krachtens artikel 7 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State;

Overwegende dat verzoekers vader vergunning heeft gekregen om op zijn grond en met het oog op verkaveling hiervan een straat te trekken; dat verzoekers toestand niet dezelfde is als die van talrijke eigenaars van gronden waarop krachtens de besluitwet van 2 december 1946 en bouwverbodserfdienstbaarheid ligt; dat, wil men kunnen oordelen of de termijn, die de aarzelingen van het bestuur aan verzoeker hebben opgelegd, naar billijkheid het toekennen van een vergoeding wettigt, een onderzoeksmaatregel nodig is;

Overwegende dat onroerende speculatie uit de aard zelf van de zaak een financiële verrichting op lange termijn is; dat dus een onderzoek nodig is naar de waardevermeerdering van de onroerende goederen waarvan de tegeldemaking vertraagd is en naar het tempo waarin grote onroerende complexen in de zone van de Nationale Schietbaan verkocht worden.

Besluit :

Artikel 1 : Als deskundige wordt aangesteld de heer André Prévot, architect, Hogebruggelaan 3, te Brussel, wien wordt opgedragen :

1° de verkoopwaarde van de aan verzoeker in 1949 toebehorende kavels in de Kolonel Bourgstraat te bepalen, in de veronderstelling dat daar in die tijd gebouwen in verhouding tot de ligging van de plaats opgetrokken hadden kunnen worden;

2° de waarde van dezelfde kavels in 1959 en in dezelfde veronderstelling te bepalen;

3° na te gaan of er in één kilometer in de omtrek bouwgronden te koop zijn, sinds wanneer zij te koop zijn aangeboden en wat de vervreemding ervan heeft vertraagd.

Artikel 2 : De deskundige dient zijn verslag ter griffie van de Raad van State neer te leggen, uiterlijk de honderdtwintigste dag nadat hem door toedoen van de griffier kennis van de tegenwoordige beslissing zal zijn gegeven.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 30 mei 1962.

Voorzitter : M. Mechelynck - Masson.

Raadsheren : M.M. Holvoet en Screvens.

Openbaar Ministerie : M. Smets, Advokaat-generaal.

Advocaten : Mrs. Van Doosselaere en Lenaerts.
loco Van der Donckt.

1. **Rechtstreekse dagvaarding.** — Fysische schade aan derden veroorzaakt. — Slechts materiële schade door de rechtstreeks dagende partij opgelopen. — Ontvankelijkheid van de rechtstreekse dagvaarding zowel op grond van inbreuk op art. 418 en volg. S.w.b. als op grond van inbreuken op het verkeersreglement.
2. **Wegenverkeer.** — Stilstand op minder dan 8 meter van de rand van de rijbaan van een zijweg. — Niet noodzakelijk in oorzakelijk verband met aanrijding.

1. *Een persoon die ten gevolge van een ongeval, waarin derden werden gekwetst, zelf noch slagen noch verwondingen opliep, doch wel materiële schade ondervond, mag diegene die zij acht verantwoordelijk voor het ongeval te zijn rechtstreeks dagvaarden voor de correctionele rechtbank zowel op grond van inbreuk op artikel 418 en volgende Swb, als op grond van inbreuken op het verkeersreglement.*

Als de fysische schade en de materiële schade door eenzelfde feit worden veroorzaakt, moet inderdaad de strafrechter van het geheel kennis nemen, zonder onderscheid of het feit schade berokkende aan de rechtstreeks dagende partij alleen of terzelfdertijd aan deze laatste en aan derden.

2. *De aanwezigheid van een stilstaand voertuig op minder dan acht meter van de rand van de rijbaan van een zijweg is niet noodzakelijk in oorzakelijk verband met een aanrijding die plaatsgreep in het kruispunt. (In feite beslist).*

O.M. en B. t/ S... Jean en C... Louis
alsmede O.M. en C... Louis t/ D... Julien en
N.V. « Verffabriek Franco-Belge »

Overwegende dat de beroepen regelmatig zijn naar vorm en tijd;

Overwegende dat de eerste rechter terecht beide zaken samengevoegd heeft wegens verknochtheid;

I. Op strafgebied.**A. Ontvankelijkheid der rechtstreekse dagvaarding.**

Overwegende dat S. Jean en C. Louis op 4 november 1961 gedagvaard werden door het Openbaar Ministerie om voor de correctionele rechtbank te Antwerpen te verschijnen, de eerste wegens de telastlegging A (onvrijwillige slagen en verwondingen aan B. Jean en aan D.V. Albert) en B (bij samenhang, inbreuk op artikel 2 van de wet van 1 augustus 1899, gewijzigd bij de wet van 15 april 1958 en op artikel 15 van het koninklijk besluit van 10 december 1958) en de tweede om zich burgerlijk verantwoordelijk voor de eerste te horen verklaren.

Overwegende dat C. Louis, die ten gevolge van het ongeval noch slagen noch verwondingen opliep, doch wel materiële schade ondervond, en die van oordeel is dat het ongeval te wijten is aan de fouten van D. Julien, laatstgenoemde en de Naamloze vennootschap « Verffabriek Franco-Belge » op 12 december 1961 rechtstreeks voor dezelfde rechtbank liet dagvaarden om zich solidair of in solidum te horen veroordelen hem het bedrag van 25.580 frank met de vergoedende en de gerechtelijke intresten alsmede de kosten te betalen;

Overwegende dat, om de burgerlijke eis te steunen, de inbreuken op artikelen 418-420 van het strafwetboek, artikels 32, 33/5 en 34-2/3 van de wegcode ten laste van D. Julien in de dagvaarding ingeroepen worden;

Overwegende dat, zoals uit dit exploit luidt, het feit ten laste van D. Julien gelegd verknocht is met datgene ten laste van S. Jean gelegd, hetwelk reeds, bij de betekening van de rechtstreekse dagvaarding voor de correctionele rechtbank aanhangig was; dat de bevoegdheid van de correctionele rechtbank om kennis te nemen van de inbreuken op het verkeersreglement trouwens niet betwist wordt;

Overwegende dat de aan de beoordeling van de rechter onderworpen gedraging van D. Julien wegens haar ondeelbaarheid in werkelijkheid slechts als één enkel penaal feit te beschouwen is en dat ze in haar geheel door dezelfde rechtbank moet worden beoordeeld;

Overwegende dat wanneer een inbreuk op artikel 418 en volgende van het strafwetboek insgelijks ingeroepen worden als aan de basis liggende van materiële schade, de enkel uit dien hoofde benadeelde persoon door zijn rechtstreekse dagvaarding ook de openbare vordering in werking stelt op grond van voormelde wetsbepalingen;

Dat de strafrechter, voor wie een ondeelbaar feit aanhangig wordt gemaakt, van het geheel kennis moet nemen, zonder onderscheid of het feit schade berokkende aan de rechtstreeks dagende partij alleen of terzelfdertijd aan deze laatste en aan derden;

Dat de rechtstreeks dagende partij dan ook mocht dagen zowel op grond van inbreuk op artikel 418 en volgende van het strafwetboek, als op grond van inbreuken op het verkeersreglement, vermits eenzelfde feit tevens fysische en materiële schade veroorzaakte;

Overwegende dat de rechtstreekse dagvaarding dienvolgens in haar geheel ontvankelijk is en de eerste rechter bevoegd was om er in haar geheel uitspraak over te doen;

B. Ten gronde.

Overwegende dat betichte S. Jean die een vrachtwagen bestuurd in de Statiestraat te Antwerpen, richting Anneessensstraat in botsing kwam met de auto bestuurd door B. Jean, dewelke de Breydelstraat volgde in de richting van de Keyserlei en rechts van betichte kwam aangereden;

Dat betichte beweert dat hij de auto van B. Jean niet heeft zien aankomen daar zijn zich belemmerd was door de stilstaande wagen bestuurd door D. Julien die stationeerde op de hoek van de Statiestraat en de Breydelstraat;

Overwegende dat weliswaar de inbreuk op artikel 33, 5° van de wegcode in hoofde van D. Julien bewezen is; dat ze moet gequalificeerd worden: te Antwerpen, op 7 juni 1961, een voertuig in toestand van stilstaand voertuig gebracht te hebben op minder dan acht meter van de rand van de rijbaan van een zijweg (artikel 33, 5° wegcode);

Overwegende dat het nochtans niet blijkt dat deze inbreuk op het verkeersreglement terzake in noodzakelijk en oorzakelijk verband ligt met de aanrijding;

Dat vaststellende dat de aarjding plaats greep in een gedeelte van de stad Antwerpen waar het verkeer druk is en waar steeds talrijke voertuigen gestationeerd zijn, de eerste rechter terecht afgeleid heeft dat door de elementaire voorzichtigheid geboden was bijzonder op de kruispunten, zeer traag te rijden;

Dat het inderdaad aan betichte S. Jean behoorde rekening te houden met en zich te gedragen naar de plaatsgesteldheid, de belemmering van de wegen en het zicht waarvan hij genoot; dat hij dit niet gedaan heeft; dat zijn wagen voorbij het midden van het kruispunt aangereden werd, zodat hij de gelegenheid had, — niet-tegenstaande aanwezigheid van de stationerende vrachtwagen bestuurd door D. Julien — de van rechts komende voertuigen ten gepaste tijde te zien naderen, indien hij hierop voldoende aandachtig was geweest en de nodige voorzorgsmaatregelen genomen hadde in verband met de bijzondere plaatselijke omstandigheden;

Overwegende, dienvolgens, dat de feiten der betichtingen A en B door de eerste rechter weerhouden ten laste van de betichte S. Jean bewezen zijn gebleven door het onderzoek voor het Hof gedaan; dat ze terecht vermengd werden verklaard om het gevolg te zijn van dezelfde nalatigheid;

Overwegende dat de inbreuk op artikel 33, 5° van de wegcode ten laste van de rechtstreeks gedaagde D. Julien eveneens bewezen is gebleven; dat de andere inbreuken op de wegcode alsmede op artikelen 418-420 van het strafwetboek ten laste van de rechtstreekse gedaagde niet bewezen zijn gebleven;

Overwegende dat de straftoemeting is aangepast zowel wat betichte als wat rechtstreekse gedaagde betreft;

Overwegende dat de burgerlijke verantwoordelijke gedaagde voor S. Jean en van D. Julien hun respectieve verantwoordelijkheid aanvaarden;

II. Op burgerlijk gebied.

Overwegende dat de burgerlijke partij B. Jean verklaard heeft afstand te doen van haar beroep, zonder verzet van de andere partijen;

Overwegende dat de eis van C. Louis als ongegrond voorkomt voor de redenen hierboven uiteengezet;

Om deze redenen

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak,

Gezien de wetsbepalingen in het bestreden vonnis aangehaald, alsook artikelen 24 van de wet van 15 juni 1935; 211 van het wetboek van strafvordering; ter zitting aangeduid door de heer Voorzitter;

Alle andere of meer uitgebreide conclusies van de hand wijzende als ongegrond;

Ontvangt de beroepen;

I. Op strafgebied

Bevestigt het vonnis waartegen beroep;

Laat de kosten van het beroep van het Openbaar Ministerie tegen D. Julien en Naamloze vennootschap « Verffabriek Franco-Belge » ten laste van de Staat;

Verwijst de betichte S. Jean en de burgerlijke verantwoordelijke C. Louis in de overige kosten van beroep, ...

II. Op burgerlijk gebied.

Geeft akte aan de burgerlijke partij B. Jean dat zij van haar beroep afziet; stelt deze afstand vast;

Legt ten hare laste de kosten van haar beroep;

Bevestigt het vonnis waartegen beroep wat de eis van de rechtstreeks dagende partij C. Louis betreft;

Verwijst C. Louis in de kosten van zijn beroep.

NOOT : Wat de ontvankelijkheid van de rechtstreekse dagvaarding betreft, zie in dezelfde zin o.m. Hof van Beroep te Brussel (3e Kamer), 26 oktober 1960, in zake O.M., N.V. « De Vereniging der Belgische Eigenaars » en V... M. tegen M... L., alsmede O.M. en M... Fr. tegen V... R.; R. Screvens : « La citation directe par la partie préjudiciée en matière d'accident de roulage », Rev. dr. pénal 1950-1951, blz. 736 à 752.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Kamer van inbeschuldigingstelling. — 9 januari 1962.

Voorzitter : M. Gerniers.

Raadsheren : M.M. De Groote en De Clercq.

Advocaat-generaal : M. Matthijs.

Advocaat : Mr. Lode Verhaegen (Gent).

1. Inobservatiestelling. — Raadkamer. — Aanstelling van deskundigen-psychiaters. — Onbevoegdheid van de raadkamer.
2. Inobservatiestelling. — Raadkamer. — Uitspraak in openbare rechtszitting. — Geen verzoek van verdachte. — Nietigheid van de beschikking.
3. Abnormalen. — Geestesonderzoek gelast door de onderzoeksrechter. — Geen inobservatiestelling. — Internering mogelijk op grond van de gegevens van het geestesonderzoek.

1. Wanneer de raadkamer de inobservatiestelling van een verdachte beveelt, is zij onbevoegd om de deskundigen-psychiaters aan te stellen en hun opdracht te bepalen; alleen de onderzoeksrechter is ertoe bevoegd bedoelde onderzoeksmaatregelen na het verstrijken van de termijn van hoger beroep te treffen.
2. Over een vordering of verzoek tot inobservatiestelling dient in raadkamer te worden beslist, tenzij de verdachte de openbaarheid der debatten heeft aangevraagd; zo dergelijk verzoek uit geen enkel bescheid van het dossier gebleken is, terwijl de beschikking van de raadkamer niettemin ter openbare rechtszitting werd uitgesproken, is deze beschikking nietig.
3. Kan, mits vervulling der daartoe wettelijk vereiste

voorwaarden, door het onderzoeksgerecht onmiddellijk worden geïnterneerd, de verdachte die, zonder voorafgaande inobservatiestelling, door de onderzoeksrechter aan een geestesonderzoek werd onderworpen, wanneer de gegevens van dit onderzoek, de vaststellingen van de deskundige, en de degelijk gemotiveerde beschouwingen en besluiten van zijn verslag, er duidelijk op wijzen dat de verdachte, op het ogenblik van zijn verschijning vóór het onderzoeksgerecht, nog steeds verkeert in de toestand vereist bij art. 1 der wet van 9 april 1930, en gevaarlijk is voor de maatschappij.

O.M. t/ M...

Schriftelijke vordering.

De Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Gent;

Gezien de stukken der strafrechtspleging ten laste van: M..., thans aangehouden;

Verdacht van:

Moord, d.i. doding gepleegd vrijwillig, met het oogmerk om te doden en met voorbedachte raad, op de persoon van zijn echtgenote, D..., te O... op 8 september 1961;

Gezien de schriftelijke en gemotiveerde vordering tot internering van verdachte op grond van artikelen 1, 7, 9, 11, 12, 19 en 29 der wet van 9 april 1930, door de Procureur des Konings bij de Rechtbank van eerste aanleg te Gent vóór de Raadkamer van deze Rechtbank neergelegd op 20 december 1961;

Gezien het schriftelijk gemotiveerd verzoek van verdachte dd. 27 december 1961, waarbij hij, in ondergeschikte orde, aan de Raadkamer vraagt hem in observatie te stellen in de psychiatrische afdeling van een strafinstelling om hem aldaar « te laten onderzoeken door één of meer deskundigen, door de Raadkamer aan te duiden, met als opdracht duidelijk uit te maken of hij op dit ogenblik nog lijdt aan geestesstoornis of geesteszwakheid, waardoor hij thans onbekwaam is zijn daden te beheersen »;

Gezien de beschikking, uitgesproken door de Raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent ter openbare rechtszitting, op 27 december 1961, waarbij, met bevel tot onmiddellijke tenuitvoerlegging, deze inobservatiestelling voor een termijn van één maand gelast wordt, en tevens bevolen wordt dat verdachte « zal onderzocht worden door de drie deskundigen - psychiaters, dokters Van Acker, Karel Geirnaert Gaston en Varenne G., met als opdracht uit te maken of verdachte op dit ogenblik nog lijdt aan krankzinnigheid, of aan erge geestesstoornis of erge geesteszwakheid, waardoor hij onbekwaam is zijn daden te beheersen en gevaarlijk is voor de maatschappij »;

Gezien het hoger beroep door de Procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent tegen voormelde beschikking ingesteld bij akte van 27 december 1961;

Overwegend dat dit hoger beroep ontvankelijk is en tevens gegrond;

I. Nietigheid van de aangevochten beschikking:

A) Wegens onbevoegdheid en machtsoverschrijding:

Overwegend dat de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Gent, bij haar beschikking van 27 december 1961, er zich niet enkel toe beperkt heeft, op schriftelijk verzoek van de verdachte, de inobservatiestelling van M... te bevelen voor een termijn van

een maand in de psychiatrische afdeling van een strafinstelling, en de onmiddellijke tenuitvoerlegging van deze beschikking te gelasten, maar dat zij bovendien de geneesheren-psychiaters heeft aangesteld die tot het psychiatrisch onderzoek van verdachte zullen overgaan en hun opdracht bepaald heeft;

Overwegend dat de raadkamer, welke niet bevoegd is om onderzoeksmaatregelen te gelasten, door deze aanstelling van deskundigen-psychiaters en de bepaling van hun opdracht, haar bevoegdheid en machten te buiten is gegaan; dat inderdaad, terwijl de onderzoeksrechter nog steeds met het gerechtelijk strafonderzoek belast is, alleen deze magistraat er toe bevoegd was en de macht had om, na het verstrijken van de termijn van hoger beroep tegen voormelde beschikking, laatstbedoelde onderzoeksmaatregelen te treffen en de bevolen psychiatrische inobservatiestelling aldus in te richten (zie: « Les Nouvelles » - « Procedure Pénales » - B.III Jean Van Parijs en Marcel Maye - « La loi de défense sociale du 9 avril 1930 » - nr 118 en 121 - a.1.3; Collignon en Van der Made, « La Loi belge de Défense sociale à l'égard des anormaux et des délinquants d'habitude », blz. 150 tot 160; Cass. 6 maart 1934, voorafgegaan door de besluiten van toenmalig advocaat-generaal Leon Cornil, R.D.P. 1934, blz. 293 - 299; Pas. 1934, I, 205);

B) Wegens uitspraak in openbare rechtszitting.

Overwegend dat de aangevochten beschikking uitgesproken werd ter openbare rechtszitting, terwijl art. 5 der wet van 9 april 1930, tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, het beginsel stelt dat nopens een vordering of verzoek tot inobservatiestelling in raadkamer beslist wordt, en de debatten of de uitspraak slechts dan ter openbare rechtszitting dient uitgesproken te worden, indien de verdachte de openbaarheid der debatten heeft aangevraagd en zich in de wettelijke mogelijkheid bevond deze openbaarheid aan te vragen;

Dat, terwijl verdachte zijn verzoekschrift tot inobservatiestelling onder vorm van conclusiën neergelegd heeft, niet tijdens een gewoon debat ter openbare rechtszitting vóór het gerecht van wijzen, doch wel tijdens een rechtszitting van de raadkamer, waarvan de debatten wettelijk met gesloten deuren moeten plaats hebben, uit geen enkel bescheid, noch uit de aangevochten beschikking, blijkt dat verdachte uitdrukkelijk om de openbaarheid der debatten verzocht heeft;

Overwegend dat door, in dergelijke omstandigheden uitspraak te doen in openbare rechtszitting, de raadkamer de wet klaarblijkend geschonden heeft, en haar beschikking dan ook radikaal nietig is;

(zie dienaangaande: Collignon en Van der Made - op. cit. - blz. 204 en 205; Leon Cornil - « La loi de défense sociale enz. » mercuriale n° 23; Cass. 6 november 1933, R.D.P. 1933 blz. 1064; Pas. 1934, I, 54; Cass. 26 november 1935, R.D.P. 1936, blz. 62);

II. Wat de aangevraagde inobservatiestelling zelf betreft:

Overwegend dat de neuro-psychiater, Dr Roger Matthijs, reeds op 18 september 1961, hetzij amper tien dagen na de feiten, door de onderzoeksrechter met het geestesonderzoek van verdachte belast werd, om meer bepaald na te gaan:

1) of deze lijdt aan krankzinnigheid of door erge geestesstoornis of geesteszwakheid is aangedaan, waar-

door hij onbekwaam wordt zijn daden te beheersen ;
2) of hij in dezelfde toestand verkeerde op het ogenblik van het hem ten laste gelegde ;

3) verder alle gepaste vaststellingen te doen ;

Dat de aangestelde deskundige deze opdracht heeft uitgevoerd tussen 18 september en 12 december 1961, datum van de neerlegging van zijn verslag, hetzij gedurende bijna drie maanden, en verklaart zijn bevindingen, beschouwingen en oomclusiën te hebben uitgebracht « na grondige studie van het dossier, na observatie in de gevangenis te Gent, na ondervraging en onderzoek van betichte » ;

Overwegend dat voornoemde deskundige in zijn verslag duidelijk doet uitschijnen dat verdachte de moord op de persoon van zijn echtgenote gepleegd heeft onder de drang van zijn ziekelijke voorstellingen, nl. het pathologisch waandenkbeeld van jaloersheid, wegens loutere doch door hem door niets gestaafde of te rechtvaardigen vermoedens, indrukken, of meningen van ontrouw van zijn achtgenote met hun eigen twintigjarige zoon J...., jaloersheid die, in de jongste maanden vóór de feiten, zich bij verdachte heeft ontwikkeld uit de terugslag van zijn deficiënt geworden lichamelijke toestand op zijn seksuele potentie, die zeer sterk was afgenomen ;

Overwegend dat de deskundige verder de nadruk legt op het feit dat verdachte, op het huidig ogenblik, nog steeds bezielde is met dezelfde waandenkbeelden van jaloersheid, waarvan hij het pathologisch karakter niet kan inzien ;

Overwegend dat de deskundige dan ook duidelijk er toe besluit dat verdachte op het huidig ogenblik even ontoerekenbaar is als op het ogenblik der feiten, en aan krankzinnigheid lijdt, waardoor hij onbekwaam wordt zijn daden te beheersen ;

Overwegende dat verdachte de bevindingen, beschouwingen en besluiten van de deskundige bijtreedt waar zij betrekking hebben op zijn geestestoestand van pathologische jaloersheidswaan op het ogenblik der feiten, vermits hij aldus de grond van rechtvaardiging, voorzien bij art. 71 S.W.B., kan inroepen, die hij overigens, in hoofddorde, uitdrukkelijk vóór de raadkamer heeft ingeroepen ;

Dat verdachte echter zelfde bevindingen, beschouwingen en besluiten van de deskundige verwerpt waar zij, in hoofde van verdachte, dezelfde geestestoestand van pathologische jaloersheidswaan vastleggen op het huidig ogenblik, omdat naar hetgeen hij, bij monde van zijn raadsman, beweert, nu hij zijn echtgenote vermoord heeft, zijn waanvoorstelling vervallen is of althans haar gevaarlijke pathologische aard verloren heeft, wat nu juist door de deskundige weerlegd wordt ;

Overwegende dat het trouwens amper nodig is er op te wijzen dat de pathologische jaloersheid waarvan verdachte steeds is aangetast, zijn sociaal gevaarlijk kenmerk behoudt, vermits indien hij thans vrij mocht uitgaan, deze geestestoestand bij hem dezelfde drang kan doen ontstaan naar het plegen van min of meer erge gewelddaden op zijn twintigjarige zoon, die hij thans nog steeds beschouwt als de enige persoon met wie zijn echtgenote ontrouw heeft gepleegd ;

Overwegende dat, waar de deskundige zijn onderzoek en observatie van verdachte bijna drie maanden lang heeft volbracht, en derhalve zijn bevindingen, beschouwingen en conclusiën met volledige kennis van zaken heeft kunnen uitbrengen, de verdere inobservatiestelling van verdachte met zelfde deskundige opdracht als ongegrond en overbodig voorkomt ;

Overwegende welintegendeel dat, waar uit het onderzoek gebleken is dat verdachte :

1) het feit, zoals hierboven omschreven, gepleegd heeft ;

2) thans aan krankzinnigheid lijdt, waardoor hij onbekwaam wordt zijn daden te beheersen ;

3) gevaarlijk is voor de maatschappij, zoals hierboven nader bepaald, de vordering tot internering van verdachte door de Procureur des Konings te Gent vóór de eerste rechter ingediend op 20 december 1961, en waarvan de beweegredenen, de ingeroepen wetsbepalingen en het beschikkend gedeelte thans vóór het Hof, hier uitdrukkelijk en voor letterlijk overgenomen worden, volkomen gegrond is ;

Gelet op artikelen 1 tot 9, 11, 19 en 29 der wet van 9 april 1930, 392, 393, 394 S.W.B., 215, - W.Ss. 13, 24, 40 en 41 der wet van 15 juni 1935, en op artikel 97 van de Grondwet ;

Vordert,

Dat het aan het Hof, Kamer van inbeschuldigingstelling, behage, het hoger beroep ontvankelijk en gegrond te verklaren ;

Dienvolgens, de aangevochten beschikking te niet te doen ;

Opnieuw wijzende, doende wat de eerste rechter had dienen te doen, en uitspraak doende in openbare rechtszitting ;

1) Vast te stellen dat verdachte het feit, zoals hierboven omschreven, gepleegd heeft ;

2) Vast te stellen dat verdachte, op het ogenblik van het feit, aan krankzinnigheid leed, en thans nog aan krankzinnigheid lijdt, waardoor hij onbekwaam was, en steeds is, zijn daden te beheersen ;

3) Vast te stellen dat verdachte thans nog gevaarlijk is voor de maatschappij ;

4) De onmiddellijke internering van verdachte te gelasten in een van de door de regering daartoe bestemde en ingerichte bijzondere gestichten voor een termijn van vijftien jaar ;

5) Verdachte te veroordelen tot al de kosten van beide aanleggen.

Beschikking tot internering.

Het Hof van beroep te Gent, Kamer van Inbeschuldigingstelling ;

Gelet op de stukken van de strafrechtspleging ten laste van : M..., thans aangehouden ;

Verdacht van :

Te O... op 8 september 1961 : Moord, d.i. doding gepleegd vrijwillig met het oogmerk om te doden en met voorbedachte raad, op de persoon van zijn echtgenote D... ;

Gelet op de schriftelijke vordering tot internering van verdachte door de Procureur des Konings bij de Rechtbank van eerste aanleg te Gent vóór de Raadkamer van deze rechtbank d.d. 20 december 1961 ;

Gelet op het schriftelijk verzoek van de verdachte d.d. 27 december 1961 tot inobservatiestelling ;

Gelet op de beschikking uitgesproken door de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Gent d.d. 27 december 1961 waarbij de inobservatiestelling van de verdachte gelast werd ;

Gelet op het tijdig en geldig beroep van de Procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent tegen voormelde beschikking bij akte van 27 december 1961 ;

Gelet op de schriftelijke vordering van de Prokureur-generaal d.d. 28 december 1961 ;

Overwegende dat de griffier tijdig en bij aangete-

kend schrijven aan de verdachte en zijn raadsman kennis heeft gegeven van plaats, dag uur gesteld voor de verschijning in de Kamer van Inbeschuldigingstelling, evenals van de neerlegging van het dossier in de griffie ter beschikking van de verdachte en zijn raadsman, acht en veertig uur vóór de verschijning, neerlegging die dan ook werd gedaan;

Gehoord de heer Matthys, Advocaat-generaal, in zijn vordering;

Gehoord de verdachte en zijn raadsman meester L. Verhaegen, advocaat te Gent;

— dit alles in het Nederlands;

Overwegende dat de eerste rechter, na de inobservatiestelling van beklaagde bevolen te hebben, ten onrechte ook de geneesheren-psihiaters aangesteld heeft en hun opdracht bepaald heeft;

Dat immers de onderzoeksrechter alleen ertoe bevoegd was bedoelde onderzoeksmaatregelen na het verstrijken van de beroepstermijn, te treffen (Les Novelles, Proc. pén. Bd III La loi de défense sociale du 1-4-1930 nrs 118 en 121; Cass. 6-3-1934 Pas. 1934, I, 205);

Overwegende dat, waar uit geen enkel bescheid van de bundel blijkt dat beklaagde om de openbaarheid der debatten verzocht heeft, de bestreden beschikking ten onrechte in openbare terechtzitting uitgesproken werd (art. 5 W. 9-4-1930);

Overwegende dat de door de onderzoeksrechter aangestelde deskundige uitdrukkelijk ertoe besluit, dat beklaagde lijdt aan krankzinnigheid waardoor hij onbekwaam wordt zijn daden te beheersen en dat hij in dezelfde toestand verkeerde op het ogenblik van het hem ten laste gelegde;

Dat voormeld besluit gesteund is o.m. op de overweging dat beklaagde op het ogenblik der feiten gehandeld heeft onder de drang van zijn ziekelijke voorstellingen, nl. het waandenkbeeld van jaloersheid van pathologisch karakter, en dat hij op dit ogenblik nog steeds met dezelfde waandenkbeelden rondloopt; (stuk 23/6);

Overwegende dat, waar het verslag van de aangestelde deskundige degelijk gemotiveerd is, en niets er op wijst dat bedoelde waandenkbeelden thans niet meer zouden bestaan, er geen aanleiding is de verdere inobservatiestelling van beklaagde te bevelen;

Overwegende dat uit het onderzoek gebleken is:

1. — dat beklaagde het hem ten laste gelegd feit gepleegd heeft;

2. — dat hij thans en op het ogenblik der feiten aan krankzinnigheid lijdt, waardoor hij onbekwaam wordt zijn daden te beheersen;

3. — dat hij gevaarlijk is voor de maatschappij;

Om deze redenen,

en deze aangehaald in de vordering van de heer Procureur-generaal;

Het Hof, Kamer van Inbeschuldigingstelling:

Gelet op de artikelen 1 tot 9, 11, 19 en 29 der wet van 9 april 1930, 392, 393, 394 S.W.B., 215 W. Sv., 13, 24, 40 en 41 der wet van 15 juni 1935, en op artikel 97 van de Grondwet;

Ontvangt het hoger beroep en verklaart het gegrond; Dienvolgens doet de bestreden beschikking te niet; opnieuw wijzende en uitspraak doende in openbare terechtzitting;

Stelt vast dat de verdachte het feit zoals hierboven omschreven, zijnde een misdaad, gepleegd heeft;

Stelt vast dat de verdachte, op het ogenblik van het feit, aan krankzinnigheid leed, en thans nog aan krank-

zinnigheid lijdt, waardoor hij onbekwaam was, en steeds is, zijn daden te beheersen;

Stelt vast dat de verdachte thans nog gevaarlijk is voor de maatschappij;

Beveelt dat de verdachte zal geïnterneerd worden in een van de door de regering daartoe bestemde en ingerichte bijzondere gestichten voor een termijn van vijftien jaar.

Gelast de onmiddellijke tenuitvoerlegging van deze beschikking;

Veroordeelt de verdachte in de kosten van eerste aanleg begroot op 9.528 frank, en in de kosten van het beroep begroot op nul frank.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer bis. — 21 december 1960.

Voorzitter: M. De Bie.

Rechters: Mevr. Deloof en M. Groetaers.

Advocaten: Mrs. Schiltz en Truyen.

1. Verzekering. — Schorsing wegens verkoop van moto. — Aankoop van autowagen. — Verplichting vroegere verzekering terug in werking te brengen.
2. Huwelijksgoederenrecht. — Wettelijke gemeenschap van goederen. — Aankoop van autowagen door de vrouw. — Voorbehouden goed? — Ontoereikende verdiensten. — Echtgenoot als hoofd der gemeenschap verplicht verbintenissen tegenover verzekering te vervullen.

1. Bij de verkoop van een motorfiets wordt tussen de eigenaar ervan en de verzekeringsmaatschappij overeengekomen dat de verzekering, die voor 10 jaar afgesloten was, geschorst wordt, doch dat bij het aankopen of terug in omloop stellen van welkdanig motorvoertuig, de eigenaar onmiddellijk de verzekering moet verwittigen en de verzekeringsovereenkomst terug van kracht was.

2. Een autowagen wordt aangekocht op naam van de vrouw. Partijen zijn gehuwd onder het regime der wettelijke gemeenschap van goederen. De man beweert geen enkele verplichting te hebben tegenover de verzekeringsmaatschappij omdat de autowagen werd aangekocht met de eigen verdiensten der vrouw en dus een haar voorbehouden goed uitmaakt.

Deze stelling wordt door de rechtbank verworpen, omdat het gebleken is dat de eigen verdiensten van de vrouw ontoereikend waren om de aankoop van de wagen en het gebruik ervan te rechtvaardigen. Ook de bekentenis van de vrouw dat zij geen wagen kan besturen droeg bij tot deze beslissing. De man als hoofd van de gemeenschap wordt verplicht zijn verbintenissen tegenover de verzekering na te komen.

Provincial Insurance t/ Van den Bergh

Overwegende dat het beroep, aan de hand van de voorgebrachte stukken, tijdig en in regelmatige vorm ingesteld, ontvankelijk voorkomt;

Overwegende dat de eis van beroepster, oorspronkelijk aanlegster, ertoe strekt betaling te bekomen van 3.908 frank ten titel van verzekeringspremie voor het autovoertuig « Panhard » door beroepene sedert 17 april 1959 in omloop gebracht;

Overwegende dat beroepene bij beroepster in dato 14 september 1953 een verzekeringspolis gesloten had, geldig voor 10 jaar, tot dekking van zijn burgerlijke

verantwoordelijkheid ingevolge het gebruik van een moto «Sarolea»; dat deze polis door bijvoegsel van 29 augustus 1958 door gemeen akkoord van partijen geschorst werd wegens buitengebruikstelling van het voertuig;

Overwegende dat beroepene zich alsdan verbonden had, bij het aankopen of terug in omloop stellen van welkdanig motorrijtuig, beroepster hiervan onmiddellijk te verwittigen; dat beroepster in dat geval de verzekering terug in voege zou mogen brengen, hetzij door een nieuw bijvoegsel, hetzij door een nieuwe polis; dat de duur van deze nieuwe dekking gelijk zou zijn aan deze die nog bleef te lopen op het ogenblik van de schorsing;

Overwegende dat op 2 september 1959 beroepster aan beroepene schreef dat zij vernomen had dat hij opnieuw een motorvoertuig in omloop gebracht had en hem vroeg haar polis opnieuw in voege te mogen stellen;

Overwegende dat beroepene op 6 september 1959 antwoordde: «... daar wij nu in het bezit zijn van een autovoertuig en de moto waarmee ik bij U verzekerd was verkocht is, laten wij met beleefde groeten weten dat het in omloop gebrachte voertuig op naam van mijn echtgenote Rogmans Lisette verzekerd is bij de Mij. Mutuelle Verzekering en Krediet»;

Overwegende dat beroepene doet gelden dat deze auto door zijn echtgenote aangekocht werd, met faktuur en rijplaat op haar naam; dat dame Rogmans een derde is ten overstaan van de overeenkomsten afgesloten tussen beroepster en beroepene, des te meer dat het huwelijk slechts dagtekent van 19 juli 1958 als wanneer kwestieuze polis reeds op 14 september 1953 gesloten geweest was;

Overwegende dat beroepster aanvoert dat de echtelieden Van den Bergh-Rogmans gehuwd zijn onder het stelsel van de wettelijke gemeenschap en dat de verbintenissen van de man in gemeenschap gevallen zijn; dat de man beheerder van de gemeenschap is en zijn verbintenis van 29 augustus 1958 (bijvoegsel van schorsing) dan ook bindend is voor de motorvoertuigen door de gemeenschap aangekocht;

Overwegende dat beroepene hierop antwoordt dat de auto aangekocht werd door de vrouw met behulp van eigen penningen voortkomend uit haar eigen beroepsbedrijvigheid en die aldus haar gereserveerde goederen uitmaken, dat zij inderdaad een eigen beroep uitoefent als steenbewerkster in de Steenbakkerij Verstrepen te Boom en er ongeveer 4.000 frank per maand verdient; dat zij de tweedehandse auto «Panhard», die 21.000 F gekost heeft, aldus gemakkelijk op 17 april 1959 heeft kunnen aankopen;

Overwegende dat moeilijk kan betwist worden dat vermelde auto aangekocht werd met de gelden van de gemeenschap; dat blijkt uit een verklaring van de werkgeefster Steenbakkerij Verstrepen (na het eerste vonnis bekomen) dat de echtgenote van beroepene van 1 juli 1958 tot 30 juni 1959 slechts in het geheel 16.761 frank verdient heeft, hetzij reeds te weinig om kwestieuze auto aan te kopen, onafgezien van de kosten van verzekering, taks, enz.;

Overwegende dat de vrouw daarenboven verplicht is tussen te komen in de kosten van het huishouden zodat onmogelijk kan voorgehouden worden dat zij de auto met haar gereserveerde goederen heeft kunnen aankopen;

Overwegende dat dame Rogmans, in persoon voor de eerste Rechter verschenen, bekend heeft dat zij de wagen niet kon besturen;

Overwegende dat beroepene zelf, in zijn brief van 6 september 1959 impliciet toegeeft dat de auto door de gemeenschap aangekocht werd («... daar WIJ nu

in het bezit zijn van een autovoertuig» en verder: «... het voertuig op NAAM van mijn echtgenote verzekerd»);

Overwegende dat moet opgemerkt worden dat beroepene, toen hij op 29 augustus 1958 het bijvoegsel van schorsing ondertekende, reeds gehuwd was (19 juli 1958) zodat hij zijn verbintenis zowel in persoonlijke naam als in hoedanigheid van beheerder van de gemeenschap aanging; dat zulks trouwens van minder belang is vermits de roerende schulden van de man, en a fortiori zijn roerende verbintenissen, voor het huwelijk bestaande, in de gemeenschap gevallen zijn (art. 1409, 1° B.W.);

Overwegende dat uit alle elementen der zaak blijkt dat de auto wel aangekocht werd door de gemeenschap, waarvan beroepene wettelijk beheerder is (en gebleven is niettegenstaande de wet van 30 april 1958 door hem ingeroepen);

Overwegende dat beroepene aldus tekort gekomen is aan de verplichtingen die hij tegenover beroepster aangegaan had; dat het feit dat de auto «op naam» van zijn echtgenote aangekocht en verzekerd werd, slechts een middel geweest is om te trachten aan zijn verplichtingen te ontsnappen (Rb. Marche-en-Famenne, 8 maart 1953, Jur. Liège 1957-58, blz. 251; Handelsrb. Mons, 4 december 1952, B.A. 1952, blz. 755);

Overwegende dat niet betwist wordt dat de gevraagde som overeenstemt met het tarief van beroepster, thans van toepassing op kwestieuze auto;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Rechtdoende in hoger beroep en op tegenspraak;

Na er over beraadslaagd te hebben;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpende;

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond; dienvolgens doet het eerste vonnis teniet en opnieuw rechtdoende, zegt voor recht dat de oorspronkelijke eis van beroepster ontvankelijk en gegrond is;

Veroordeelt dienvolgens de beroepene om aan beroepster te betalen de som van 3.908 frank, met de gerechtelijke intresten en de kosten van beide aanleggen.

VREDEGERECHT TE MECHELEN

Zuidkanton — 23 maart 1962.

Rechter : Mr. Van den Eede, plaatsvervangend Vrederechter.

Advocaten : Mrs. Van Lidth de Jeude en Maerten.

Onteigening. — Spoedeisende procedure. — K.B. van 12 december 1955, genomen in uitvoering van Besluitwet van 2 december 1946 op de Stedebouw. — Bevoegdheid van de Vrederechter. — Geldigheid van het K.B. — Inactiviteit van de administratie gedurende 6 jaar. — Rechtsmisbruik.

Het K.B. van 12 december 1955 dat spoedeisende onteigeningsmaatregelen voorziet is niet gesteund op de niet meer van kracht zijnde wet van 3 januari 1934 maar op de Besluitwet van 2 december 1946 op de Stedebouw die bepaalt dat de rechtspleging voorzien in de artikelen 2 tot 9 der wet van 3 januari 1934 zal worden gevolgd.

De rechtspleging voorzien in de artikelen 2 tot 9 van deze wet die de bevoegdheid voorziet van de

Vrederechters, werd terug tot leven geroepen in het raam van de besluitwet van 2 december 1946 gezien deze wet er uitdrukkelijk naar verwijst.

Het K.B. van 12 december 1955 moet, overeenkomstig de voorschriften van de besluitwet van 2 december 1955, enkel tegengetekend worden door de Minister van Openbare Werken en van Wederopbouw.

Overeenkomstig het grondwettelijke principe der scheiding van machten mag de rechtbank niet oordelen over de opportuniteit, het nut of de doelmatigheid van een bestuursdaad.

De vaststelling dat na 6 jaar inactiviteit van de administratie de inbezitstelling van het onteigend goed geen hoogdringendheidskarakter meer kan vertonen, stelt geen controle daar van de werkelijkheid van de hoogdringendheid op het ogenblik van de uitvaardiging van het K.B.

Pleegt rechtsmisbruik het Openbaar Bestuur dat na 6 jaar inactiviteit de hoogdringendheid inroept, krachtens de spoedeisende procedure voorzien door de besluitwet van 2 december 1946, om de onteigening van een privaat eigendom te bekomen. De eis van het openbaar Bestuur gesteund op deze niet meer bestaande hoogdringendheid, dient bijgevolgd als ongegrond verworpen te worden.

Gemeente Hombeek t/ De Kempeneer

Aangezien eiseres de onteigening nastreeft van :

Gemeente Hombeek : twee aren vijfenveertig centiares (2 a. 45 ca) zijnde het perceel op het kadaster gekend als huis, sectie A, nr 113, b, gemerkt Kerkweg nr 1, toebehorende aan verweerders sub 1 en sub 2;

Aangezien eiseres aanvoert dat een Kon. besluit in dato van 12 december 1955, genomen overeenkomstig de artikelen 3, 4, 6, 7, 8, 10, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 25 en 30 van de besluitwet van 2 december 1946, betreffende de stedenbouw, vordert dat het nodig is in het belang van de opslorping van de werkloosheid, de bij de wet van 3 januari 1934 ingestelde onteigeningsprocedure toe te passen op de goederen die voorkomen op het tabelplan, aangenomen door de gemeenteraad van Hombeek, gevisieerd door de heer Minister van Openbare Werken en van Wederopbouw, en gevoegd bij genoemd Kon. Besluit, hetwelk tabelplan de onroerende goederen aangeeft die op het grondgebied der gemeente Hombeek moeten aangeworven worden met het oog op de verwezenlijking van het bijzonder plan voor aanleg voor de wijk « Dorpskom »;

Dat onder deze onroerende goederen begrepen is onder uitwinning de eigendom van verweerders sub 1 en sub 2;

dat de onderhandelingen met deze verweerders om tot een akkoord te geraken, hetzij voor de afstand in der minne, hetzij voor de vervroegde inbezitneming niet geslaagd zijn;

dat wegens het ontbreken van een minnelijke overeenkomst, de vergoedingen die aan deze verweerders toekomen wegens de onteigening van het te onteigenen goed, gerechtelijk dienen te worden vastgesteld;

Aangezien aldus de eis van eiseres er toe strekt : na machtiging van tweede verweerster door haar echtgenoot om in rechte te staan, en bij gebreke daarvan na ambtshalve machtiging van tweede verweerster : te horen verklaren dat de pleegvormen voorgeschreven door de wet van 3 januari 1934 inzake de onteigening tot algemeen nut vervuld zijn geworden en bijgevolg de onteigening van voormeld onroerend goed te horen uit te horen voorlopig vaststellen de vergoedingen die

aan verweerders verschuldigd zijn, hoofdens deze onteigening en te horen zeggen dat mits betaling of consignatie der vergoedingen eiseres in het bezit zal treden van het goed waarvan spraak;

Aangezien verweerders besluiten tot :

- 1°) de onbevoegdheid van de Vrederechter inzake,
- 2°) de nietigheid van het Kon. Besluit ten opzichte van de onderscheidene wetten die het Kon. besluit eventueel zouden kunnen mogelijk maken
- 3°) het rechtsmisbruik.

A. Wat het eerste middel betreft : de onbevoegdheid.

Aangezien verweerders de onbevoegdheid opwerpen gezien het Kon. besluit van 12 december 1955 verwijst naar de wet van 3 jan. 1934 die luidens verweerders niet meer van toepassing is, gezien het een tijdelijke wet was voor een termijn van twee jaar, die herhaaldelijk voor een bepaalde termijn werd verlengd en uiteindelijk na 31 december 1941, bij gebreke aan verlenging niet meer bestaat;

Aangezien luidens de stelling van verweerders een Kon. besluit slechts de uitvoering kan zijn van een wet en derhalve niet een niet meer bestaande procedure kan in het leven roepen en dat dienvolgens een Kon. besluit dat aan eiseres toelaat een procedure te voeren die ofwel nooit bestaan heeft, ofwel voorzien is door wetten die niet meer bestaan geen uitwerking kan hebben;

Aangezien de wet van 3 januari 1934 onbetwistbaar niet meer van kracht is sedert 31 december 1941 bij gebreke aan verlenging;

Aangezien nochtans dient te worden opgemerkt dat in tegenstelling met de zienswijze voorgehouden door verweerders het Kon. besluit van 12 december 1955 niet gesteund is op de wet van 3 januari 1934 en evenmin de rechtspleging voorzien door deze wet doen herleven;

Aangezien integendeel dit Kon. besluit is genomen in uitvoering van de besluitwet van 2 december 1946, betreffende de Stedenbouw;

Aangezien art. 25 dezer besluitwet van 2 december 1946 uitdrukkelijk bepaalt dat de rechtspleging voorzien in de artikelen 2 tot 9 der wet van 3 januari 1934 zal worden gevolgd;

Aangezien aldus de rechtspleging voorzien in de artikelen 2 tot 9 der wet van 3 januari 1934, door de besluitwet van 2 december 1946 en binnen het raam dezer wet terug tot leven werd geroepen en van kracht werd, gezien deze wet er uitdrukkelijk naar verwijst;

Aangezien het Kon. besluit van 12 december 1955, genomen in uitvoering van de besluitwet van 2 december 1946, aldus slechts verwijst naar de rechtspleging voorgeschreven door deze besluitwet;

Aangezien de opgeworpen exceptie van onbevoegdheid dienvolgens ongegrond is;

B. Wat het tweede middel betreft : de nietigheid van het Kon. besluit.

Aangezien verweerders de nietigheid van het Kon. besluit van onteigening opwerpen omdat het alleen is tegengetekend door de Minister van Openbare Werken en van Wederopbouw en niet door de Ministers van Landsverdediging en van Financiën, zoals voorzien door de wet van 4 januari 1934, of door de Ministers van Openbare Werken en van Financiën zoals voorzien door de wet van 11 april 1936 of door de Minister van Openbare Werken en de Minister of de Ministers

die de werken onder hun bevoegdheid hebben zoals voorzien in de besluitwet van 3 februari 1947;

Aangezien desbetreffend dient te worden opgemerkt dat het Kon. besluit van 12 december 1955 niet is gesteund op een der door verweerders aangehaalde wetten, maar wel op de besluitwet van 2 december 1946;

Aangezien het Kon. besluit volledig binnen de perken dezer wet, die enkel de tussenkomst van de Minister van Openbare Werken voorziet, is genomen en de geldigheid ervan derhalve niet kan betwist worden;

S. Wat het derde middel betreft : Rechtsmisbruik :

Aangezien de verweerders aanvoeren :

— dat het Kon. besluit dagtekent van 12 december 1955 en dat eiseres slechts op 3 november 1961 of zes jaar later rekwest aanbiedt bij toepassing van dit Kon. besluit;

— dat waar een Kon. besluit de mogelijkheid van een abnormale procedure uitdrukkelijk wettigt door de volstreekte noodzakelijkheid van een onverwijld inbezitneming er rechtsmisbruik voorhanden is wanneer eiseres dit niet gebruikte Kon. besluit na zes jaar ineens wil van toepassing maken;

Aangezien het Kon. besluit van 12 december 1955 uitdrukkelijk voorziet : « Aangezien de ontworpen werken van dien aard zijn dat er werklozen kunnen worden door tewerkgesteld en het dienvolgens volstrekt noodzakelijk is onverwijld in het bezit te komen van de op dit plan van aanleg voorziene percelen.

Aangezien de uitvoerende macht soeverein vaststelt dat de onverwijld inbezitneming van een of meer onroerende goederen volstrekt noodzakelijk is en de rechtbank overeenkomstig het grondwettelijk principe der scheiding van machten niet mag oordelen over de opportuniteit, het nut of de doelmatigheid van de bestuursdaad;

Aangezien nochtans de vaststelling dat de volstreekte noodzakelijkheid tot onverwijld inbezitneming vastgesteld is in het Kon. besluit van 12 december 1955, verdwenen is ingevolge de inactiviteit gedurende zes jaan van degene die er zich kon op boeroepen, geen controle uitmaakt op de werkelijkheid van de hoogdringendheid op het ogenblik van de uitvaardiging van het Kon. besluit;

Aangezien een volstreekte noodzakelijkheid tot onverwijld inbezitneming uiteraard beperkt is in de tijd;

Aangezien inderdaad de noodzakelijkheid tot onverwijld inbezitneming slechts kan worden verstaan als de noodzakelijkheid om binnen een uiterst korte periode in het bezit te komen;

Aangezien trouwens juist hierom de uitzonderlijke rechtspleging in zake onteigening werd toegestaan;

Aangezien men redelijkerwijze niet kan aannemen dat thans na zes jaar deze volstreekte noodzakelijkheid tot onverwijld inbezitneming nog zou bestaan vooral dan wanneer eiseres reeds onmiddellijk na de uitvaardiging van het Kon. besluit over alle middelen beschikte om haar actie in te leiden;

Aangezien de noodzakelijkheid tot onverwijld inbezitneming op dit ogenblik derhalve niet meer bestaat zoals door de jarenlange inactiviteit van eiseres ten overvloede wordt bewezen;

Aangezien de eis van eiseres dan ook als ongegrond dient te worden afgewezen :

Gelet op de art. 2, 30, 32, 33, 35, 37 en 41 der wet van 15-6-35;

Om deze redenen :

Wij plaatsvervangend Vrederechter, recht doende op tegenspraak, wijzen de eis van eiseres af, als zijnde ongegrond;

Veroordelen eiseres tot de kosten tot heden begroot op 7440 F.

NOOT : Vergelijk Vredegerecht Ekeren 7 juli 1959 (Rechtsk. Weekblad 1959-60 p. 1281) en studie van A. Coenraets over « Compétences respectives du pouvoir judiciaire et du Conseil d'Etat en matière d'expropriation pour cause d'utilité publique » (in J.T. 1-8 juli 1962 blz. 433 en vlg.).

BIBLIOGRAPHIE

E. A. M. Lamers. — *Het Nederlandse gevangeniswezen in de jaren 1960 en 1961.* — Staatsdrukkerij- en uitgevers bedrijf, 's Gravenhage. 1962. - 88 blz.

Het bekende jaarlijks verslag van de Heer E. A. M. Lamers, directeur-generaal van het gevangeniswezen in Nederland, is thans verschenen over de jaren 1960 en 1961 gezamenlijk. Het bevat zeer belangrijke gegevens over de penitentiaire toestanden in Nederland en bespreekt de verschillende diensten die bij het departement van justitie zijn ingericht om het gevangeniswezen te beheren, waarbij een hoofdstuk gewijd wordt aan het gevangeniswezen in Benelux en in internationaal verband.

Verder worden besproken : personeel, selectie der gedetineerden, differentiatie der gestichten, gebouwen en terreinen, arbeid en regiem, geestelijke en geneeskundige verzorging en ten slotte handelt een hoofdstuk over de psychisch gestoorden.

Talrijke statische gegevens maken van dit verslag een belangrijk document op penitentiair gebied.

Th. B. Ten Kate. — *Het request-civiel.* — J.B. Wolters, Groningen. 1962. - 401 blz.

Dit universitair proefschrift, gewijd aan een vrij zeldzame doch belangrijke procedurevorm is thans afzonderlijk verschenen. Het vormt een zeer grondige studie van de rechtsfiguur van het request-civiel, waardoor een oplossing kan gebracht worden in die gevallen waarin het onaantastbaar houden van een rechterlijke uitspraak, gezien de feitelijke omstandigheden, volkomen onrechtvaardig zou zijn.

De auteur onderzoekt tegen welke vonnissen de procedure van request-civiel mogelijk is, welke de partijen zijn die tot dit rechtsmiddel hun toevlucht kunnen nemen, op welke gronden deze rechtspleging ontvankelijk is en eindelijk hoe in de praktijk het request-civiel wordt toegepast.

Het boek is van grote wetenschappelijke betekenis omdat zeer talrijke detailvraagstukken in verband met het behandelde onderwerp op de meest grondige wijze worden uitgediept.

Een bijzonder uitvoerige vermelding van de Nederlandse zowel als van de Franse rechtspraak maakt dat het boek evenzeer op praktisch als op zuiver wetenschappelijk-theoretisch gebied van grote waarde dient geacht.

E. Poitevin. — Divorce et séparation de corps. Commentaire de la loi du 20 juillet 1962 suivi des textes législatifs coordonnés. — Etablissements E. Bruylant, Brussel. 1962. - 72 blz.

Dat de nieuwe wet van 20 juli 1962 niet lang op een commentaar zou laten wachten lag voor de hand. Mr. Poitevin bespreekt bondig en zakelijk de verschillende wijzigingen die in de rechtspleging betreffende echtscheiding en scheiding van tafel en bed door de nieuwe wet werden ingevoerd en licht enkele punten toe die niet zo onmiddellijk duidelijk waren. Zijn werk is een uitstekend hulpmiddel voor de praktijk. Het bevat naast de tekst van de nieuwe wet de coördinatie hiervan met de teksten van het Burgerlijk Wetboek en de oudere wetten die vroeger reeds de procedure op dit stuk hebben gewijzigd. Deze coördinatie is voor de practicus uiterst nuttig.

G. Bricmont. — Aménagement du territoire et urbanisme. Commentaire de la loi organique du 29 mars 1962. — Maison Ferd. Larcier, Brussel. 1962. - 220 blz.

De nieuwe wet van 29 maart 1962 op de ruimtelijke ordening heeft aanleiding gegeven tot een voortreffelijk commentaar, uitgewerkt door Mr. Georges Bricmont der Brusselse balie.

In zijn inleiding doet de Heer Victor Buré, directeur-generaal van het urbanisme, uitschijnen welke belangrijke betwistingen te verwachten zijn betreffende deze wet en hoe zij aanleiding zal geven tot een uitgebreide jurisprudentie. Hij noemt het boek van de Heer Bricmont een eerste toelichting.

De auteur zelf wijst er op dat hij er zich uitsluitend toe beperkt heeft de wil van de wetgever op te sporen en zich dus volledig geïnspireerd heeft op de voorbereidende werken. Het is dan ook geenszins zijn bedoeling een kritisch oordeel over de wet uit te brengen.

De indeling van het werk is de volgende : eerst een historische uiteenzetting van de wetgeving op het urbanisme; daarna de algemene bepalingen betreffende de ruimtelijke ordening met regionale en gemeentelijke plans, de onteigeningen en de vergoedingen, de herverkaveling, de bouwtoelatingen en de toelatingen tot verkaveling en uiteindelijk nog allerlei afzonderlijke vraagpunten. Steeds wordt terug gegrepen naar de voorbereidende werken. Het boek van Mr. Bricmont is een uitstekende wegwijzer.

Législation et réglementation concernant l'aménagement du territoire et de l'Urbanisme. — Union des villes et communes belges, Brussel. 1962. — 104 blz.

In dit boekje, uitgegeven door de Unie der Belgische steden en gemeenten worden de teksten verzameld van de wet van 29 maart 1962 op de ruimtelijke ordening van het grondgebied en het urbanisme en de verschillende koninklijke en ministeriële besluiten van uitvoering, alsook de omzendbrieven die betrekking hebben op de toepassing van deze wet. Een reeks formulieren wordt aan deze verzameling van teksten toegevoegd.

Wat betreft het urbanisme vindt men in deze uitgave de volstrekt volledige wetgeving verzameld.

R. Wilkin. — Commentaire de la Loi communale. Complément pour l'année 1961. — Etablissements E. Bruylant, Brussel. 1962. - 671 blz.

Reeds meerdere malen waren wij in de gelegenheid de betekenis te onderstrepen van de jaarlijkse complementen die de Heer Robert Wilkin uitgeeft als vervolg aan zijn commentaar op de gemeentewet. Dit jaar is de zo pas verschenen aanvulling buitengewoon uitgebreid en telt ze meer dan 670 blz.

De traditionele methode van de auteur wordt hier gevolgd. Onder de nummers van zijn groot handboek worden alle toevoegingen vermeld die voor het verlopen jaar van betekenis zijn : wetten, besluiten; omzendbrieven, rechtspraak van hoven en rechtbanken en van de Raad van State.

Het hoofdwerk met de menigvuldige complementen, die jaarlijks het licht hebben gezien, worden samen een werkelijke encyclopedie van het gemeenterecht die voor de beoefenaars van dit vak onmisbaar is.

BALIELEVEN

Verbond der Belgische Advocaten.

Algemene vergadering te Gent op zaterdag en zondag 29 en 30 september 1962.

Wanneer in de mooi versierde assisenzaal van het Gerechtsgebouw te Gent, zaterdag 11. de algemene vergadering van het Verbond der Belgische advocaten werd geopend was er een aanzienlijk aantal confraters aanwezig. De Algemene Orde der Nederlandse Advocaten was vertegenwoordigd door Mr. Terhorst en de Association nationale des Avocats de France door Mr. Vaneck, stafhouder van Versailles. Er waren ook afgevaardigden der balie van Parijs en der Zwitserse balie.

Mr. De Vliegheer, stafhouder der balie van Gent, sprak een diepgevoeld welkomswoord uit tot de aanwezigen en verheugde er zich in dat dit congres te Gent plaats had.

De Voorzitter van het Verbond, Stafhouder Jean Thevenet, sprak een inleidend woord waarin hij de aanwezigen begroette en het programma van deze algemene vergadering uitstippelde.

Na een paar korte statutaire beslissingen was de zitting in haar geheel gewijd aan het zeer belangrijk vraagstuk van de kollektieve verzekeringen, afgesloten door het Verbond der Belgische Advocaten, waarbij elk lid gerechtigd is zich aan te sluiten. Het mechanisme van deze verzekeringen werd op duidelijke wijze uiteengezet door de heer Stafhouder Mosseray in de Franse taal en door Mr. Gielen in het Nederlands.

Het is van het grootste belang te onderstrepen dat het hier geen project is dat misschien in de toekomst zou kunnen verwezenlijkt worden, doch dat het Verbond effectief met de verzekeringsmaatschappij Winterthur een collectieve polis heeft afgesloten waarvan de modaliteiten toepasselijk zijn op al degenen die tot deze collectieve verzekering toetreden.

Onze lezers vinden in de hieronderstaande omzendbrief alle details betreffende dit zeer belangrijk initiatief dat, naar wij hopen, bij de advocaten van ons land een groot succes zal kennen en dat van aard is om de sociale onzekerheden, waarmede het beroep van advocaat gepaard gaat, in belangrijke mate op te heffen.

Na de uiteenzetting en van Stafhouder Mosseray en van Mr. Gielen werden nog verschillende vragen gesteld, die beantwoord werden door de voorzitter Stafhouder Thevenet alsook door oud-voorzitter Stafhouder Biltris en eveneens door de vertegenwoordigers van de verzekeringsmaatschappij, die ter zitting aanwezig waren.

Enkele confraters wezen op het feit dat het zeer waarschijnlijk is dat binnenkort een verplichte sociale verzekering voor alle zelfstandigen van overheidswege zal opgelegd worden en zij vroegen zich af welk dan het lot zou zijn van de private verzekeringen die door bemiddeling van het Verbond zouden zijn afgesloten. Het bleek duidelijk dat, zelfs wanneer deze officiële verplichte verzekering zou ingevoerd worden, de confraters nog het grootste belang zouden hebben bij het handhaven van hun polis, wegens de belangrijke supplementaire voordelen die buiten het wettig regime zouden verstrekt worden.

Na de zitting werden door het bestuur van het Verbond kransen neergelegd aan de twee monumenten opgericht ter nagedachtenis der gesneuvelde confraters.

In de namiddag had een geleid bezoek plaats aan de St.-Baafskatedraal waar de polyptiek van het Lam Gods bewonderd werd. Ook het Gravenkasteel werd bezocht onder deskundige leiding.

De deelnemers werden nadien ontvangen op het stadhuis te Gent waar hartelijke toespraken werden gehouden, een cocktail werd opgediend en de lokalen van het stadhuis werden bezocht.

's Avonds had in de salons van de Cercle artistique een gezellig banket plaats waar verschillende aanwezigen het woord voerden.

De tweede dag van het congres, die heel wat minder bijgewoond was dan de eerste, had op het programma een bezoek aan de merkwaardige retrospectieve tentoonstelling van het werk van Van Rysselberghe en werd 's middags besloten met een lunch in het befaamd kasteel van Laarne.

Wij geven onze lezers de raad zeer aandachtig de hieronderstaande omzendbrief te lezen en te overwegen welke belangrijke voordelen de aansluiting bij de collectieve verzekering van het Verbond kan bezorgen. Wij twijfelen er niet aan dat zij van oordeel zullen zijn dat het hun hoogste belang is zich in groot getal bij deze collectieve verzekering aan te sluiten.

* * *

Geachte Confrater,

Meer en meer ziet ieder verstandig mens de noodzakelijkheid in, zich tegen de vele risico's van het moderne leven te verzekeren.

In ons land worden ieder jaar honderdduizenden heilkundige ingrepen verricht, terwijl de ziekte de patient maanden, zoniet jaren, werkloos kan houden.

Bij het onderzoek van de meest ernstige statistieken stelt men vast dat de verhouding van de sterfgevallen door kanker op onrustwekkende wijze toeneemt. Uiteraard belast deze ziekte de meeste budgetten zeer zwaar.

Elke vijf minuten sterft een Belg op de weg of wordt er zwaar gekwetst. Uit de statistieken blijkt verder dat in ons land jaarlijks meer dan 1.500.000 ongevallen van alle aard te betreuren zijn.

De Balie stond lange tijd afwijzend tegenover collectieve overeenkomsten in zake voorzorg en verzekering. Gewoon alleen op zich zelf te rekenen, waren de advocaten aangewezen op het treffen van individuele voorzieningen tegen de onverwachte voorvallen van het leven.

Dit individualisme is door de economische en sociale evolutie van onze tijd voorbijgestreefd.

Er werd heel wat geduld gevergd van de oprichters van de Voorzorgskas om alleen slechts het beginsel van de ouderdomsverzekering ingang te doen vinden. Nu de meeste advocaten bij de Voorzorgskas zijn aangesloten is haar doelmatigheid bewezen. Ongetwijfeld kan men kritiek uitoefenen op het gering bedrag van het pensioen en op het feit dat het op zulke late leeftijd wordt uitgekeerd. Ongeacht de in overweging genomen verbeteringen, kan men nu reeds het nut en de noodzakelijkheid van de Voorzorgskas niet meer ontkennen.

De ouderdom is echter niet het enige risico waartegen men zich moet verzekeren. Ziekte en ongevallen zijn andere gevaren waarvan de ernst en de veelvuldigheid ons niet onverschillig mogen laten.

De Voorzorgskas meende dat het haar taak niet was de verzekering hiertegen te organiseren, zodat een andere regeling in overweging moet worden genomen. Voor de gewone geneeskundige zorgen bestaan er mutualiteiten waarbij trouwens vele leden van de Balie zijn aangesloten.

In vele gevallen nochtans heeft de aard van de ziekte of van het ongeval een zware terugslag op de familiale toestand; dit geldt onder meer wanneer het gezinshoofd getroffen wordt en daardoor het inkomen van het gezin vermindert en de lasten toeneemen.

Sommige Balies - namelijk deze van Bergen, Charleroi, Dinant en Neufchâteau — hebben voor hun leden collectieve polissen afgesloten. Het gaat hier om een verzekering tegen onvrijwillige werkloosheid, te wijten aan ziekte of ongeval van de zelfstandige advocaat. Door de aansluiting in groep konden zij verschillende voordelen genieten: voordeliger tarieven, een merklijke verschuiving van de ouderdomsgrens en in principe het afschaffen van een voorafgaand medisch onderzoek.

Inmiddels heeft het Verbond zich ook om deze vraagstukken bekommerd. Het is nu in staat zijn leden individueel bij een verzekering te laten aansluiten waardoor nog gunstiger tarieven en andere faciliteiten kunnen bekomen worden. Dit werd bereikt voor een hele gamma van risico's.

Meer bepaald heeft het Verbond groepsverzekeringen ondertekend. Hierbij kan iedereen individueel aansluiten en dit aan zeer voordelige voorwaarden.

Zo hebben we, dank zij het groot aantal verzerden, onder meer de volgende voordelen verkregen: tot 30% vermindering op de premieën, een besparing op belastingen en onkosten die 50% kan bereiken. We vestigen hier de aandacht op het feit dat de belastingen en poliskosten verlaagd worden van 11,50% tot 7% en het kwijtingsrecht van 20 frank afgeschaft wordt.

..

Hier volgt een bondig overzicht van de kontrakten die door het Verbond afgesloten werden.

I. Verzekering van een dagelijkse werkloosheidsvergoeding in geval van ziekte.

A. Verzekeringsvoorwaarden.

— Deze verzekering heeft tot doel aan de verzerde advocaten een dagelijkse vergoeding te waarborgen indien zij het slachtoffer zijn van een min of meer lange werkonbekwaamheid tengevolge van of veroorzaakt door ziekte.

— Elke advocaat is vrij, binnen de hierna vermelde beperkingen, het bedrag van de dagelijkse vergoeding, die hem zal uitbetaald worden in geval van volledige werkonbekwaamheid, te bepalen.

Deze vergoeding wordt verhoudingsgewijze vermindert zodra de verzekerde gedeeltelijk zijn beroep kan uitoefenen.

— *De aansluiting bij de verzekering is onafhankelijk van een voorafgaand medisch onderzoek*; ze vereist alleen de aanvaarding door de Maatschappij van een volledig door de kandidaat ingevuld en ondertekend voorstel. (Zie exemplaar in bijlage).

— *De ouderdomsgrens is vastgesteld op 60 jaar*, maar U moogt verzekerd blijven tot volle 65 jaar.

Er is bepaald dat een door het kontrakt gewaarborgde ziekte intredend vóór dat de verzekerde de ouderdom van 65 jaar bereikt volledig vergoed wordt.

— *Voorbeeld* : een verzekerde wordt ziek op de ouderdom van 64 jaar en zes maanden; de vergoeding zal uitbetaald worden en zal eventueel voortgezet worden gedurende vijf jaar.

Wat betreft de zenuwziekten, vestigen wij Uwe aandacht op de volgende toelichting :

Zijn enkel uit de waarborg gesloten deze die zuiver functioneel zijn, dit wil zeggen de psychische ziekten niet *gepaard gaande met een organisch letsel*. Het zijn enerzijds de geestesziekten en anderzijds de psychosen zoals : ijlén, waanzin, neurose, hysterie of neurastenie.

Daarentegen zijn de ziekten van het zenuwstelsel, gepaard gaande met een organisch letsel, door de verzekering gewaarborgd en namelijk onder meer : duizelingen, vallende ziekte, hersensteen, verspreide weefselverharding, zenuwpijnen, zenuwontstekingen, sciatica, lumbago, zona en aandoeningen van het hersenvlies.

B. Tarificatie.

De onderschrijving per schijven van de « type » formule werd aangenomen.

U hebt de mogelijkheid één- tot maximum vijfmaal de gewaarborgde sommen per « type » te onderschrijven; de premie is natuurlijk naar verhouding.

Deze « type » schijf voorziet een vergoeding van 50 frank per dag vanaf de 31ste tot de 90ste dag die volgt op het eerste medisch onderzoek, vergoeding die vanaf de 91ste dag gebracht wordt op 100 frank. Deze is betaalbaar gedurende maximum vijf jaar.

Premie per schijf van de « type » formule : 585 frank per jaar, *belastingen en onkosten inbegrepen*, voor de advocaten (mannen).

II. Individuele verzekering tegen ongevallen.

A. Verzekeringsvoorwaarden.

Dit kontrakt voorziet drie waarborgen waarbij de verplegingskosten kunnen gevoegd worden. Deze verzekering dekt U, om het even of het ongeval voorkomt tijdens de beroepsactiviteiten dan wel daarbuiten.

— Overlijden.

Het betreft een verzekering van een kapitaal betaalbaar in geval van overlijden door ongeval. Dit is bestemd om het materieel verlies dat de personen ten Uwe laste ondergaan te vergoeden. Het voor dit risico verzekerd kapitaal zal over het algemeen gelijk zijn aan 2/3 van het kapitaal voorzien voor het geval van bestendige werkonbekwaamheid.

— Bestendige werkonbekwaamheid.

In dit geval is het kapitaal immer bestemd om tegemoet te komen niet alleen aan de behoeften van Uw familie maar ook van Uzelf. Het is dus het kapitaal voorzien voor de bestendige onbekwaamheid, dat de basis moet vormen voor de berekening van Uw polis.

— Tijdelijke onbekwaamheid.

Dank zij de collectieve polis « Verbond » zal de tijdelijke onbekwaamheid niet enkel vergoed worden gedurende 200 of 365 dagen (zoals in de meeste polissen), maar wel gedurende een duur van vijf jaar vanaf de dag van het ongeval.

— Verplegingskosten.

Deze bijkomende waarborg dekt alle medische, farmaceutische en hospitalisatiekosten veroorzaakt door om het even welk ongeval.

Deze vergoeding voor verplegingskosten zal eventueel de sommen aanvullen die zouden terugbetaald worden door Uw Mutualiteit (voor verdere uitleg, zie aansluitingsformulier).

B. Tarificatie.

Het bijgaand aansluitingsformulier geeft U verschillende formules naar keuze.

Voorbeeld van toepassing :

a) Schijf van type waarborg :

100.000 frank in geval van overlijden.

150.000 frank in geval van volledige bestendige onbekwaamheid. De gevallen van gedeeltelijke bestendige onbekwaamheid worden in verhouding met de graad van invaliditeit geregeld.

50 frank per dag, gedurende vijf jaar, in geval van volledige tijdelijke werkonbekwaamheid. De gevallen van gedeeltelijke tijdelijke onbekwaamheid worden ook in verhouding met de graad van onbekwaamheid vergoed.

De premie per schijf van de type waarborg bedraagt 250 frank of 225 frank *belastingen en onkosten inbegrepen*, al naargelang de vergoeding voor de tijdelijke onbekwaamheid zal aanvangen vanaf de 31ste of de 91ste dag.

U moogt naar keuze 1 tot maximum 20 maal de sommen gewaarborgd door de type schijf onderschrijven; de premie is hier ook naar verhouding.

b) Bijgevoegde waarborg van de verplegingskosten:

Premie, *belastingen en onkosten inbegrepen* :

— waarborg tot 30.000 frank :

325 frank voor de mutualisten

405 frank voor de niet-mutualisten

— waarborg tot 50.000 frank :

405 frank voor de mutualisten

505 frank voor de niet-mutualisten.

Noteren we dat de voordelen van een mutualiteit, samengevoegd met deze van de verzekering, U in de meeste gevallen volledig zullen vergoeden.

C. Zeer belangrijke opmerking : fiscaal voordeel :

Krachtens een Koninklijk Besluit van juni 1959, mag door de titularissen van een vrij beroep 75% van de premie, aangewend voor de individuele verzekering, als algemene onkosten aangerekend worden.

III. Verzekering « Kanker-Kliniek-Operaties »

Deze polis waarborgt de terugbetaling van alle medische, farmaceutische en hospitalisatiekosten, op de volgende basis :

a) In geval van ziekte :

Terugbetaling der operatiekosten en der ziekenhuiskosten die er uit voortvloeien, tot beloop van 15.000 frank per geval (met een maximum van 30.000 frank per jaar voor verschillende gevallen).

b) Bij ongeval :

Terugbetaling der ziekenhuiskosten en der operatiekosten tot beloop van 15.000 frank per geval (met een maximum van 30.000 frank per jaar voor verschillende gevallen).

c) In geval van kanker :

Terugbetaling der operatiekosten, der bestralingskosten en der ziekenhuiskosten, die er uit voortvloeien, tot beloop van 100.000 frank per geval, *zelfs zonder heelkundige tussenkomst*.

Voor de niet-mutualisten worden deze vergoedingen vanaf de eerste frank terugbetaald en voor de mutualisten in aanvulling van de vergoedingen voorzien door de mutualiteit.

Voor deze laatste vestigen wij speciaal de aandacht op het feit dat de terugbetalingen van de N.F.Z.I.V. uiterst beperkt zijn en de huidige verzekering hen in de meeste gevallen volledig kan dekken.

De verzekeraar geeft de volgende bepaling aan de uitdrukking « operatie » :

« Er is operatie, naar luid van de verzekering, telkenmale als een praktizijn, houder van het diploma van dokter in de geneeskunde en wettelijk bevoegd tot het uitoefenen van zijn beroep in de plaats waar hij opereert, een beroepsdaad stelt die als een heelkundige verrichting volgens de gebruiken van de geneeskundige beroepen wordt aangezien ».

Het is de meest uitgebreide bepaling die we in de aan ons voorgestelde kontrakten hebben kunnen vinden.

Tarificatie.

U kunt zich door deze polis persoonlijk alsmede al de leden van uw familie wonende onder hetzelfde dak verzekeren.

De premie zal, volgens U mutualist zijt of niet schommelen tussen 460 frank of 575 frank voor de mannen en 545 frank of 685 frank voor de vrouwen en 290 of 380 frank voor Uw kinderen die de ouderdom van 18 jaar nog niet bereikt hebben. Voor de oudere kinderen geldt dezelfde premie als voor de volwassenen.

IV. Algemeen voorbeeld.

Een gehuwd advocaat, mutualist en vader van twee kinderen, onderschrijft drie polissen op de volgende basis :

a) Ziektevergoeding van 150 frank per dag vanaf de 31ste tot de 90ste dag, gebracht op 300 frank vanaf de 91ste dag.

b) Individuele verzekering tot beloop van 1.000.000 frank in geval van overlijden en 1.500.000 frank voor bestendige onbekwaamheid.

Daarbij voegt hij een tijdelijke onbekwaamheid van 500 frank per dag vanaf de 31ste dag van onbekwaamheid en de waarborg van medische onkosten tot beloop van 30.000 frank.

c) De verzekering K.K.O. voor zichzelf, zijn echtgenote en zijn 2 kinderen.

Hij zal betalen 1.775 frank voor de formule a)
2.825 frank voor de formule b)
1.585 frank voor de formule c)

Totaal : 6.165 frank belastingen en onkosten inbegrepen, zonder rekening te houden met de fiscale ontlasting.

∴

Tot slot, geachte Confrater, lijkt het ons overbodig U aan te tonen dat de onderschrijving van een of meer dezer verzekeringen geen onoverkomelijke last voor Uw jaarlijks familiaal budget zal vormen. Uw aandacht zal ongetwijfeld uitgaan naar de voordelen en de morele en materiële zekerheden, die aan U en de Uwen geboden worden.

Wij vertrouwen dat het gunstig onthaal, dat ons initiatief bij U zal mogen vinden, bewijzen zal dat het Verbond terecht deze collectieve formule van voorzorg en verzekering heeft uitgewerkt. Wij hopen dan ook dat talrijke onderschrijvingen zullen volgen.

Gelieve, geachte Confrater, de verzekering van onze dienstwillige en confraternele gevoelens te aanvaarden.

De Voorzitter van het Verbond,
Jean Thevenet.

De Orde der Nederlandse advocaten bestaat 10 jaar

Viering te Amsterdam op 27 en 28 september 1962

Op donderdag 27 september laatstleden waren in de « Westerkerk » aan de Prinsengracht te Amsterdam ongeveer 2.000 genodigden aanwezig toen Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix van Nederland haar intrede deed aan de zijde van Zijne Excellentie de Heer Beerman, Minister van Justitie van Nederland, de Heer Langemeyer, Procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden en de Burgemeester van Amsterdam.

Indrukwekkend eenvoudig en toch onvereenigbaar met onze Vlaamse denkwijze was de gehele openingsplechtigheid : luisteren naar geestige redevoeringen, uitgesproken door een Minister, een Deken der Orde der Advocaten, een Procureur-generaal vanaf een preekstoel in een protestantse Kerk, voor de gelegenheid gebruikt zoals ze is, als gewone vergaderzaal ! Voor de vreselijk praktische Nederlander « No Objections »... voor de Vlaming... een glimlachend onbegrijpen.

De Orde der Nederlandse advocaten vierde haar tienjarig bestaan; orde welke 1944 advocaten en/of procureurs telt en waarvan er in het arrondissement Amsterdam het grootste aantal, 492, gevestigd zijn. Op een totale bevolking van elf miljoen inwoners telt dus de Nederlandse orde der Advocaten bijna de twee derden van het ledenaantal der Advocaten ingeschreven bij de Balie van het Hof van Beroep te Brussel. Menigmaal moesten wij horen én vanwege onze Nederlandse « Confrères en Collegae » én van Magistraten hoe het groot aantal Belgische Advocaten bij een toch numeriek kleinere bevolking... « aan de kost komt »... daar waar de Nederlandse advocaten het zelf al zo moeilijk hebben !

De Deken der Orde, Mr. L. Salomonson, hield een gevatte inleidingsrede waarbij de geschiedenis van de advokatuur in Nederland sinds 4 september 1462, datum waarop voor het eerst gesproken wordt van de advokaat en de pleitbezorger in officiële bescheiden, tot op heden in reliëf werd gebracht. Voorgeschiedenis welke zeer interessant is en het van meer nabij bekijken overwaard.

Waar oorspronkelijk enkel de christelijke kandidaat kon worden toegelaten als advokaat, diende tot 1796 gewacht om voor het eerst dan een kandidaat van joodse eredienst te zien toelaten. De regels eisten toen tevens dat de advokaat goede manieren diende te hebben, geboren moest zijn uit een wettig huwelijk en bovendien blijk moest geven van een zekere rijpheid van oordeel. Hij diende een eed af te leggen; eed welke jaarlijks diende te worden hernieuwd. De eedsformule was toen reeds in haar essentie en omvang dezelfde welke de Nederlandse advokaat nu nog kent en welke onder meer inhield: eerbied voor de magistratuur, verbod en belofte geen onrechtvaardige zaken in te leiden voor de rechtsmachten; maar vooral zich te schikken en vrede te nemen met de erelonen welke werden vastgesteld door het Hof van Holland (Rechtsmacht welke buiten de rechtsbedeling ook de discipline regelde voor advokatuur en magistratuur). Bovendien zwoeren zij de zaken niet nodeloos te zullen rekken door onrechtvaardige uitstellen en was het hun verboden een « pars quota litis » af te sluiten.

Het was bovendien de pleitbezorgers verboden met de cliënt overeen te komen geen erelonen te rekenen indien de zaak geen goede uitslag kende; het verbod van « no cure, no pay ».

Het Hof zelf was de tuchtraad en gaf zijn goedkeuring aan de staat van kosten en erelonen en dit dan volgens een zeer gespecificeerd tarief.

Als tegenprestatie genoot de advokaat vrijstelling van accijnsrechten op bier en wijn; vrijstelling welke na zijn dood overging op de weduwe, tot zolang deze niet hertrouwde.

In 1531 werd reeds het monopolie van de advokaat erkend. Hij pleit, rechtstaande en blootshoofds, tot wanneer de Voorzitter van de rechtsmacht hem verzoekt zijn hoofd te bedekken. De pleitbezorger is de « dominus litis » en zijn mandaat kan slechts in zeer speciale gevallen worden ingetrokken. De erelonen van de advokaat dienden te worden verrekend op de kosten welke de tegenpartij diende te betalen en hij stuurt geen rekening naar zijn cliënt. Talrijk waren bovendien de geboden en verboden welke de instructies van 1531 inhielden lastens de advokatuur: vb. in de Zomer moest de advokaat om 7 uur 's morgens, in de Winter om 8 uur 's morgens aanwezig zijn bij de rolregeling; de advokaat verschijnt in toga voor het Hof en het is hem verboden een toga van zijn konfrater te ontfangen; zij staan netjes op rij in de voorbehouden banken en dit volgens ancienniteit; de advokaat moet voorafgaandelijk zijn besluiten overmaken aan zijn tegenstrever; het is hem verboden reclame te voeren.

In 1462 was ook reeds het « Pro Deo » pleiten bekend en in 1531 kreeg het Hof van Holland de bevoegdheid zelf advokaten en pleitbezorgers aan te duiden welke kosteloos hun ambt dienden te verlenen. De kwestie der erelonen bleef een eeuwig twistpunt gezien de ingestelde controle. Zo kwam in 1659 een tarief tot stand voor berekening van erelonen; tarief dat nu nog in Nederland het tarief der gerechtskosten is en nu nog wordt toegepast op basis van een vergoeding van 1,80 gulden per uur.

De Orde der advokaten, in de huidige zin van het

woord, was onbekend tot aan het Napoleontisch tijdperk in Nederland. Het keizerlijk decreet van 14 december 1810 « Concernant règlement sur l'exercice de la profession d'avocat et la discipline du Barreau » bracht hierin grondige wijzigingen en werd in Nederland uitvoerbaar verklaard door een dekreet van 19 april 1811. Elke Balie dient volgens ancienniteit haar leden op een tabel in te schrijven en elke Balie welke meer dan 20 leden telt wordt voorzien van een Tuchtraad voorzeten door een Stafhouder. De leden van de Tuchtraad en de Stafhouder zelf werden verkozen door de Procureur-generaal van het Hof. Het toezicht op de beroepseer der advokatuur bleef voor het grootste gedeelte in handen van de rechterlijke macht. Het bureau voor kosteloze Raadplegingen werd opgericht met verplichting voor de stagedoende advokaten aan de zittingen ervan deel te nemen. De Stage werd verplichtend gemaakt.

De advokaten mochten voor de toekomst zelf hun erelonen bepalen doch nu onder controle van de Tuchtraad. De functie van advokaat en pleitbezorger werd streng gescheiden gehouden. De Rechtbank benoemde steeds de pleitbezorger en voerde de disciplinaire controle.

Van 1843 tot 1952 werd de positie van de advokaat geregeld door een Algemeen Dekreet van het Gouvernement; het zogeheten dekreet nr III. Wijzigingen en omvormingen van dit dekreet leidden de advokatuur naar een steeds grotere onafhankelijkheid. Zo verkreeg in 1879 de Balie het recht zelf haar Tuchtraad en Stafhouder te kiezen en zelf alles te bespreken wat in haar belangensfeer ligt. De cumulatieve pleitbezorger werd toegelaten. Men moest echter wachten tot 1920 om ook de pleitbezorger, qua disciplinaire controle, te zien ressorteren onder de bevoegdheid van de Tuchtraad.

Voortgaande op datzelfde thema schetste daarna de Minister van Justitie de evolutie van de advokatuur sinds het tot stand komen van de Orde op 23 juli 1952 (Wet) en de lange lijdensweg sinds 1846 welke dat wetsontwerp heeft doorgemaakt. De kleinere Balie's vreesden het overwicht van de grotere Balie's en het omgekeerde was ook waar, zodat onder de advokaten zelf geen eensgezindheid bestond en met een zekere schroom en terughoudendheid in 1948 het wetsontwerp ter stemming en behandeling voor de Nederlandse Kamers werd voorgebracht. De wet zelf van 1952 gaf aan de Orde verordenende machten, dewelke speciaal werd aangewend ter regeling van het Pro Deo pleiten en de vergoedingen door de staat te betalen aan de jonge Pro Deo pleiter. In 1957 werd een wet gestemd waarbij de vergoeding per zaak werd gebracht op 5 gulden, hetgeen toeliet de kosten te dekken. Minister Beerman werd hartelijk toegejuicht toen hij meldde dat tegen einde van oktober een wetsontwerp zou worden neergelegd ter verhoging van deze vergoedingen.

Na de thee welke wij mochten gebruiken in aanwezigheid van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix en waarbij wij met vreugde de ongedwongenheid en vriendelijkheid, het eenvoudige a-protocolaire van de Prinses mochten beleven, handelde de Heer G. E. Langemeyer, Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden over het samenspel tussen de magistratuur en de advokaat in de rechtsvinding. Hij belichtte vooral de waarde van de advokaat in het, zoals hij het heette, « panklaar maken van het geschil » hetgeen normaal de taak van de Rechter moet vergemakkelijken en hetwelk volgens de Heer Langemeyer de eerste taak blijft van de advokaat.

Wanneer wij dan 's avonds te halfzeven uitgenodigd waren aan te zitten aan de feestdich moesten wij

met verwondering ervaren hoe de Nederlandse advocaat intens meeleeft met het leven van zijn Orde. Inderdaad hadden niet minder dan 850 advocaten en hun dames en andere gasten eraan gehouden mede aan te zitten, gezellig in groepen van acht personen feestelijk keuvelend. De dag kende zijn apotheose in een prachtige rondvaart op de Amsterdamse grachten wanneer wij werden gevaren naar de receptie welke de Minister van Justitie hield in het Rijksmuseum, en waar wij in het kader van «de Nachtwacht» van Rembrandt, de «Boerenkermis» van Teniers en het glimmen van de meest copieuse en prachtige verzameling van Delfts gleiswerk, een gamma van de meest gewaardeerde Nederlandse dranken aangeboden kregen, welke ons met de meeste overtuiging toelieten onze ambtsbroeders in Nederland toe te drinken «Ad Multos Annos».

J. L. Verhavert.

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Na het Zomerverlof kwam de Conferentie, voorzien van een gloednieuw bestuur, weer bijeen, op 27 september jl., in een omgeving die de Sijnoor bijzonder past: het Internationaal Zeemanshuis.

Wij gingen luisteren naar onze Gentse Confrater, Mr. W. De Clercq, volksvertegenwoordiger en lid van de Kamercommissie voor Financiën, die het zou wagen onze aandacht gedurende een normale spreektijd gaande te houden met de «Fiscale Hervorming».

Meesterlijk is hij daarin geslaagd. Hoe innig ieder zich ook met zijn Heer Ontvanger verbonden voelt, die chronisch onze gevoeligste snaren bestrijkt, toch behoort een gedetailleerde uiteenzetting van belastingproblemen tot het eerder taaie (of saaie?) genre.

Aan het vakmanschap van Mr. De Clercq, door en door vertrouwd met het onderwerp, én aan zijn krachtige, heldere wijze van uitdrukking, in een voortreffelijke taal, was het succes van de avond te danken.

Over één punt schijnt nagenoeg iedereen akkoord te gaan: een fiscale hervorming is broodnodig, vooral dan ter vereenvoudiging van het vigerend systeem. Zo zouden de vijf cedulaire belastingen vervangen worden door één enkele «globale». Ook zou de aftrekbaarheid verdwijnen, althans in haar huidige vormen. Maar hierover verschillen de meningen weer heel sterk. De inkomsten van de echtgenoten wil men opnieuw samenvoegen. De aanslagvoet in zake de onroerende voorheffing komt op 3 %, bij de roerende op 15 %. Tussen haakjes: de voorheffing heet in de wandel «précomp- te Vanoet» (naar minister Van Houtte); «een andere adeltitel heeft men er nog niet voor gevonden», merkte spreker geestig op. In zake de bedrijfsbelasting bestaat het plan de verschillende inkomsten der particulieren samen te tellen, en een aanslagvoet van 30 % toe te passen; maar art. 18 van het ontwerp voorziet dan toch bepaalde verminderingen.

Bijzonder opgelucht, spijt het laaghangende dek van tabakwolken, voelden wij ons, toen spreker berichtte dat geen plaatsbezoek door controleurs of inspecteurs zal mogen geschieden in de bedrijfslokalen van de advocaat terwijl deze zijn cliënten ontvangt.

Dit waren slechts enkele punten uit het omstandig betoog, waarvan in een kort bestek bezwaarlijk een volledig overzicht te geven is.

Wij danken Mr. De Clercq nog van harte voor zijn uitstekende voordracht.

H. A.

Conferentie der Jonge Balie te Brugge

De eerste activiteiten van het nieuwe gerechtelijk jaar

De jaarlijkse ééndagsuitstap waarmee de Conferentie haar werkzaamheden voor een nieuw gerechtelijk jaar inzet is reeds zo traditioneel geworden en zijn vermaardheid zo groot dat ook dit jaar weerom een zeer groot aantal confraters er aan hielden deze tocht mede te maken. Als reisdoel werd het Noorden van Frankrijk gekozen en de reis ging door onder het motto «Naar Frans-Vlaanderen, doorheen het Land van de Moeren en de Bloemkolen». Betrekkelijk stipt werd vertrokken op 1 september voor de woning van onze confrater Jos Arnou om langs de autostrade de confraters te vervoegen welke vanuit Oostende vertrokken. Samen werd er dan naar De Panne gereden langs de immer mooie Belgische westkust, om dan na het overschrijden van de grens als eerste plaatsje Bergues te gaan bezichtigen na over Ghyvelde te zijn gereden.

Bergues, voordien onbekend voor de meeste deelnemers, bleek een bezienswaardig stadje met omwallingen van Simon-Stevin en Vauban uit de XVIIe eeuw, doch niet zo goed onderhouden en verzorgd als dit bij ons voor dergelijke toeristische aantrekkelijkheid zou zijn geweest. De abdijtorens van St. Winoc en de onderaardse omwallingen werden bezocht. Na nog per auto rond de stad te zijn gereden werd over Erkelensbrugge en Bollezele koers gezet naar Watten van waar men een prachtig zicht had op de wateringen, en vandaar werd langs het kanaal van de Aa dan St.-Omer bereikt. Een merkwaardigheid was zeker wel dat op dit kanaal van de Aa de binnenschepen getrokken werden door kleine elektrische lokomotieven welke langs ene zijde van het kanaal rijden.

De lunch werd genomen te St.-Omer in het Hôtel d'Artois, voorafgegaan door een goede aperitief, met een goed glas wijn en gevolgd door een pousse-café. Dit alles was er de oorzaak van dat de aandacht wel een beetje verzwakt was toen te 14 uur onder de degelijke leiding van kanunnik Georges Coolen de basiliek van O. L. Vrouw van St.-Omer werd bezocht welke een echt museum is en in 1561 de katedraal was van het toenmalige bisdom St.-Omer. Er werd twee eeuwen gebouwd aan dit gotische monument dat ongeschonden uit de Revolutie kwam.

Arques was het volgende punt op het programma waar de beroemde dubbele botenlift werd bezichtigd, gebouwd in 1887 en waarmee schepen van 300 ton een niveauverschil van 13 meter overwinnen. De lift bestaat uit twee metalen bakken van 40 m lang en 6 m breed met een diepte van 4 m en deze worden gedragen door een reusachtige hydraulische zuiger. Een schip vaart in zo'n bak, deze wordt gesloten evenals de deur van het gedeelte van het kanaal waaruit het schip kwam, de lift komt in werking en dan gaat de ene bak de hoogte in terwijl de andere daalt. De volledige werking ervan werd bijgewoond en wekte bij allen grote interesse op, en bewondering omdat reeds bijna een eeuw geleden de Franse ingenieurs op deze manier de natuurlijke hindernis overwonnen welke wordt gevormd door de bodemgesteldheid welke aldaar een heuvelrug vertoont, hetgeen het verschil in peil van 13 m verklaart in het kanaal van Neufossé (Béthune-Duinkerke). De hieraan voorafgaande oplossing bestond er in de schepen te versassen door zeven elkaar volgende sluizen, hetgeen veel tijd in beslag nam en slechts een zeer beperkt verkeer toeliet.

De volgende halte was te Clairmarais, gelegen midden de moerassen met tal van grachten en kanalen (wanneer alles er kraaknet had uitgezien had men zich ergens in Nederland kunnen wanen) en waar de telers de bloemkolen met hun bootjes aanvoeren. Per motorboot werd dan het «marais» bezocht en bij de ontscheping werd aan de deelnemers een... bloemkool aangeboden.

Het was reeds bij valavond dat Kassel werd bereikt van waar men op het Kasteelplein een groots vergezicht heeft bij helder weer en waar men zich op twee oriëntatietafels kan richten. Bij helder weer zijn er meer dan dertig steden en honderd dorpen zichtbaar. Of het ooit zo helder klaar weder is geweest dat men Wenen of Lissabon kon zien welke eveneens op die oriëntatietafels stonden vermeld, kon aldaar niet met zekerheid worden vernomen.

Het was reeds donker toen Koksijde werd bereikt waar een zeer fijn diner gezamenlijk werd gebruikt in het stemmige restaurant «Het Vlierhof». Het was dan ook met spijt maar tevreden over de verlopen dag dat werd afscheid genomen.

De *Pleitwedstrijd* van het Verbond der Belgische Advokaten ging door op zaterdag 15 september te Brussel en het was onze confrater Mr. Jacques Delbeke welke er de kleuren van de Brugse Balie verdedigde, welke hij spijtig genoeg enkele dagen nadien verliet voor deze van Kortrijk. De Voorzitter Mr. De Pauw en de Ondervoorzitter Mr. Dousselaere waren hierbij eveneens tegenwoordig.

Dinsdag 18 september 1962 was het confrater Mr. Jaak Van Waeg, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel, Lid van de Commissie tot Herziening van het Pensioenstelsel, welke de eer had de eerste voordracht van het jaar te geven onder de titel «*Het Pensioenstelsel en de huidige voorstellen tot wijziging*». Allen waren verbaasd over de klare uiteenzetting welke de voordrachtgever gaf over deze saaie en ingewikkelde stof. Dat zijn voordracht met grote aandacht werd gevolgd bleek wel best tijdens de levendige gedachtenwisseling welke er op volgde. Vooral voor de jongere confraters was de terugblik welke oud-Stafhouder Robert Ancot gaf over het totstandkomen van de Voorzorgskas en de moeilijkheden waarmede dit destijds gepaard ging, van belang. Niet ten onrechte werd met een zekere trots verteld dat het wijlen Mr. Victor Van Hoestenbergh de Brugse Balie was welke als enige advocaat van zeventig jaar gezegd had dat hij het toegekende pensioen niet meer wenste in ontvangst te nemen en het aan meer behoeftige en ongelukkiger confraters mocht besteed worden. De voordrachtgever Mr. Van Waeg hield er aan na de voordracht te Brugge te blijven om deze avond samen met zijn Brugse confraters door te brengen in alle gezelligheid.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, jrg. 1962 - n° 33 :

W. P. C. Knuttel, Artt. 284 en 469 B.W.L. — B. H. Adam, De wetgeving betreffende Koninkrijks aangelegenheden in 1961. — H. J. Hellema, From the Horses mouth. — P. V. Sjiem Fat, Goede Service.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1962 - n° 4736 :

P. Borst, Enige beschouwingen over marginale toetsing in publiek- en privaatrecht (II). — M. Drukker, Het verschil tussen de akte «tot ruiling» en de akte «van ruiling»? — P. W. Van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Vennootschapsrecht.

Journal des Tribunaux, jrg. 1962 - n° 4373 :

J. L. Stryckmans, La reconvention, en degré d'appel, en matière de divorce et de séparation de corps.

Recueil Dalloz, jrg. 1962 - n° 31 :

J. Le Gueut, Observations sur l'évaluation du préjudice corporel.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie, jrg. 1962 - n° 2 :

W. Goldschmidt, Die rechtliche Welt als Austeilungsordnung. — A. Blackshield, Empiricist and Rationalist. Theories of Justice. — J. Stone, «Reason» and the Time-Dimension of Knowledge. — S. I. Shuman, Zur Problematik empirischer Naturrechtstheorien. — C. M. Rama, Sociological Aspects of Industrialization in Uruguay. — G. Ambrosetti, Neue Motive der Tradition Vicos in Italien: Das Werk von Giuseppe Cajograssi. — H. Reiss, Fichte als politischer Denker. — H. R. Schlette, Die Aussagen des Neuen Testamentes über «den Staat». — J. Bidinger, Formale und materiale Gerechtigkeit im Staatsbild Martin Luthers. — E. McWhinney, Die Gerichte als Hüter der Verfassung im britischen Commonwealth. — M. Obermeier, Zur Begriffsautonomie in der Rechtsvergleichung.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"